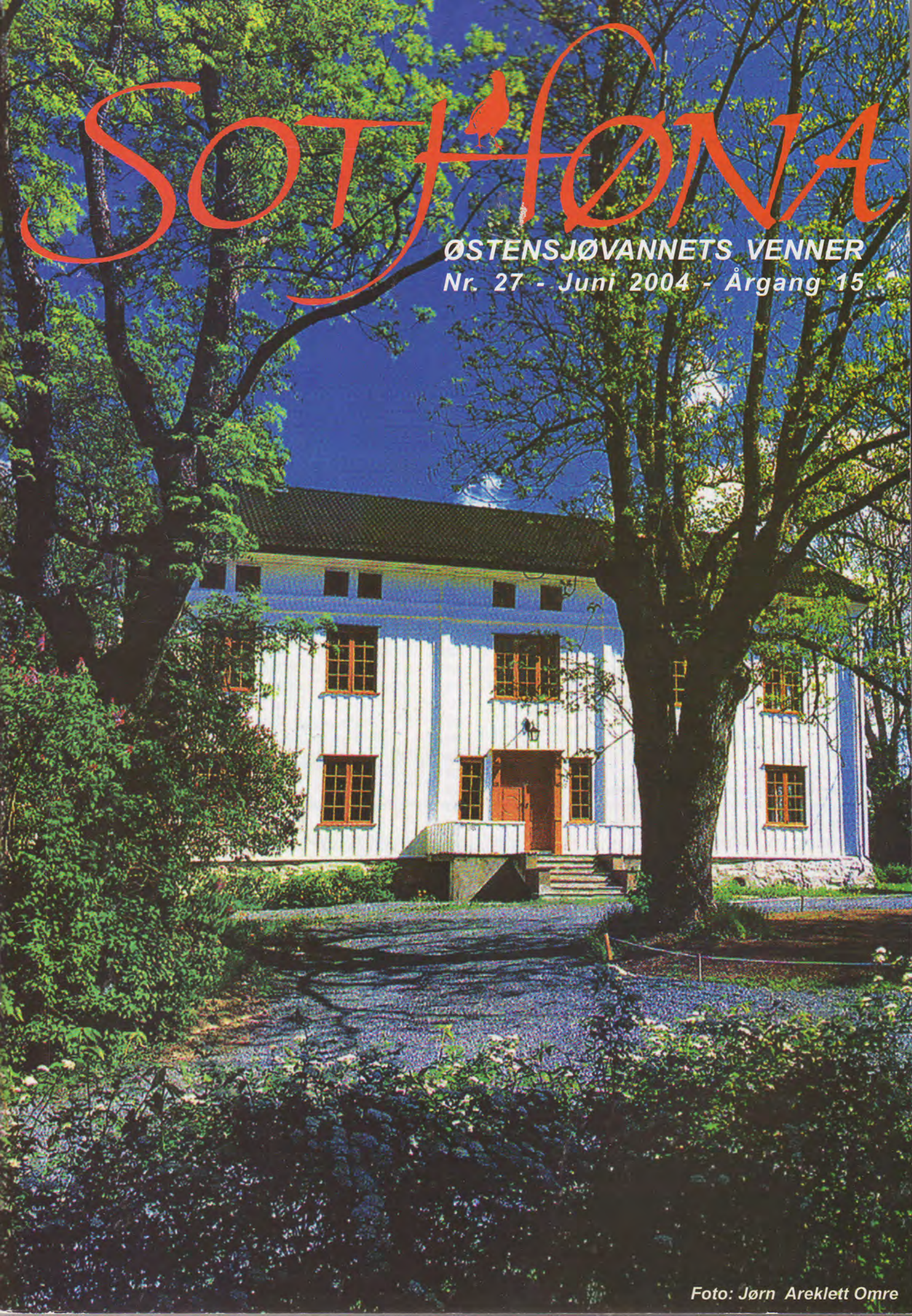

SOTHØNA

ØSTENSJØVANNETS VENNER
Nr. 27 - Juni 2004 - Årgang 15

SOTHØNA

Nr. 27 • Juni 2004 • Årgang 15

Medlemsblad for Østensjøvannets Venner

I denne utgaven kan du lese om:

	Side
Leder - Østensjøvannet	3
Minna Wetlesen dagen	3
Om 10 år stenger kranene	4
Åpning av "Østensjø lokalhistoriske bilder"	5
Nye fugleart: Grønlandsmåke	6
Styret i Østensjøvannets Venner 2004/05	7
"Kan De si meg veien til Østensjøvannet?"	8
Cathrines hjørne: Vognmann Anton Olsen	14
Karnappmannen, del 7	16
Artspresentasjon - Hvitkinngås	19
Østensjødagen 29. august 2004	23
Spissnutefrosk i Vadedammen	23
Minna Wetlesens "Husholdningsbog"	24
Da Østensjøvannet ble til	25
Gyldendals store fugleguide	26
Hvor stammer gjessene fra?	27
Ny idrettshall ved Manglerud	28
Grågås ved Østensjøvannet	29
Lurengrim eller kaffeposen som ble borte	31
Østensjørusken 2003	31
Utvalgte bilder fra Østensjøvannet	32/33
Undervisningsopplegg på nettet	34
Huset på parkeringsplassen	34
Stokkmaur	35
Byduer og NOF	35
Totalrapport fugler 2002	36
Gammel kulturmark	40
Mitt Østensjøvann	44
Eggpunktering ved Østensjøvannet	46
Nye rør i Smedbergveien	48
Fra Østmarkseteren til Bøler gård	48
Elvelangs - ny bok	49
Fra Bryn til Kværner	50
Påskeøya	51
Forebygging av erosjon	51
Islandshester ved Østensjøvannet	52
Smånytt	53
FNs biomangfolddag 18. mai 2004	54
Rydding på Abildsø gård	54
Oljesøl ved Bogerudmyra	55
Oslo bys kultur- og kunstnerpris	55
Anni og Lukas	55
Horndykker på bestilling	56
Avslutning av FN's ferskvannsar	56
Flere dyr på Abildsø gård	57
Duetårnet veltet	57
Byggevirksomhet	57
Totalrapport fugler 2003	58
Enda en øy	59
Pattedyr ved Østensjøvannet i 2002/03	60
"Vedr. gjødsel og urin fra grisehold .."	62
Nytt gjerde ved Abildsø gård	62
Portretter av Emil Ferdinand von Trepka og hans kone Gurine Marie Storm	64

Skadet fugl kan meldes Fuglehjelpen:

Tlf.: 911 65 789 og 900 86 161

Forurensning

Ved forurensning, oljeutslipp eller liknende, kontakt vann og avløpsetatens telefonvakt (hele døgnet): tlf.: 23 43 79 00

ØSTENSJØVANNETS VENNER

POSTBOKS 77 OPPSAL

0619 OSLO

Bankgirokonto: 7874.05.56761

Organisasjonsnr.: 983034446

E-post til redaksjonen og styret:

post@ostensjovannet.no

Hjemmesider:

www.ostensjovannet.no

Redaksjon

Leif-Dan Birkemoe (Redaktør)

Tlf.: 22 27 51 93

dbirkemo@online.no

Paul Fekjær

Tlf.: 22 64 58 13

Finn A. Gulbrandsen

Tlf.: 22 27 28 10

Sats og layout. Sponsorkontakt

John H. Liberg

Tlf.: 22 26 05 17

liberg@bredband.no

Grafisk

Oslo Aksidenstrykkeri

Trykk

Nordberg Trykk

Omslagsfoto Abildsø gård

Jørn Areklett Omre

Førstesidologo: Anne Durban

Opplag: 3 000 eks.

Foreningens styre

Leder: Amund Kveim

Tlf.: 22 27 43 86

Nestleder: Finn A. Gulbrandsen

Tlf.: 22 27 28 10

Sekretær: Anne Berit Gyberg

Tlf.: 22 28 97 46

Kasserer: Leif-Dan Birkemoe

Tlf.: 22 27 51 93

Styremedlemmer:

Johan Mollatt

Eirik Wærner

Audun Brekke Skrindo

Varamedlemmer:

Hanne Blesvik

Paul Fekjær

Solveig Olavsén

Medlemskontingent 2003

Hovedmedlem: kr. 100

Hustandsmedlem kr. 10

Foreninger m.m. kr. 400 +

Firmaer/bedrifter m.m. kr. 800 +

Kontingenten betales til foreningens bankgirokonto: 7874.05.56761

ISSN 1504-0615

Redaksjonen avsluttet 8. juni 2004

Vi takker våre annonsører for støtte til utgivelse av bladet

Leder i Østensjøvannets
Venner, Amund Kveim.

Østensjøvannet Et område med begrensninger - et område med muligheter

Vi som er opptatt av Østensjøområdet verdier har måttet presse på for å få vernebestemmelser. Disse har i mange sammenhenger virket etter intensjonen, men det er samtidig slik at mye man kunne ønske å gjøre i området ikke lar seg realisere. Dette kan for eksempel være idrettsanlegg, turveier, parkeringsplasser eller andre anlegg av allmenn nytteverdi.

Østensjøområdet er særlig kjent for det store biologiske mangfoldet, og det spesielle er her at mangfoldet er konsentrert på et svært lite område (lite i biologisk sammenheng), samtidig som plasseringen midt inne i tettbebygd strøk i landets hovedstad gjør dette lett tilgjengelig for svært mange. Skal vi klare å bevare dette og levere det videre til neste generasjon, er vi nødt til å fokusere på at området skal brukes uten å forbrukes. Det er dette vi kaller en bærekraftig utvikling.

For Østensjø bydel og oss som bor her, er Østensjøvannet noe som skaper identitet og binder oss sammen. Vi har noe å arbeide sammen for og være stolt av. På den annen side kan det ikke etableres noe senter, noe bydelshus eller forsamlingssted i midten av bydelen. Bydel Østensjøs bydelsdag(er) er nå under planlegging og alt tilsier at dette blir i siste helg i august. Noe sentralt arrangement med scener og høytalere nede ved vannet lar seg naturlig nok ikke

realisere, men Østensjøvannets Venner vil som vanlig ha sin Østensjødag på tunet på Østensjø gård søndag 29. august. Det er vårt håp at dette kan passe fint sammen med andre lokale arrangementer i bydelen.

Mange har sikkert registrert at det er igangsatt bygging av kunstgressbane på Rustadfeltet. Dette innebærer en reduksjon av grøntområdene som i utgangspunktet strider mot verneinteressene. I dette tilfellet var det likevel mulig å få til en ordning der andre områder, som en "kompensasjon", ble tilbakeført naturen, og nettovirkningen for miljøet ble positiv. Dette viser at det ofte er mulig å snu interessemotsetninger til noe begge parter får utbytte av; en vinn-vinn-situasjon.

Med ønske om en fin sommer

Amund Kveim

Leder

Minna Wetlesen-dagen

Minna Wetlesendagen, en markering 14. mars 2004. Det vi minnes er at 15. mars 1865 ble Norges og Europas første husholdningsskole åpnet på Abildsø gård. Og den som stod for tiltaket var nettopp Minna Wetlesen på Abildsø.

Gratis boller og kaffe, men få å se denne Holmenkollsøndagen i tåke. Foto: Paul Fekjær

Men noen trofaste dukker alltid opp.....
Foto: Paul Fekjær

Om 10 år stenges kranene

Tidsbegrenset konsesjon for overføring av rent vann til Østensjøvannet.

Rensetiltak må igangsettes allerede nå.

Av amund Kveim

Nøklevanns utløp ved Rustad-saga. I ti år fremover vil vann fra Nøklevann fortsatt bli overført til Østensjøvannet, men vannet hører hjemme i Ljanselva. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Østensjøvannet er dessverre et kraftig forurensset vann. Allerede fra naturens side er det svært næringsrikt, men årtiers kloakkutslipp og lekkasjer har gjort vondt verre, og store mengder forurensset masse rikt på nitrogen og fosfater er nå lagret som bunnsedimenter. Disse massene vil i lang tid fremover avgi næringsstoffer. Som om ikke det er nok så har den naturlige vanntilførslen gjennom bekkene blitt redusert som følge av at store deler av nedbøren i nedslagsfeltet fanges opp og ledes vekk.

For å kompensere for dette er det i mange år foretatt en kunstig overføring av vann fra Nøklevann til Østensjøvannet via Bogerudmyra. (Det er i hovedsak dette vannet som kommer ut av røret lengst nord på Rustadfeltet.) Vi antar at dette har bidratt til at plantebestander som har bukket under i Østensjøvannet fremdeles holder stand i og ved Boge-rudmyra. Vannoverføringen har derfor vært livs-nødvendig for Østensjøområdet.

Overføring av vann fra ett vassdrag til et annet er noe man i utgangspunktet ikke skal tillate, og dersom det skal skje så kreves det konsesjon fra NVE. Overføringen har til nå vært foretatt uten, men Oslo kommune har nå endelig søkt og fått innvilget slik konsesjon. Både Østensjøvannets Venner, Miljøprosjekt Ljanselva, Oslo Kommune og NVE er imidlertid enige om at en slik vannoverføring rent prinsipielt er uheldig og at vannet hører hjemme i Ljanselva. På denne bakgrunn er det besluttet at konsesjonen tidsbegrenses til 10 år.

Rensing av Østensjøvannet og tilførselsbekkene vil derved bli en stor utfordring og bør være høyt prioritert for oss alle de kommende årene. Vann- og avløpsetaten er allerede i gang, og det må være aktuelt både med bekkeåpninger og etablering av rensedamper ved

bekkeutløpene. En bekk i rør har ikke på langt nær den samme mulighet til å rense seg selv som en bekk som renner åpent i naturlig vegetasjon. Rensedamperne vil derfor formes slik at bekkene legges i slyng gjennom vegetasjon i et våtmarksområde der vannet luftes og sedimenter kan avsettes og fjernes. Åpne bekker og mer våtmark vil samtidig være positivt både for landskapsbildet og det biologiske mangfold. Hva kan vel berike et landskap mer enn en åpen bekk, gitt at den er rimelig ren. Et annet stort problem ved Østen-sjøvannet, erosjon på bredde og øyer, vil også begrenses dersom bekkene fanger opp vannet. I dag er det slik at vannet som når bekkeløpene får stor fart og kommer raskt og i store mengder ned til vannet ved kraftig nedbør.

Utfordringen går altså først og fremst til Vann- og avløpsetaten i kommunen, men vi bør alle stille spørsmålet om hva annet som kan gjøres. Det er verdt å peke på at alt vann fra Østensjøvannets nedbørsfelt før eller senere skal nå frem til de åpne bekkene og ned til vannet. Det innebærer at vann fra gatene og fra overvannsnettene fra private og offentlige eiendommer egentlig er på vei til Østensjøvannet.

Heller vi olje og kjemikalier i en åpen rist langs veien er vi med på å forurense vårt eget nærområde. Kloakklekkasjer i stikkledninger inn til hvert enkelt hus fører til forurensning dersom ikke utbedring blir gjennomført. Ser vi uhumskheter i de åpne bekkene er det selvfølgelig viktig straks å melde fra til Vann- og avløpsetatens vakttelefon (23 43 79 00, oppført både i Sothøna side 2 og i vår egen almanakk.)

Skal det være noe mer før kranene stenges? Ja takk, et krafttak for et renere Østensjøvann!

Offisiell åpning av "Østensjø lokalhistoriske bilder"

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

BU-leder Arnfinn Aabø fikk æren av å klikke for åpning av bildebasen. Kari Ravnaas, biblioteksleder på Oppsal, følger nøye med.

Bildebasen "Østensjø lokalhistoriske bilder" ble offisielt åpnet onsdag 10. mars. Ved en enkel seremoni på Deichman bibliotek, Oppsal filial, ble et 60-talls fremmøtte gjester delaktig i den lokalhistoriske begivenheten da de første bildene ble lagt ut på internett.

Kari Ravnaas, biblioteksjef på Oppsal, ønsket velkommen og la ikke skjul på at dette var en stor dag. Hun minnet om det arbeid som ble nedlagt i forbindelse med utstillingen "Historien om Østensjø bydel" i 1996 og det rikholdige bildeunderlaget som dengang ble samlet til glede for de mange som besøkte utstillingen. Det er dette bildematerialet som ble fundamentet til den elektroniske bildebasen.

Frivillig innsats

Cathrine Fiva Larsen fra hovedbiblioteket ga en kortfattet forklaring på systemet slik det driftes av Deichman. Leif-Dan Birkemoe, Østensjøvannets Venner/Østensjø historielag, minnet om at finansieringen av utstyret er skaffet til veie fra de to frivillige organisasjonene som også har nedlagt mange dugnadstimer for å få bildebasen på nettet.

Fortid og nåtid

Det var BU-leder Arnfinn Aabø som fikk æren av å åpne for det første bilde. Han mente at bilder er et viktig bidrag til å forstå vår fortid og ved det skape forståelse for vår nåtid. Leder av Østensjøvannets Venner, Amund Kveim, uttalte at det var på høy tid at vi i bydel Østensjø får tilgang på gamle bilder fra nærmiljøet. Bjørn Lilleeng, leder i Østensjø historielag, uttrykte sin store tilfredshet med at vi nå er i

gang. Prosjektet, et samarbeidsprosjekt mellom Deichman, Østensjøvannets Venner og Østensjø historielag, er nå en realitet. Kari Ravnaas takket alle som hadde bidratt. I tillegg til de som allerede er nevnt fikk Per Ove Dahl, Inger Kjærnes, Cathrine Senje og Johan Mollatt sin varme takk. Medlemmer av Østensjø eldreuniversitet har også trått til med hjelp.

Cathrine Senje leste dette diktet av Arne Hjeltnes ved åpningsmarkeringen som et apropos til at vi nå er over i PC'ens tidsepoke også for historiske bilder på lokalplanet

Evig din

PC'en min - eg ser på deg,

du blinkar blått.

PC'en min - eg treng deg,

me har det godt.

PC'en min - eg brukar deg,

som ei gudinne.

PC'en min - eg ber til deg,

du har stort minne.

PC'en min - eg klemmer deg,

du gjer meg sterk.

PC'en min - eg kysser deg,

eit underverk.

PC'en min - eg søv med deg,

Du er alt eg har.

PC'en min - eg elsker deg

du vert mor, eg vert far

For til neste vinter,

då får me printer.

Østensjø lokalhistoriske bilder finner du her:

www.deichman.no

www.ostensjovannet.no

www.histlag.pair.com

Grønlandsmåke, fugleart nummer 215

Tekst og foto: Audun Skrindo

Rundt nordkalotten finnes det tre fuglearter med en nordlig utbredelse som er strengt tilknyttet marine områder: Polarmåke, grønlandsmåke og ismåke. De to første har gjestet Østensjøvannet.

Grønlandsmåka hekker på Grønland, er vanlig på Island, og besøker nordlige deler av Norge med jevne mellomrom. Sør for Trondheim sees det bare mellom 20 og 60 individer av grønlandsmåke årlig.

Registreringen av grønlandsmåke (7. januar 2004) passet derfor helt naturlig inn i trekkmønsteret til denne arten. Det er som regel 2K fugler (dvs fugler som er inne i sitt andre kalenderår) som kommer så langt sørover som til Oslo. Dette kan ha sammenheng med at unge, uerfarne og ikkehekkende måker benytter den kalde årstiden til å streife omkring. Fuglene følger vanligvis kysten sørover, mens enkeltstreifere trekker også innenlands i Sør-Norge.

De tidligere funnene i Osloområdet er hovedsaklig fra havneområdene, mens denne fuglen heldigvis ble med gråmåkene innover til Østensjøvannet. Dette til tross for at grønlandsmåka er en nesten rent pelagisk fugl, som betyr at den lever for det meste ute til havs. Den plukker mat på havoverflaten mens den er i flukt, som kan minne om livsførselen til havsvalene.

Hvordan skiller man så ut en grønlandsmåke? Siden det som oftest er ungmåkene som besøker oss i Sør-Norge kan vi konsentrere oss om individer som ikke er utfarget (dvs at

vil hele fuglen fremstå som mye lysere/blassere enn ungmåker av alle andre arter som forekommer vanlig hos oss. I tillegg er det ingen kraftige kontrasterende områder. Fargetegningene, som går i lysebrunt og hvitt, er jevnt fordelt. Andre kjennetegn er at grønlandsmåka generelt har litt rundere hodeprofil enn den grove, svartbaklignende polarmåka, nebbfargen er jevnere enn den todelte polarmåkas, samt at vingefjærene når godt forbi stjerten hos sittende fugler.

Du kan se bilde av individet på nettsidene til Østensjøvannets Venner (under faktainformasjonen om fugleartene). Det vitenskapelige navnet er *Larus glacoides*. Slektsnavnet «larus» betyr sjø eller hav, som refererer til havlevende måkefugler. "Glaucoides" kan oversettes med sølvskimrende eller lysegrått farget, som jo kan stemme ganske bra, siden både de voksne fuglene og de unge er lyst farget i forhold til sine artsfrender.

Godlia, mars 2004

Referanser: Fugleåret 1995, Vår fuglefauna suppl nr. 2, 1998 Gyldendals store fugleguide, Guide til fuglelivet i Oslo og Akershus (NOF Oslo & Akershus), Norges fugleliv (Det Beste), Fugler (Cappelen).

a.b.skrindo@usit.uio.no

Styret i Østensjøvannets Venner 2004-2005

Styresammensetning etter årsmøtet 31. mars 2004

Leder Amund Kveim (43) er utdannet siviløkonom og arbeider til daglig som personalsjef i Electrolux-gruppen. Styreleder i ØVV siden 1999.

Nestleder Finn Arnt Gulbrandsen, (57), arbeider til daglig i Osloskolen. Var med blant initiativtagerne til venneforeningen og har vært foreningens mangeårige leder. Forfatter av boken om Østensjøvannet.

Sekretær Anne-Berit Gyberg, (61) jobber som administrasjonssekretær i Norges Gullsmedforbund. Hun har i mange år hatt faste oppgaver for foreningen og ble innvalgt som nytt styre-medlem i 2004.

Regnskapsfører Leif-Dan Birkemoe (66) er pensjonist og har de siste fire årene hatt ansvaret for foreningens regnskap. I tillegg leder han arbeidet i Sotthønas redaksjonsgruppe.

Audun Brekke Skrindo (34) arbeider ved Universitetet i Oslo og har bistått foreningen gjennom flere år bl.a. som redaktør for foreningens hjemmesider. Innvalgt som nytt styre-medlem i 2004.

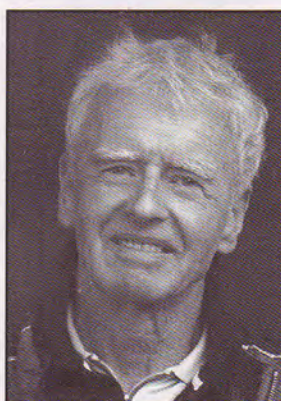
Paul Fekjær (48) arbeider i IT-bransjen og har i en rekke år sittet i styret. Inngår i redaksjonsgruppen for Sothøna og har levert en rekke av de fine bildene som trykkes.

Solveig Olafsen (75) er pensjonist og har vært et aktivt medlem av styret siden 2001.

Eirik Wærner (49) arbeider i Norges Miljøvernforbund og er sammen med Finn en av veteranene i arbeidet for Østensjøvannet.

Johan Mollatt (69) er pensjonist og har i mange år arbeidet aktivt for Østensjøvannet.

Hanne Blesvik (41) arbeider til daglig i helsevesenet og har vært et aktivt medlem av styret siden 1999.

"Kan De si meg veien til Østensjøvannet?"

Av: Leif-Dan Birkemoe

Foto: Rolf Holth

I 1947 ble boka "Fra gasbind til sten-gun" med undertittel "Milorg-tropp 300/13132" utgitt. Boka, redigert av Rolf Holth, forteller om noe av arbeidet til motstandsbevegelsen Milorg i området Bryn – Oppsal – Østensjø fra 1941 til 1945. Opplaget var på 500 eksemplarer og ble solgt for kr. 12, akkurat nok til å dekke trykkekostnadene. Hele opplaget ble raskt utsolgt og boka har ikke vært å få tak i før Deichmanske bibliotek, Oppsal filial, fikk kopiert noen få eksemplarer for utlån høsten 2003

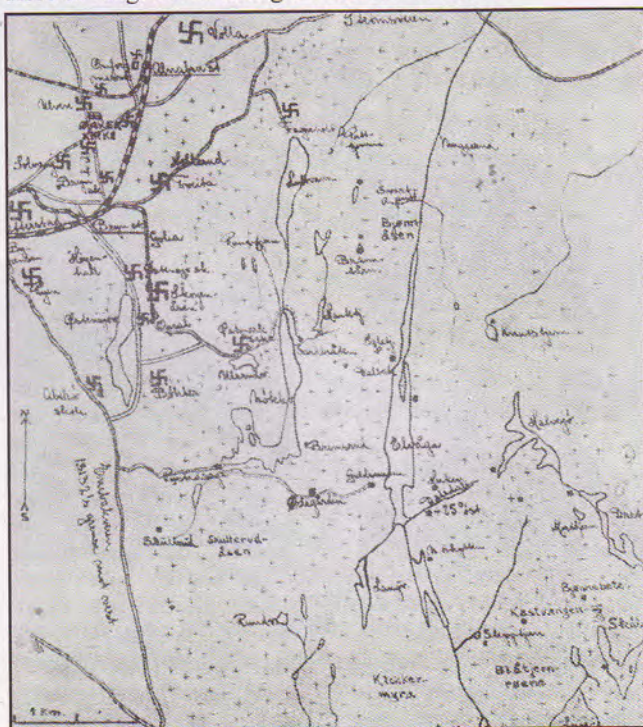

I forordet til boka skriver "300 sj." (Rolf Holth sjef) at boka er ment å være et varig minne fra okkupasjonstida for dem som var med i 3. tropp i gruppe 13132 og kanskje også for noen andre interesserte. Boka gir i korte trekk et bilde av det illegale arbeid som ble drevet av troppen.

Selv om bokas redaktør forteller at den bare handler om det vanlige arbeid i en Milorg-tropp, gir den for oss i 2004 et innblikk i en tid i vårt distrikt som virker merkelig for de fleste. Det kan derfor være på sin plass å trekke frem hendelser fra nærområdet vi egentlig ikke bør glemme.

Tyskerne hadde flere leirområder med hemmelig virksomhet, bevoktet og inngjerdet med piggrådsperringer. De færreste kjente til hva som foregikk. Den eneste måten å finne ut av det på var ved visuell observasjon, dvs. at man måtte snike seg rundt utenfor området og legge merke til hva som foregikk av trafikk til og fra, hvilket militært personell som la sin vei hit, kabler og telefonlinjer, antall bygninger og evt. deres funksjon. Det var bl.a. slike oppdrag Milorg gjennomførte med lokalkjente folk.

Når det gjelder bokas tittel "Fra gasbind til sten-gun" henspiller det på at troppen til Rolf Holth i starten var en sanitetstropp som senere gikk over til kamptropp og utstyrt med bl.a. "sten-gun", en luftkjølt automatisk maskinpistol. Våpenet var laget i England og sluppet ned fra fly til hjemmestyrkene under siste del av okkupasjonen. Noen ble også laget "illegalt" i Norge under ledelse av Milorgs våpensjef Bror With. Vi skal sakse noen eksemplere om hendelser og rapporter fra boka. Rolf Holth har kommentert disse så langt det er mulig å huske 60 år tilbake

"Fra gasbind til sten-gun" har på baksiden av omslaget et kart over de tyske leirene og Milorg-gruppens depoter og koier i Østmarka.

Den tyske leiren på Skøyenåsen

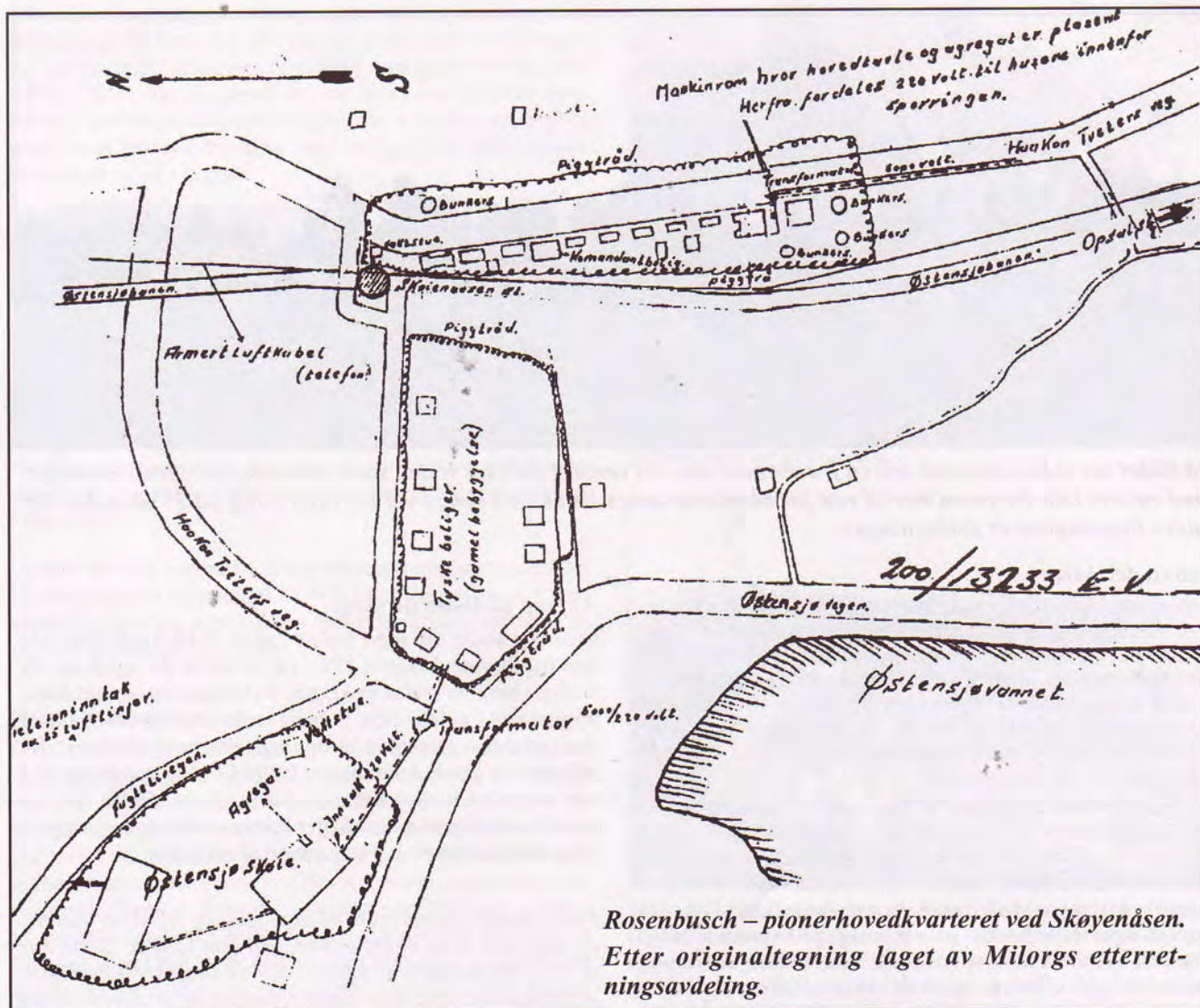
Rapport i november 1944.

Området mellom Låveveien og Skøyenåsen stasjon.

Utført av 332. (Svein Nes)

Området er omgitt av en piggrådsperring som løper langs veien mellom Skøyenåsen st. og Låveveien og ned Låveveien, følger så Østensjøveien ca. 100 m, dreier så i østlig retning mot banen og dreier igjen nordover til veien fra Skøyenåsen stasjon. Mellom banen og områdets østlige del er igjen en ca. 50 m bred stripe langs trikkelinjen. Her ligger et sivilt hus, ennå ikke tatt.

Piggrådsperringen langs trikkelinjen og ned til Østensjøveien i syd er betydelig mer forseggjort og vanskelig å forsere enn

langs veien fra Skøyenåsen og langs Låveveien. Det siste er bare en enkel stolperekke ved siden av hagegjerdet forsynt med piggråd. Mellomrommet er kryssset av alminnelig ståltråd.

2. og 3. hus langs veien fra Skøyenåsen st. har telefon, nylig innlagt. Det er regnet ovenfra. Det later til at disse to hus må være kontorer av et eller annet slag. Det er iaktatt at unge damer går fra og til. Det er i det hele ansatt mange kvinner her i området.

Det er ikke så godt å avgjøre, men en får inntrykk av at strøket er mest beregnet som bosted for tyskerne. Det er ganske mange av dem her. Det er mye reising til og fra stedet, som regel stor bagasje.

Et lite sykehus ligger der hvor veien fra Skøyenåsen møter Låveveien. Huset ved siden av har telefon. (Området er vanskelig å kartlegge da en ikke har god oversikt fra noe sted. Kartet er derfor ikke helt bra).

Det er ikke lett å kjenne igjen mange av stedene som nevnes i rapporten. Til det er endringene for store. Vi spør derfor Rolf litt mer om enkelthetene ved leiren.

Lager Rosenbusch

Når vi kommer opp Haakon Tveters vei forbi Skøyenåsen stasjon ligger det en tømmerbygning på høyre hånd, nr. 29.

Dette var messa til Milorg etter frigjøringen overtatt fra tyskerne og den eneste bygning som fortsatt står. Rolf forteller at det stod flere laftede bygninger her under krigen. Om sommeren var samtlige bygninger omgitt av roser – fattigmansroser – eller *Rosa Rugosa*. Det var så vakkert at tyskerne kalte leiren rett og slett for Lager Rosenbusch. Et par av bygningene ble kjøpt av private i distriktet i 1946/47 og satt opp som bolig på egen tomt.

I Sothøna nr.10 fra 1995 har Terje Diesen, områdesjef i 13130, i sin artikkel "Tysk okkupasjon av nærområdene rundt Østensjøvannet årene 1940-45" gitt en nærmere beskrivelse av leirens omfang og funksjon og en tegning laget av Milorgs etterretningsavdeling. Vi må anta at opplysningene fra rapporten som ble avgitt i november 1944 av nr. 332 er tatt inn som del av skissen.

Rolf viser også til områdesjefens beskrivelse av tyskernes anlegg i årboka til Søndre Aker historielag fra 1986 (side 117): *"Fra E . sjef i 13200 fikk vi to fine skisser over radiostasjonen på Bøler gård og den store tyske forlegningen ved Skøyenåsen stasjon på Østensjøbanen. Leiren var en av de mest velstelte og peneste i hele Osloregionen. Den het Rosenbusch og var det tyske hovedkvarteret for all tysk pionervirksomhet i Norge, Danmark og Finland."*

I Terje Diesens artikkel får vi vite en del mer om forholdene på Skøyenåsen under krigen. Terje Diesen var jo den som hadde best oversikt og de fleste rapporter på sitt bord, kommenterer Rolf.

På bildet ser vi Rosenbusch-leiren fra øst mot vest. Til venstre skimter vi den store kontorbygningen i to etasjer med valmet tak. Den stod her til rett før blokkene langs Haakon Tveters vei ble reist tidlig på 1950-tallet. De andre bygningene er forlegninger.

Leiren delt i tre

Leiren var faktisk delt i tre deler, slik det fremgår av skissen. Den vestligste delen var samlet rundt og på Østensjø skole. To brakker og en vaktstue ble bygget mot Fugleliveien. Her ble det opprettet hovedkvarter for "Festungspionerstab". Denne staben hadde tidligere hatt tilhold i Drammensveien 20. General Figenbach var stabens sjef. Skolen hadde direkte telefonforbindelse med Solplassen 1 (til 1955 navn på Kronprinsesse Märthas plass).

Den midtre leirdelen bestod av 9 rekvirerte eiendommer øst for skolen, mellom banen og Østensjøveien og Haakon Tveters vei. Villaene ble brukt som forlegning til mannskaper, alle fra hærens pionertropper.

Den tredje og sydøstligste delen av leiren, slik det innledningsvis ble beskrevet, var anlagt på høyre side langs Haakon Tveters vei og sydover fra Skøyenåsen stasjon og huset stort sett offiserer og en del kvinnelig personell. Her lå også kommandantens bolig. I alt viser skissen 15 små tømmerhus. Ved krigsutbruddet var det bare en villa på denne siden av veien og den ble okkupert (Haakon Tveters vei 35). Den største brakken på 20 x 50 m i to etasjer - lå omtrent inntil der den første OBOS-blokken (Haakon Tveters vei 41) ble bygget tidlig på 1950-tallet. Foruten all piggråden rundt husene var det en betongbunker i nordøstre hjørne og to mot syd og enda en mot sydvest. Jordene ned mot Østensjøveien på vestsiden av trikkelinjen var forsynt med utrullet piggråd og minelagt.

Rolf Holth var på plass med sitt kamera og tok flere bilder fra Rosenbusch og området rundt. Slik kan vi få et inntrykk av hvordan det så ut våren 1945.

Her kommer en avdeling med Milorg-karar til Østensjø skole i mai 1945. Bygningen i forkant av skolen er en vaktstue som tyskerne bygget.

Angrep på Østensjø skole

Østensjø skole ble først besatt i april 1940. I juli 1942 ble den frigitt, men i august 1943 var tyskerne der igjen og tok skolen i bruk for resten av krigen. To brakker og en vaktstue ble bygget mot Fugleliveien. Som hovedkvarter og del av Lager Rosenbusch var skolen et opplagt observasjonsobjekt for Milorg. De gamle bygningene fra 1917 (den hvite) og 1925 var sentrale i komplekset. De fleste vil vel derfor ikke ha noen vanskeligheter med å gjenkjenne steder og bygninger i følgende beskrivelse "Fra gasbind til sten-gun":

Først gjøres oppmerksom på at vi først og fremst er sanitet, og aldri har tenkt angrep annet enn som sanitet. Dertil har vi ikke nok hverken av våpen eller strategiske kunnskaper. Altså kan dette bli bare høyst teoretisk og er derfor levert bare som en skisse. Man må imidlertid ikke derfor tro at vi ikke har diskutert dette med iver!

Før man i det hele tatt kan angripe, må stasjonen på Skøyenåsen være satt ut av stand både til å sende selv og til å sende bud på forsterkninger. Alle telefon- og kabelforbindelser med skolen må kappes umiddelbart før angrepet. Selve angr. antas å kunne utføres av ca. 80 mann, pluss en sprengningsavdeling for hver av skolene. Sk. på alle vakter: 40 mann, dvs. 10 mann på hver side av bygningene kaster handgranater inn i første etasje og kjelleren. Jegerne dekker begge bygninger med maskinvåpen. Sprengingen foregår hurtigst etter tilbaketrekningen.

Rolf er ganske rask med å understreke at denne rapporten kun var en teoretisk skisse. Men den var likevel aktuell i en usikker situasjon. Man visste jo ikke hvordan krigen ville utvikle seg, særlig ikke under tyskernes tilbaketrekning ved krigens slutt.

Oppsal gård

Helge Johnsen, i dag Helge Sollie, hadde fått i oppgave å skrive rapport og tegne skisse over Oppsal gård, hvor tyskerne også hadde sine folk som grisepassere.

Boka har følgende rapport om Oppsal gård og et evt. angrep: Rapport om griseoppdretteriet og gården Oppsal, Løvseth. Utført av 334/13132. Levert 10. desember 1944.

Det eneste som nå er fritt er det norske beboelseshus, merket med grønn farge. Resten er rekvirert.

Ved eventuelt angrep på gården er retning gjennom

beboelseskvarteret fra sør meget gunstig. Her kan kampene føres i ly av husene, nær inn mot de tyske brakkene. Skogen på vestsiden er også gunstig stilling med god oversikt over gården. Et eventuelt angrep her må føres over et jorde med dårlige dekningsmuligheter. Også fra nord kan et angrep føres, men her må en regne med anlegget på Skøyenåsen som en da vil få i ryggen.

Fra øst stenger trikkelinjen. Den kan gi gode dekningsmuligheter, men her ligger vanskene i å forsere jordene på begge sider av linjen. Gården har en besetning på i høyden seks-syv tyskere, foruten en del russiske fanger fra Etterstad.

Anlegget ligger høyt og godt til, med god oversikt over Østensjø skole, Østensjøveien og Skøyenåsanlegget, samt anlegget på Bøler ved Ulsrudveien som fører til Østmarkseteren. En stilling på Oppsal gård ville derfor være gunstig. Alle avmerkede veier på skissen er brukbare til bilkjøring.

Oppsal gård er endret for hovedhusets vedkommende. Det ble modernisert og påbygd i 1949. Etter det har hovedhuset samme utforming som i dag. Også etter krigen var det i en periode grisehold på gården.

Østmarkseteren

Østmarkseteren var kommandosentral for den tyske marine med direkte telefonkabel til bl.a. Sjømannsskolen. Rolf Holth overtok Østmarkseteren kommandosentral på vegne av hjemmestyrkene 11. mai 1945. Det var admiral Otto Ciliax (1891-1964), øverstkommanderende for "Marineoberkommando Norwegen", som overleverte kommandosentralen. Admiral Theodor Kranche overtok egentlig som øverstkommanderende 25.4.1945, men da dette nærmest falt sammen med kapitulasjonen ble det Otto Ciliax, som fortsatt bodde på Østmarkseteren, som utførte oppgaven. Rolf husker Ciliax som en korrekt og høflig offiser som overleverte Østmarkseteren med profesjonell verdighet.

Her trekkes grytene med lapskausen i kjerre fra messa nede ved Skøyenåsen stasjon opp til festplassen. Vi ser 3-4 av bygningene i forlegningen langs Haakon Tveters vei. Opptøget ledes an av en liten kar som slår takten med to grytelokk.

Milorg 13132 med damer feiret St.Hansfesten 1945 i Rosenbusch med lapskaus og stort bål. Vi ser en av de laftede bygningene med torvtak til høyre. Haakon Tveters vei går i forkant av det hvite huset opp mot skogen. Legg merke til de fine hellene. Tyskerne hadde anlagt slike helleganger i hele leiren.

Milorg-gruppe 13132 har marsjtrening foran den store paraden til hjemmestyrkene opp Karl Johans gate til slottet for å hilse de kongelige 9. juni 1945. Bildet er tatt i Haakon Tveters vei etter at bakken er forsert. Til høyre sees gjerdet like ved husmannsplassen Kroken. Til venstre husene i Rosenbusch. Taket rett under det norske flagget er Nordbys hus, Haakon Tveters vei nr. 35 som fortsatt står, men ombygd. Huset var okkupert under krigen.

Milorg-karer holder vakt ved Østmarkseteren - Hans Christophersen (t.v.) og Oddbjørn Hagen.

Våpenlager i Østre Aker kirke

I februar 1945 var Milorg-gruppen hektisk opptatt med å kjøre frem våpen og ammunisjon som var sluppet ned i fallskjerm i Nordmarka. Fra Gjelleråsen kjørte det en dag en lastebil med langved som skjulte en langt mer verdifull og illegal last. Lastebilen ble eskortert nedover Trondhjemsveien av to syklist foran og to bak.

Lasten ble kjørt til Østre Aker kirke. Her ble den lagt i et uthus. Det som skulle beholdes av våpen og sprengstoff ble senere overført til et kjellerrom under sakristiet. Dette skulle vise seg å bli en meget risikabel operasjon fordi det var tyskere som stadig la veien over kirkegården til en av leirene i nærheten – Bryn skole, Solvang og Ulven for å nevne de nærmeste.

Våpen og sprengstoff ble lagret i et kjellerrom under sakristiet. Østre Aker kirke var sognekirke for Oppsal og Manglerud helt frem til 1959. Foto: Leif-Dan Birkemoe

”Kan De si meg veien til Østensjøvannet?”

Da de holdt på ved Østre Aker kirke var det vanlige stikkordet på den tiden:

”Kan De si meg veien til Østensjøvannet?”. - ”Ja, det er rett nordover, det”, skulle svaret være. Slik kom forbindelsen i orden.

Vi spør Rolf nå 60 år senere hvorfor de valgte et så upresist og egentlig feil svar på spørsmålet om veien til Østensjøvannet når man befant seg ved Østre Aker kirke. Jo, det er lett å forklare, svarte Rolf. Hvem ville finne på å svare nordover, annet enn de som var involvert i det illegale prosjektet? Det var litt av trikset med stikkord at det ikke nødvendigvis var noe logikk i tilsvaret.

Den underjordiske ”bunkeren” på Oppsal

Boka har også noen beskrivelser av en bunker på Oppsal som det kan være av interesse å klippe noen hendelser fra. Sanitetstroppen hadde dr. Reidar Mathisen som instruktør. Slik undervisning foregikk ofte i ”bunkeren”.

Vi siterer:

18. januar 1943 var hele troppen samlet i den underjordiske ”bunkeren” på Oppsal. ”Bunkeren” lå bak Jacobsens gartneri, skjult mot innsyn fra veien og naboene. Den var bygd inn i bakkeskråningen under jorden av Øystein Jacobsen og hans avdeling. Den bestod av et stort forrom og et hemmelig rom innenfor, som ble brukt til lagring av instruksjonsmateriell. Forrommet ble brukt til møter og trening.

Fredag 5. februar skjedde en rekke ting som kom til å påvirke det videre arbeid for de fleste illegale arbeidsgrener i vårt område.

Det begynte med at Øystein og Kåre Jacobsen ble arrestert i sitt hjem kl. ett om natten av 5 sivile politimenn. De ble lenket sammen og kjørt bort. Øystein var sambandssjef og satt inne med atskillig kjennskap til organisasjonen personell, adresser og planer.

En hel rekke av de som var i nær kontakt med ham fikk ordre om å gå i dekning. I løpet av fredagen og lørdagen forsvant ca. 14 mann.

Et billass instruksjonsmateriell som var lagret i ”Bunkeren” hos Øystein, ble etter hvert brent eller fjernet.

Allerede for flere dager siden var noe av organisasjonen blitt rullet opp i Oslo. Et kontor ble tatt, hvorunder noen ble arrestert mens andre flyktet over takene under skuddveksling

Den laftede bygningen i Haakon Tveters vei 29 slik den ser ut i 2004, en villa det er lett å legge merke til på vei til og fra Skøyenåsen T-banestasjon. Det er den eneste av de 15 bygningene som tyskerne bygget som fortsatt står på samme sted. Foto: Leif-Dan Birkemoe

På Nordstrandshøgda ble noen arrestert. Bataljonsjefen, Karlsrud, med flere gikk i dekning. Opprullingen fortsatte over Grorud og Lillestrøm. Om kvelden denne dagen var det trening hos Devik. Vi hadde holdt på en stund, da Erik Paulshus kom i full fart og fortalte om de skjebnesvangre begivenhetene. Vi avbrøt straks streningen, og Rolf Holth og jeg dro opp til Oppsal. Vi fikk snart brakt på det rene at det enda ikke var foretatt noen rassia i gartneriet og ”Bunkeren”. Tilfeldigvis var det bare jeg som kjente til hvor de viktigste papirene som Øystein oppbevarte var gjemt. Disse papirene bestod av etterretningstjenestens opptegnelser over en stor del av Østlandet.

Det var originalkartet og vaktområder, lagerplasser for våpen og mat. Med hver skisse fulgte detaljerte opplysninger om vakthold, avdelingenes størrelse og bevæpning, patruljenes bevæpning, patruljevei, når vaktskifte osv. Opplysningene var skaffet gjennom lengre tid og under stor risiko. Papirene var særdeles verdifulle og måtte for enhver pris reddes. Vi utstyrte oss med lommelykter, og under dramatiske omstendigheter lyktes det oss å komme ned i gartneriet, finne fram til en rekke tjærepappruller og fra hulrommet i disse hale ut flere ruller med dokumenter og å bringe dem i sikkerhet.

På et senere tidspunkt sendte den norske militærattacheen i Stockholm særskilt kurer fra Sverige for å forsikre seg om at papirene var kommet i de rette hender.

Rolf Holth (til venstre) og Einar Rantrud som fenrik i Rikspolitiet på Nordre Skøyen hovedgård i mai 1945. Einar Rantrud skrev første del i boka "Fra gasbind til sten-gun" frem til februar 1943 da han måtte dra over grensen til Sverige.

Men hvor lå Jacobsens gartneri?

Rett til venstre for pizzabutikken i Østmarkveien lå gartneriet til Øystein Jacobsen, forklarer Rolf. Familien Jacobsen bodde på eiendommen Magnor på den andre siden av Østmarkveien. En av hans brødre er bedre kjent som Ole Bjune.

"Bunkeren" spilte en avgjørende rolle som samlings- og oppbevaringssted for illegalt materiale. I dag går de fleste forbi uten å kjenne til stedets dramatiske historie.

Det var ikke alle Milorg-karene fra gruppe 1312 som fikk oppleve at landet igjen ble fritt. De som falt i motstandskampen fikk sine navn skrevet inn på minnestøttene i Skøyenparken og ved Sarabråten. Hvert år hedrer vi her deres minne.

Rolf Holth legger ned blomster ved minnestøtten i Skøyenparken 17. mai 2004. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Kilder:

"Fra gasbind til sten-gun. Milorg-tropp 300/13132".

Redigert av Rolf Holth. Trykt i Norsk Prent L/L. Oslo 1947

Sothøna nr. 10, 1995

Milorg. Område 13130. Søndre Aker Historielag. Årbok 1986.

NorgesLexi – Norsk politisk dokumentasjon på internett

"Fra Rottfella til Dromedillen. Bror With – et sant eventyr". Stein Kage, Schibsted, Oslo 1998

Samtaler med Rolf Holth i 2004

Cathrine Senje

Cathrines hjørne

Vognmann Anton Olsen

Den 22. november 1972 fylte han hundre år. Det var bilder og intervjuer i de fleste Oslo-avisene. For vognmann Anton Olsen var den eldste innbyggeren i Østensjøbyen.

Vognmann Anton Olsen med hesten Blakka ca. 1958. Foto: Sigurd Senje

Vi ble nesten naboer på Oppsal i 1957. Den første morgenen i ny leilighet våknet vi brått – av et *hanegal*!

Og det var Antons hane. Anton hadde høner og hane, kaniner, hund og hest. Han bodde i et lite hus øverst i Bjartveien der veien endte og kjørte materialer og forskalingsbord til byggeplassene med fjordingen Pirill. Hunden Bob var alltid med.

Det varte ikke lenge før barna våre forlangte å gå til Anton for å se på høner og kaniner. Han var et hyggelig innslag i miljøet og alltid i godt humør. En jul lånte styret i borettslaget fjordingen til Anton og kjørte rundt til alle småbarnsfamiliene med nisse som kusk og en mengde gavesekker. Gjett om barna var begeistret.

Anton hadde en glimrende hukommelse og likte å fortelle om gamle dager. Og jeg har funnet intervjuet i Arbeiderbladet fra hundreårsdagen og lar ham fortelle selv:

Kjørte for Renholdsverket

"Jeg husker dem la asfalt på veien utenfor fabrikken til Fett på Brønn. (Anton sa konsekvent "Brønn" og ikke Bryn.) Jeg kjørte for kommunen, Renholdsverket, i noen år. Var i pudritten. Da var det sånn at vi fikk hente møkk mellom

klokka 11 og 3 på sommerstid. Sjøl om vi brukte kælk så lukta det jo fælt. Så var det en ekstra varm dag at det kom ei sånn fin frue med en guttunge forbi. Da hu gikk forbi vogna kneip a med nesa og sa: "Fy a meg for en lukt det lukter av Dere!"

"Det æ'kke mi møkk, men di møkk det lukter a, frue," sa jeg.

Hesten først

Så var jeg i Veivesenet i mange år. Så mye hest som jeg har handtert i mitt liv så har jeg aldri blitt sparka. For oss vognmenn var det alltid hesten først. Vi var glad i "redskapen" vår. Jeg hadde en gang en svart hingst som jeg kjøpte da han var ti år gammel og solgte han til slakt da han var 28.

Men en ehta kom en kar og fortalte noe som gjorde meg sint. "Nå går hesten din foran ei brødvogn i Storgata, Olsen," sa'n. Da fikk jeg på meg tøfla ganske raskt.

Så viste det seg at hesten til brødkjørereren hadde blitt sjuk, og så hadde'n fått hesten min. Men jeg sa te'n at når ikke gampen hadde godt av å væra med meg så hadde'n heller ikke godt av å trekke brød.

Smeden på Grønland

På slutten skodde jeg sjøl, det blei jo ikke smeder igjen. Men før i tia pleide jeg å sko hos smeden på Grønland. Jensen, het'n. Han tok seg mange friheter. Når han fikk ei krone i betaling så slo'n slegga i ambolten og sa: "Nå tar jeg meg fri et par daer."

Og det gjorde'n.

En gang dro Jensen til doktern på Kampen. Han hosta. "Hva er det De vil?" sa doktern.

"Jeg tenkte jeg kunne få litt meddisin for hosten, ei halv konjakk kanskje," sa Jensen. "Det bestemmer jeg, det", sa doktern. "Men jeg bestemmer om jeg vil drikke'n", sa Jensen.

Kronprins Oscar

En gang hadde vi en bas i Veivesenet. Han hadde fått sparken for fyll hos Fett på Brønn. Så dreiv vi nettopp på i svingen ved Fett. Han Eduard Fett var kompis med den svenske kronprins Oscar, og han var hos Fett akkurat da. Basen han fyra opp ei salve, og trur u ikke at det velta en stein tvert igjennom ruta der prinsen bodde. Du store mi ti! Men basen blei degradert litt seinere da han sovna før frokost, midt i Østensjøveien.

Stall i Lakkegata

Det var ikke så nøye med drammen den gang. Vi vognmenn hadde stall i Lakkegata. Gutta i renovasjon klatra over gjerdet til skraphandleren med dagens fangst. Og så kjøpte vi knert og gurgla den i vårs før vi kjørte hjem.

Karva Blad

I Veivesenet kunne vi arbeide hardt, mange ganger hele døgnet, men vi hadde det koseligere enn nå. Og så sang vi mer. Vi hadde det liddelig moro. Avholdssaken var noe stort narreri. Konjakk var jo medisin det, gett! Men jeg er kommen til at det er skadelig å røyke, jeg slutta for 14 daer siden, og jeg har røyka siden jeg blei født. For 25 år sia sa postbudet til meg:

"Jeg har slutta å røyke. Du får slutte du også, Olsen." Postbudet, han daua like etterpå. Men jeg har holdt meg til Karva Blad i pipa. Aldri tatt en sigarett. Bare en sigar for å lukte fin mann."

Fra Oppsal til sentrum

Jeg trur jeg har rekorden med hest fra Oppsal til sentrum. "Sønn min blei sjuk en kveld og jeg måtte dra tildoktern i Tøyengata. Jeg klarte det på under halvtimen. Jeg hadde rask hest den tia. Ellers pleide jeg å bruke omkring halvannen time fra Lakkegata til Bjartveien om eftan

Arbeidet siden han var 10 år

Anton Olsen sto i arbeid til han var 87 år – i 1959.

På hundreårsdagen sin i 1972 satt han åndsfrisk og kjapp i replikken i stua i Bjartveien. Han hadde arbeidet siden han var 10 år. Arbeidsdagen begynte kl. 6 og varte til kl.19. I tillegg hadde han lang vei ned til Lakkegata 65 hvor han etter 30 år i kommunen fikk sin egen vognmannsforretning.

Til Oppsal i 1912

Anton Olsen ble født på Nordenga nær Hellerud gård i 1872. Faren var smed og moren budeie. Som smågutt var han med og tok opp poteter for 25 øre dagen. Han husket at han brukte tresko og hadde lappede klær. Fra han var ti år begynte han å

Vognmann Anton Olsen med en av sine kaniner, tatt på 1950-tallet Fotograf ukjent.

hjelpe til med hestene i Lakkegata. I 1912 flyttet han til Oppsal, og bygget eget hus i 1914. Hans første kone døde tidlig, men Anton giftet seg igjen og fikk tre sønner og en datter i sitt annet ekteskap. I 1950 ble han igjen enkemann, og datteren Ester stelte huset for ham. "Fjellheim" var nok et av de eldste husene i Bjartveien. Ester fortalte at de kunne sitte på trammen og høre orrhanespill fra Fuglemyra og kubjeller i skogen.

Nesten 103 år

Anton hadde god helse. Vi kan huske at han bar vann fra vannposten på toppen av Bjartveien helt til huset endelig fikk innlagt vann – jeg mener det var omkring 1970.

Antons siste fødselsdag var i 1974. Han levde nesten ett år til – han døde en måned før han skulle fylle 103 år i 1975.

Anton var glad i dyr. Da han var 7 år fikk han sine første kaniner. Kaniner hadde han helt til 1971, og han fikk flere ganger diplom fra Kaninavlforeningen i Oslo. Og hestene hans fikk godt stell.

Det er underlig å ha kjent en mann som hadde opplevd unionsoppløsningen i 1905 og to verdenskriger. En strevsom og skikkelig sliter av en mann. som alltid hadde en vennlig hilsen til alle, og som aldri jaget ungene som sto utenfor gjerdet og kikket inn på høner og kaniner og hest, eller løp etter ham for å klappe Bob.

Huset hans er revet. Og etterkommerne har bygget nytt. Ikke så rart – "Fjellheim" var vel både for lite og for gammelt. Vannposten er borte, uthusene også. Ingen høner tripper på tunet og ingen hest knegger i stallen. Men vi som hadde gleden av å møte Anton Olsen glemmer ham ikke.

Karnappmannen

og andre viderverdigheter fra vår nære historie - del 7

Av: Erik Henning Edvardsen

De nye eierne av Abildsø var seilskuteskipper Emil Ferdinand von Trepka (1788-1859) og hustru Gurine Marie Storm (1796-1871). Den danskfødte skipperen var av adelig polsk avstamning. Han ble nærmest oppfattet som selve reinkarnasjonen av den flyvende hollender. Men med gårdsdriften ble det slik en kunne forvente når kjøperen var en travel sjøfarer; ugresset blomstret og tistlene fikk vokse fritt. Bortsett fra en viss dyrking av korn, poteter og krydderplanter, som ga råvarer til gårdens brennevinsbrenneri, var det heller liten produksjon å snakke om utover det gårdsgutter og husmannsfamiliene tilførte driften.

*Gurine Marie Storm gift med Emil Ferdinand von Trepka
Maleri av Jacob Munch, udatert. Olje på blikkplate 249 x
309 mm.OB. nr.: 00413. Gjengitt med tillatelse fra Oslo
Bymuseum*

Ekteparet von Trepka fikk mange barn. Bortsett fra deres førstefødte ble de alle født på Abildsø. De eldste døtrene var Johanne Marie Fredrikke (1821-1892), som forble ugift og livnærte seg som pianist, Harriet Emilie (1823-1862), som ble gift med artilleriløytnant og senere tollkasserer Hans Henrik Rode (1818-1883), og Mathiane Charlotte Olivia (1825-1901), som ble gift med fabrikkier Johan Lauritz Sunde (1828-1889) og fikk to døtre.

Skjebnen rammer gjerne nokså ulikt: Ferdinand (1826 ca. 1852) forsvant sporløst i Amerika, Caroline Christiane Ditlewine (1830-1905) forble ugift, og var på finurlig vis oppkalt etter sin eldre bror, Carl Christian Ditlew, død knapt ett år gammel den 21. mai 1829, Louise (1833-1854) ble bare 19 år gammel, Siegwart døde som barn i 1853, mens Malthe

Christoffer (1836-1877) var kontorassistent på Gassverket og senere bestyrer av Markerud Tændstikfabrik i Nittedal, som var eid av hans svoger, ovennevnte Johan Lauritz Sunde. Malthe ble gift med Vendeline Emilie Mathilde Jarmann og fikk seks barn.

Napoleonskrigene

Under Napoleonskrigene ga kapertrafikken gode priser, og E.F. von Trepka var i ungdommen travelt opptatt med å få oppbrakt britiske og svenske båter i farvannet langs norskekysten. På disse midlene var det antakelig at formuen ble grunnlagt og senere akkumulert. Med kaperbrev for 1808-09 førte han først jakten «Nordkysten» av Vendsyssel for kammerråd Rasmussen til Bratskov. Med denne hadde han brakt 4 priseretter til Kristiansand.¹ Senere, i 1813-14, var han likeledes kaptein på «Erik Ejegod», en skønnert på 24 kommerselester med 12 kanoner og et mannskap på 30. Skonnerten tilhørte Christiania-kjøpmannen Andreas Schiøller. Med denne kapret han den svenske galeas "Venus" 31 kl., som brakte en kostbar ladning kolonial- og manufakturvarer (god & lovlig prise) fra London til Göteborg. Lasten ble solgt for 405.059 riksbankdaler Navne Værdie (dvs. nesten 2 1/2 mill. riksdaler Dansk Courant). Like heldig var han imidlertid ikke med den engelske briggen "Pilote" 42 kl., som var på reise fra Sverige til England med tjære, for hele prisen forliste ved innseilingen til Kristiansand.²

"Apollo"

Olav Aasmundrud som arbeider med slekts- og personalhistorien har meddelt undertegnede at den norske grenen av Trepka-familien etter 1821 «da adelskapet i Norge ble avskaffet»³ for en lengre periode unnlot å bruke «von»-tittelen. Og vi finner således i 1829 Emil Ferdinand Trepka oppført som reder for jakten «Apollo».

Det var trolig samme år som skuta, på 19 kommerselester, ble bygget.⁴ Fra 1831 har han selv antatt tittel av kaptein for jakten. «Apollo» gikk nå i fast rute over Skagerak mellom Christiania og København. Etter gjentatt vågale seilas i all slags vær med sitt trossig kryssende skip oppnådde Trepka å bli en nesten legendarisk skikkelse blant de to hovedsteders handelsborgere.

Håkon Bjerkan ved Norsk Sjøfartsmuseum har imidlertid gjort meg oppmerksom på at det ti år senere finnes referanser til en litt større jakt (27,5 k.l.) med E.F. Trepka som reder.⁵ Bjerkan opplyser at det av kildene ikke er mulig å avgjøre hvorvidt det dreier seg om den samme jakten, men han har fra samme tid funnet fram til følgende, hvor Trepka som «Apollo»s reder har satt inn en annonse i *Norsk Handels-Tidende* (Biørn) for 1840, men nå med en stedfortredende skipsfører:

«Seilfærdig Skipper

Jagten Apollo, ført av kapt. H. Ebbesen, afgaaer om 4 á 5 Dage til Kjøbenhavn og medtager Passagerer og Fragtgods. Christiania, den 1ste Oktober 1840 Trepka.»

Morgenbladet antydte også ved flere leiligheter nødvendigheten av en regelmessig sjøverts postforbindelse med København, i det minste i sommerhalvåret, men staten hadde foreløpig ingen anledning til å ta seg av saken, og Trepka var så pålitelig som en jakteskipper underkastet værgudenes luner kunne være.»⁷

Det er også sagt om Emil Ferdinand Trepka at han var «en mer enn almindelig flott anlagt mann.» Denne verdigheten skyldtes nok hovedsakelig gode inntekter i rene, klingende mynt. Men som rimet antyder var det også store farer forbundet med virksomheten. Det var ikke mange skjær i Skagerak å klamre seg til, så rimet gir helst en pen bortforklaring på de ytterst reelle farer for å forulykke ved drukning. Jakteskipperen kom stadig ut i sterk kuling og storm, og noe ekstra mot og storhet fikk han vel kan hende gjennom alle ryktene og anekdotene som oppsto rundt den risikable skytteltrafikken. En gang var det bare så vidt han unnagikk forlis. Naturligvis var ulykkesfuglen professor Christopher Hansteen med på ferden. Professoren hadde det med å havne i vanskeligheter hver gang han la ut på sjøreiser, og var selvfølgelig ikke svømmedyktig. Selv har Hansteen i et utdrag av sine erindringer fortalt hvorledes han: «paa Søe-Flodreiser tre Gange [havde] seet Muligheden i at drukne nærme sig; den ene Gang paa en Reise fra Kjøbenhavn med Jagten Apollo, da vi i et Tordenveir mistede Mast og Segl; ...»⁸

En trapp av det pureste sølv.

Ettersom Emil Ferdinand Trepka seilte med gods mellom Norge og Danmark var han aldri mange ukene borte mellom hvert tokt, og fritiden brukte han gjerne til å spankulere omkring med hendene på ryggen og betrakte sitt gods. Men vi kan forstå ham. På iltre havseilas, hvor kun himmelhvelvingen omkranset skuta og bølgene slo nådeløst mot ripa har mer enn en skipper svoret hevn over urolig vær og følt at han målte krefter med Vår Herre.

Ja, det var nesten noe av babylonernes hovmot over Trepka den gang han på Abildsø fikk «i sinne å bygge en trapp av det pureste sølv foran hovedinngangen.»⁹

Norsk Handels-Tidende Nr. 1568. Torsdagen den 1ste October 1840.

Emil Ferdinand Trepka. Maleri av Johannes Flintoe, udatert. Olje på lerret, 334 x 418 mm. OB.nr.: 00412 Gjengitt med tillatelse fra Oslo Bymuseum.

Samme kaptein Ebbesen hadde også nettopp ført jakten opp fra Danmark: «Christiania. Indkl. den 28de Septbr.: Apollo, H. Ebbesen fra Kjøbenhavn med Stykgods; [og passasjerer]»⁶ så det kan ikke herske tvil om at «Apollo» hadde fått ny skipsfører. Men i 1830-årene var det i følge mediahistoriker Yngve Hauge, ene og alene jakteskipper Trepkas gevinst at det ble oppretholdt en sånn noenlunde pålitelig forbindelse med kontinentet: «Han tok med seg både passasjerer, post og gods og averterte sine avgangstider i *Morgenbladet*, mens avisen til gjengjeld sukket over hans forsinkelser.

‘Trepka, Trepka, hvor bliver du av, du og din svane. Har den slemme nordvest nu atter flerret dine seil, eller sitter du måske på et skjær i Skagerak.’

Hva det var som stakk i sjøfareren ved denne anledningen er ikke godt å si. Kanskje hadde han et drømmesyn der han i søvne opplevde hva det berettes om i første Mosebok; å se Guds engler danse opp og ned på en stige og anviser forbindelsen med Himmeriket. For som det heter i skriftene; selv den som står på bar mark kan uten å vite det befinne seg ved Himmelens porter, liksom Jacob da han drømte at det ble plassert en gylden himmelstige like opp fra stedet der han lå og sov med en stein under hodet (1 Mos 28, 12). Skjønt de verste marerittene opplevde nok Trepka i våken tilstand.

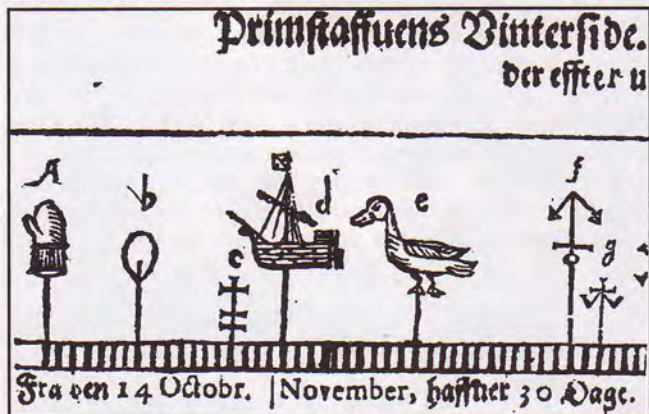

Så lenge det varte levde Emil von Trepka etter regelen: "My home is my castle", men planene om en privat Jacobstige, som skulle føre ham like inn i det hjemlige paradiset, måtte han oppgi, forteller signaturen 'Mathis': «Det hele blev imidlertid bare med ideen. Lenge før sølvtrappen blev til virkelighet var det ikke mer igjen av von Trepkas formue.»¹⁰

Adam Oehlenschläger

Jakteskipperen brydde seg kanskje heller ikke synderlig mye om hvilket åndelig gods han førte med seg i lasten over Skagerak, og romantikkens litteratur hadde neppe appell til en sjømann i konstant kamp mot elementene, men det er et faktum at han også fikk æren av å transportere bøkene til Nordens fremste skald, Adam Oehlenschläger (1779-1850). Den idealistisk fjerne dikteren var vel på sin side like lite orientert om hvilken jakteskipper det var som ordnet med bokfrakten nordover. Dikterens praktisk anlagte hustru, Christiane Oehlenschläger (1782-1841), var derimot fullt på det rene med E.F. Trepkas rastløse gemytt. Hun visste godt hvem hun hadde å rette seg etter når hun skulle befordre ektemannens litteratur avsendt til Norge, i sær om det blåste «Sneevej» i Københavns gater. I forbindelse med en bokforsendelse til prost Andreas Faye (1802-1869) i Holt, som hjalp henne med privat distribusjon og salg av Oehlenschlägers bøker på Sør- og Sørvestlandet, forteller Christiane i et følgebrev datert «København den 10 Decbr: 1837», at hun, for å rette seg etter skipperens urolige lynne og temperament, i all hast hadde fått bundet inn et parti bøker, og mottatt «Expl. af ottende Deel Digterværker hjem fra Bogbinderen, som han havde ilet med for at jeg kunde faae til Christiania deraf med Trepka, som man tillige meldte mig skulde rejse imorgen, og at det altsaa var den ypperste Tid idag at sende ham Bøgerne.»¹¹

Primstaven

Christen Jenssens *Den norske Glossarium eller Glosebog. Kiøbenhaffn Aar 1646*. Primstavens vinterside starter med pavehansken for 14. oktober, i folkelig taksonomi tolket som en vott og varsel om vinterens komme. Det fjerde dagmerket viser kirkeskipet til ære for alle martyrene, i tidsregningen oppfattet som dato for skipsfartens opphør.

Forsiktighetsreglene som var foreskrevet i datidens almanakker ble tydeligvis ikke overholdt. Verken Emil Ferdinand Trepka eller andre jakteskipperer kunne av økonomiske grunner rette seg etter primstavens kalendermerker, hvor kirkeskipet for Alle helgens dag, d.v.s. 1. november, ble tolket som påbud om båttrafikkens opphør for vinteren.¹² Det samme gjaldt også kaptein H. Ebbesen som i fortsettelsen overtok Danmarksferdene med «Apollo». Ikke sjelden lå Christiania havn innefrosset i fire-fem måneders vinterisolasjon fra begynnelsen av desember til langt ut i april, så en enten måtte ta seg den siste strekningen fram over isen fra Ringene eller skaffe landeveisfrakt fra Drøbak.

Norsk Handels-Tidende beskriver situasjonen 11. januar 1840: «Det gode Føre vedvarer paa Landeveiene; men Isen er endnu kun kjørendes paa de indre Fjorde og Viger; dog

skal den nu ligge herfra til Drøbak, og vil formodentlig ved den kolde Luft af 15 Grader og derover som vi have, snart blive saa stærk at den kan kjøres et Stykke udenfor Øerne. Fra de til Drøbak ankomne Fartøier, hvoriblandt er Apollo, Ebbesen fra Aalborg med Rug og Uld, kjøres Varene landveis til Staden og betales der 30 sk. pr. Td. for Kjørselen. I Varepriserne er kun liden Forandring. Vi skulle i næste Nr. meddele sædvanlig Priiscourant. Det er flaut med Handelen og følelig er her Pengemangel.»¹³

Det var likevel ikke på grunn av trange kår, men snarere av bekymring for alder og helse at E.F. Trepka i sitt 58. år ga opp virksomheten som jakteskipper og skaffet seg jobb som feierinspektør i Christiania. Familien flyttet inn til byen, og i 1845 ble Abildsø lagt ut for salg.

Etterslekten

Om etterslekten kan opplyses at et av barnebarna, Emil von Trepka (1872-1942), ble en berømt arkitekt som tegnet flere kjente hus i Oslo og omegn. Vi kan eksempelvis nevne Geitemyrsveien 27 fra 1906, som er en blanding av ny-barokk og jugendstil, og Vallegata 6 fra 1908, en herskapsvilla bygget «for herr fabrikkbestyrer Sigmon Salomon». Villaen ble senere kjøpt av ostegrossisten Sverre Kolkin. Men det finnes også blant de senere generasjoner flere som har holdt i hevd slektas maritime kunnskaper. Således hadde Knut von Trepka gjennom en 30 års periode ansvar for bruk og restaurering av Norges første redningsskøyte CA RS1 for Norsk Sjøfarts-museum, og har i samarbeid med Toril Grande forfattet boka om *Colin Archer rednings-skøyte nr. 1* (1993).

Takk til Christian von Trepka (f. 1967) for gjennomlesning og korreksjoner, samt for å gjøre oss oppmerksom på familieportrettene ved Oslo Bymuseum. Likeledes takk til Olav Aasmundrud for nyttige litteraturtips, og til Håkon Bjerkan ved Norsk Sjøfartsmuseum for bidragene han sendte angående kildene etter S. Biørn.

Neste gang: Familien Wetlesen – en ny epoke i Abildsøs historie.

¹ Kay Larsen: *Danmarks Kapervæsen 1807-14*.

København 1915, s. 129. ² Johan Nicolay Tønnesen: *Kaperfart og Skipsfart 1807-1814*. Oslo 1955, s. 616.

³ I brev til undertegnede av 14.04.2004 opplyser Aasmundrud at «Emil Ferdinands sønnesønn Carl Christian Jacob Emil tok opp igjen bruken av adelstittelen von Trepka etter ønske fra sin adoptivfar generalmajor og kammerherre Holten von Trepka (1818-1895) som holdt til på slottet Schönbacken i Holstein.»

⁴ S. Biørn: *Fortegnelse over de med et særdeles Kjendingstegn eller Signalflag forsynede norske Fartøier*.

Chra, 1829. - 48 s. (Faksimileutg. inkl. utg. fra '31, '33 og '37).

⁵ S. Biørn: *Signalbog for norske Skibe : tilligmed en Beskrivelse over de norske Fyre og Dagmærker, med Tegninger*. - 4. udg. - Chra, 1840. - 15 s

⁶ Ankomne og afgaaede Skibe. *Norsk Handels-Tidende* Nr. 1568. Torsdagen den 1ste October 1840, s. 4437.

⁷ Yngve Hauge: *Morgenbladets historie*. Bind I 1819-1854. Oslo 1963, s. 37.

⁸ Christopher Hansteen: *Eventyrlig Redning*; Christiania for sexti Aar siden. *Illustreret Nyhedsblad* Nr. 1. 3die Januar 1858, s. 2.

⁹ «Mathis»: Abildsø -. *Morgenposten* nr. 239. Morgenpostens lørdagstillegg, 2. september 1939, s. 1.

¹⁰ «Mathis»: *Ibid.* s. 1.

¹¹ Aust-Agder-Arkivet, Fayes familiearkiv VIII 123. Det var i anledning en bunke gotiske håndskrifter jeg fikk tilsendt for å yte hjelp med forsering og kommentarer, at jeg ble klar over den utstrakte korrespondansen mellom prost Faye og Adam Oehlenschlägers hustru, Christiane, og von Trepkas befattning med samme. Jan Faye Braadland: *Andreas Fayes brevveksling med Adam og Christiane Oehlenschläger*. Oslo 1995, s. 64.

¹² Brynjulf Alver: *Dag og merke. Folkeleg tidsrekning og merkedagstradisjon*. Oslo 1970, s. 76.

¹³ Christiania den 11te Januar. «*Norsk Handels-Tidende* Nr. 1493. Lørdagen den 11te Januar 1840, s. 3222.

Artspresentasjon

Hvitkinngås (*Branta leucopsis*)

Tekst og foto: Audun Skrindo

Hvitkinngås. Det vitenskapelige navnet er *Branta leucopsis*. *Branta* kommer fra det gamle anglosaksiske «brennan» som betyr å brenne. Dette skulle henseile til en rødbrun farge, men det er bare rødhalsgås i denne slekten som har en flott rødbrun farge. Fargen gjelder definitivt ikke for hvitkinngåsa, som er dekket av varianter av grått, hvitt og svart. Slektsnavnet «leucopsis» kommer fra de to ordene leu=hvitt og copsisoppsyn, utseende. Navnet refererer til en gammel tro om at fuglen skulle avstamme fra den hvitfargede ruren

(krepssdyr som lever i strandsonen). Hvis du åpner en rur, dvs tar vekk det beskyttende skallet, ligner innholdet som kommer frem overraskende på en gås.

Norge huser én av 3 bestander som utgjør verdens totale populasjon av hvitkinngås. Rett etter krigen var det bare 300 fugler igjen av Svalbardbestanden. Likevel klarte miljøvernere å hindre den hårde jakten i Skottland og bestanden kunne ta seg sakte opp igjen. I dag regner man at det finnes i overkant av 10 000 fugler.

Hvitkinngåsa var i utgangspunktet en arktisk hekkende art, men nye populasjoner på Gotland og i Oslofjorden viser at den kan ha suksess lenger sør. På Oslofjordens øyer og ved Østensjøvannet har hvitkinngåsa funnet områder som tilfredsstiller dens krav til hekkeplass.

Ved første øyekast ligner hvitkinngåsa på kanadagås. Men hvis du ser dem ved siden av hverandre er det lettere å skille dem. Hvitkinngåsa er mindre, fargevarianter i svart, hvitt og grått. I tillegg er det mer hvitt i ansiktet, en stor svart smekke ned på brystet og beina er svarte. Legg også merke til hodets profil og det korte nebbet. Lykke til søket etter denne staute og godslige gåsa.

Besøk distriktets oase!

Ett av Norges største hagesentre...
-en naturopplevelse for store og små!

OASEN
Hageland

- GODE TILBUD
- BEST KVALITET
- STØRST UTVALG

KOTENGs HAGESENTER

Gen. Ruges vei 107 - Tlf.: 22 74 91 00

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonsører!

HYDRO TEXACO RYEN

Enebakkveien 135, 0680 Oslo

Tlf. 22 19 17 26 • Fax: 926 70 926

Ny vaskemaskin

E-mail: hydrotexacoryen@netcom.no

T.M. Bergersen A.S.

Keramiske fliser

Butikk/utstilling

Åpningstider: Man-Fre: 09-17 • Tor: 09 - 19 • Lør: 10-14

Enebakkveien 123, Pb. 218 Manglerud, 0612 Oslo. Tlf: 23 3049 00, Fax: 23 3049 01

MANGLERUD SENTER

Åpningstider:

Tlf.: 22 75 77 00

Man. fre. kl. 9-20

Fax.: 22 27 75 31

Lørdag kl. 9-18

HENTER OG BRINGER
GLASS EKSPERTEN

30% PÅ
INNRAMMING

BØLER SENTER

Bølerlia 2

Tlf 22 26 52 59

LAMBERTSETER
UR &
OPTIKK

Synsundersøkelse
Briller • Kontaktlinser

Telefon 22 28 02 41

OPPSAL

Blomsterforretning

Svein Christoffersen

Haakon Tveters vei 98, 0686 Oslo

ALT INNEN BINDERI

Tlf. 22 26 41 94

NYLAGET FISKEPUDDING og
HJEMMELAGDE KOLJEKAKER
hver dag

Man.-fre. 10.00-18.00

Lørdag 10.00 - 16.00

Storm B. Johnsen • Fisk og vilt

Lambertseter Kjøpesentrum - Tlf. 22 28 82 42

**Bratlikollen
Blomster**

ALT av blomster til
bryluppet

SANDSTUVEIEN 49 B, 1184 OSLO
TELEFON 22 28 69 58

De ringer, vi bringer
Brudebuketter,
dekorasjoner,
kranser m.m.

**Langerud
Blomster**

Enebakkvn. 289, 1187 Oslo
22 29 78 29

MATHUSET

Jacobs

PÅ HOLTET

Tlf. 22 28 58 58

Fax 22 28 58 68

EKEBERGVN. 145, 1178 OSLO

BARRA

Når du skal merkes

Kompetansesenter for industriell
produktmerking og profilering

BARRA AS

Christinedal, Harry Fettsv. 10

Pb. 130 Bryn, 0611 OSLO

Tlf. 22 76 02 02, Fax 22 27 12 55

post@barra.no, www.barra.no

RAFIKKSKOLE

Manglerud Senter

Tlf.: 22 26 34 07 / 906 87 170

*For
menneskers
skyld*

AUSTER
SALON & ACADEMY

Oppsal Senter

Bryn Senter

Tlf. 22 26 77 78

Tlf. 22 27 91 20

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonsører!

BERGERSEN VANN og VARME a.s. Autorisert rørleggermester Smedbergveien 5, 1187 Oslo, tlf. 22 76 70 20 fax: 22 76 70 01, org. nr: 946106232	DROGSETH Blikkenslageri AS Verkseier Furulundsvei 22 Tlf.: 22 32 32 50 www.drogseth.no	 Selskapsmat Tlf. 22 67 64 90
 GLASSMESTER® FURULUND A/S Lambertseter kjøpesenter, 1153 Oslo Stort utvalg i glassmestertjenester og innramming Tlf.: 22 28 04 90 E-post: post@furulund.no - www.furulund.no	WRIGLEY Scandinavia AS	
Lambertseter apotek et Alliance apotek Velkommen til Lambertseter apotek Vi har åpent alle dager: kl. 09 00-17 00 · Lørdag kl. 09 00-14 00	Ingus biloppretting Bilskadesenteret på Ryen Ryensvingen 2-4 ing G 0680 Oslo Tlf 22 67 37 10 Fax. 22678446	

HÅNDVERKSBYGG AS
 Tømrermester og Entreprenørforretning
 Byggemelding/Prosjektering
MESTERHUS
 Ryensvingen 9, 0680 Oslo
 Tlf.: 22 57 84 60
www.handverksbygg.no

**NYBYGG - TILBYGG
 REHABILITERING**

**Malermester
 Harald Askautrud A/S**

Tlf. 22 57 84 70 Faks 22 57 84 65

- ★ Inn- og utvendig malerarbeid
- ★ Tapetsering
- ★ Gulvbelegg
- ★ Konsulentbistand

Malermester MLF
www.askautrud.no
 – fagkunnskap gir trygghet.

Kontoradresse:
 Ryensvingen 9, 0680 OSLO
 E-post: askautrud@askautrud.no

Østensjøvannets Venner ønsker å rette en stor takk til alle bladets støtteannonser!

BØLER APOTEK ditt Alliance apotek Mandag-Fredag 09.00-17.00 Lørdag 09.00-14.00 Bøler Senter, Bølerlia 2-4, 0691 Oslo - Tlf. 22 75 91 90	 Hans Furu POSTADRESSE: POSTBOKS 5 SKULLERUD 0624 OSLO BESØKSADRESSE: LØVSETFARET 118 LANGERUD GÅRD E-POST: hans.furu@c2i.net TELEFON: 22 29 65 66 TELEFAKS 22 29 91 67 GIRO: 8200 01 21785 ORG.NR.: 936 300 553 MVA
OPPSAL APOTEK ditt Alliance apotek Mandag-Fredag 09.00-17.00 Lørdag 09.00-14.00 Haakon Tveters vei 94, 0686 Oslo - Tlf. 23 12 68 80	JERNIA Oppsal OPPSAL SENTER Tlf.: 22 26 04 01 Støtt opp om din nærbutikk Oppsal Senter Haakon Tveters vei 96 FaxTlf. 22 27 74 99
 MITSUBISHI - din partner i bil Mitsubishi Motor Forum ABILDSØ Enebakkveien 309 - Tlf. 23 03 20 00 - Fax. 23 03 20 01	TETTE AVLØP DOGNVAKT 23 16 50 00
LAMBERTSETER FOTO Tlf. 22 28 05 03 LAMBERTSETER SENTER Nye Bogerud Fisk/Vilt AS Stallerudvn. 111 C 0693 Oslo Tlf. 22 74 71 10	
 STATOIL Service Østensjø Låvevn. 70 - Tlf. 22 26 33 35	Ned i vekt enkelt og effektivt 22 26 05 17 www.bodycarenorge.com
 OBOS Som medlem har du alle fordelene	Støtt opp om din nærbutikk <i>H.P. Kjørvik</i> % Oppsal Senter Hva er din plan? Kom og snakk med oss i Nordea på Lambertseter! Nordea på Lambertseter tlf: 22 76 92 32 www.nordea.no Nordea
JØLSTAD BEGRAVELSESBYRÅ Odd B. Jølstad as Abildsø Enebakkveien 287 Døgnvakt: 22 29 38 00 Fra den helt enkle - til den mer påkostede gravferd	✕ OPPSAL STORKIOSK ✕ TIPPESENTER Åpent: Ma.- Fre. 08 - 22 • Lø./Sø. 09 - 22 Vi har bankterminal Tlf.: 22 27 34 82
TA EN OPTISK SYNSPRØVE for briller og kontaktlinser Bøler Brillesenter & Ur A/S Vi mottar for reparasjon alle typer stueur, veggur og gulvur MEDLEM NORGES OPTIKER FORBUND BØLER SENTER - Tlf. 22 26 22 68	 STATOIL Statoil ICA Express Abildsø Ny vaskemaskin • Ny butikk Lambertsetervn. 70, 1187 Oslo - Tlf.: 22 28 22 90

Østensjødagen søndag 29. august 2004

Østensjøvannets Venner har i en rekke år arrangert Østensjødagen på tunet på Nordre Østensjø gård. Dagen har artet seg som en familiedag, spesielt med tanke på barna. Innslagene har vært alt fra hesteskyss, tegnekonkurranser, leker og natursti til underholdning med folkedans, korsang og korpsmusikk for å nevne noe. Kaffeteria og lynlotteri har også bidratt til stemningen.

Været har selvsagt variert og med det varierende fremmøte som resultat, men 500 til 1000 mennesker har nok vært innom på de om lag 3 timene arrangementet har strukket seg over. Vi er familien Solbakken stor takk skyldig for den imøtekommenhet som er vist oss ved disponeringen av gårdstunet denne dagen.

Østensjødagen i år, finner sted søndag 29. august 2004, kl.12.00 - 15.00 Denne gangen samtidig med andre lokale arrangement i bydelen. Velkommen!

Hesteskyss på Østensjø gård. Foto: Paul Fekjær

Spissnutfrosk i Vadedammen

Det meldes om at spissnutfrosk har inntatt Vadedammen (den kunstige dammen helt nord for Østensjøvannet). Fra Bård Bredeesen, naturforvalter i Friluftsetaten, foreligger det (26.april) melding om hundrevis av eggklaser rundt hele dammen. -Ut fra utviklingen av eggene så det ut som om de fleste eggene var lagt siste uka (uke 17) og at en del egg også var lagt de siste dagene, forteller Bård Bredeesen. Sannsynligvis har det vært et stort «froskegilde» her i helgen, men at aktiviteten nå er på hell.

Været satte nok også en brems for aktiviteten i kveld (25.april). Jeg hørte imidlertid så vidt spissnutfrosk og fant en hunn og hann av spissnutfrosk som paret seg.

-Jeg antar at en stor del, sannsynligvis det aller meste, av eggene i Vadedammen er spissnutfrosk ut i fra egg-

leggingstidspunkt. Det var ingen egg eller kurtiserende frosker her når det var høydepunkt for egglegging av buttsnutfrosk i lavereliggende deler av Oslo (ca. 15. april) og eggleggingen for spissnutfrosk er en del dager senere enn buttsnutfrosk. I så fall har Vadedammen, sammen med selve Østensjøvannet, en meget stor og betydningsfull bestand av spissnutfrosk. Det er derfor viktig å skjøtte dammen riktig fremover (hindre gjengroing) for at miljøet skal opprettholdes og hindre at det kommer fisk i dammen. Også i 2003 ble det registrert spissnutet frosk i Vadedammen.

Les mer om amfibier og spissnutet frosk på våre hjemmesider www.ostensjovannet.no/biologi/amfibier/

Få linsene sendt hjem hver måned

• Kontaktlinser per Post
Ekspedisert for interoptikk og 2-Optikk

fra **179,-** pr. mnd
inkl. øyekontroll

Nå kan du motta kontaktlinser direkte hjem i postkassen hver måned. Enkelt, gunstig og meget praktisk! Ønsker du mer informasjon om Kontaktlinser per Post, legg turen innom Interoptikk.

INTEROPTIK
Manglerud AS
Tlf. 22 26 20 39

Gullåren

Lambertseter senter Tlf. 22 28 04 74

Manglerud senter Tlf. 22 26 15 46

Oppsal senter Tlf. 22 26 42 94

Langtidsvirkende og effektiv
ANTI - PERSPIRANT

STOP 24 virker hemmende på svettekjertlene
og reduserer svetteutsondringen

Fås på apotek som roll-on, spray og krem

A/S Den norske Eterfabrikk, Bøler
Tlf.: 22 78 26 00

Minna Wetlesen:

"Husholdningsbog for unge husmødre i By og Bygd"

Fra Minna Wetlesens "Husholdningsbog for unge husmødre i By og Bygd", som første gang kom ut i 1890, har Hanne Blesvik denne gangen plukket ut et avsnitt om "orden og renlighet".

Minna Wetlesen

Orden og Renlighed

er nødvendige Ting i et Hus; der, hvor der ikke hersker Orden, er ikke godt at være. Døre og Vinduer maa vaskes hver Uge, og umalede Gulve stues, malede Gulve bør hver Dag overvaskes, Støvet feies bort af alle Kroge, og Møblerne børstes og tørres vel af. Medens dette staar paa, maa Vinduer eller Døre staa oppe, saa der kan strømme frisk Luft ind der, hvor man skal opholde sig om Dagen; det styrker baade Børnene og de Vorne.

Alle Sengklæder maa om Sommeren ofte hænges ud i Luften, bankes og børstes; men om Vinteren, naar dette er vanskeliggere at gjøre, bør man sætte op Vinduerne og slaa Sengen helt op, naar den forlades om Morgen, og lade den staa og udluftes en Tid, før den redes.

I Kjøkkenet, hvor Maden skal laves, maa alt undgaaes, som frembringer Støv. At børste Klæder eller pudse Skotsi i Kjøkkenet maa derfor aldrig finde Sted. Man bør udvise den størst mulige Renlighed baade om sin Person, sit Hus og Alt, hvad man har under Hænder; det er det sikreste Middel til Sundhedens Bevarelse og til Trivsel og Hygge for sine Omgivelser.

Boka om Østmarka i revidert utgave

Vi treffer Cathrine Senje på Verdens bokdag 23. april på Deichman, Oppsal filial, foran et kart over Nøkle vann. Hun forteller ivrig om plasser og steder i Marka til fremmøtte som gjerne vil ha turforslag. Boka "Østmarka" av hennes mann Sigurd Senje (1919-1993) foreligger i revidert utgave. Revisjonen er foretatt av Finn Erhard Johannessen, professor i historie.

Cathrine kan fortelle at 70-75 prosent av boka er den samme som i utgaven fra 1987, men noen endringer er foretatt. Et kapittel, om skansene på Bakås, er tatt ut, noe Cathrine beklager. Men et eget kapittel om Østmarka under krigen med gutta på skauen er kommet til. Historien om Losby, som nå også kan knytte golf til sin virksomhet, har kommet med i ny skikkelse.

Bilde av Cathrine foran kartet hun har laget over Nøkle vann.

Da Østensjøvannet ble til

Et eventyr skrevet av lokalhistoriegruppa i valgfag på Abildsø skole våren 1997

For å rydde plass til gryta, slengte Skraperudnøkken vekk noen store steiner. Den ene landet på taket til Tallbergtussen. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Det var en gang en tusse som bodde i åsen ved Østensjøvannet. Han ble kalt Tallbergtussen og var fæl til å skremme barna når de plukket bær. Broren hans het Skullerudtrollet og holdt til i Korpåsen. Han var større enn bror sin og var kjent for å lokke barn inn i berget. Ekebergkongen var den største og verste av de tre brødrene.

Så var det en dag Skullerudtrollet skulle ut en tur med korpene sine, men først måtte han ete litt. Han ropte på kjerringa si og ba henne svinte seg med

grøten. Da merket hun at gryta var borte. -Skal du å få mat, må jeg ha gryte først, sa hun -Du får rope på Skraperudnøkken og be han skrape ut en. Og det gjorde trollet. For å rydde plass til gryta, slengte Skraperudnøkken vekk noen svære steiner. Den ene landet på taket til Tallbergtussen, og den andre rett ved siden av. Da det dundret like over hodet på ham, ble Tallbergtussen så arg at han ropte:

-Dustete Ekeberg troll! For han trodde det var han som hadde kastet, han var fin på det. Å bli regnet blant trollpakk likte Ekebergkongen dårlig, så han kom farende for å gjøre opp med veslebroren sin. Men akkurat da kom den tredje steinen susende og traff Ekebergkongen midt i panna. Den datt i bakken med et brak og ble liggende i kanten av Østensjøjordene. Ekebergkongen sjøl stupte så lang han var over Tallbergåsen og lagde en diger grop i bakken. Og så vondt gjorde det at selveste Ekebergkongen tok til tårene. Da han kreket seg hjem etter en stund, fylte tårene igjen gropa der han hadde ligget. Slik ble Østensjøvannet til, og de tre steinene ligger der den dag i dag. Også gryta i Korpåsen kan du se fremdeles, men om Skullerudtrollet fikk grøten sin, det er det ingen som vet.

Alt i rørleggerarbeid utføres

- **Vår spesialitet:** Full modernisering av bad
- Over 20 år i bransjen
- Pensjonistrabatt
- 10 års VVS kvalitetsgaranti
- 500m² butikkutstilling med stort utvalg av:
Baderomsinnredninger, tilbehør,
sanitærutstyr, rørdeler og fliser.

GODKJENT VÅTROMSENTREPRENØR

Håndverksservice:

• Snekker	• Flislegger
• Elektriker	• Rørlegger
• Murer	• Maler

Bademiljø-Experten a.s

Butikk og kontor: Østensjøveien, 16 (v/Statoil Brynseng) 0661 Oslo

www.bademiljo-experten.no

Tlf.: 22 97 42 97

Faks: 22 97 00 66

Bademiljø

Gyldendals store fugleguide i ny versjon

Av Audun Skrindo

Hvis du skal kjøpe Gyldendals store fugleguide så sørg for at du får «ny revidert utgave». Det føles nesten som om Gyldendals store fugleguide kom ut i fjor, men det er altså 5 års siden den så dagens lys.

Denne boken, som satte en ny standard for hvordan man lager en god felthåndbok, trengte etter hvert en total gjennomgang av teksten. Det er vel ikke mulig å lage en bok uten feil? I tillegg til en del skjønnhets feil, som for eksempel trykkfeil, sidereferanser til osv forekom det også noen snodige bildefeil. F.eks. manglet en flygende kortnebbgås nebbet sitt (artig at det var fuglen med akkurat det navnet som skulle oppleve det), samt at omriss og profil på omslagets bilder av granneis var ødelagt. Slike feil er rettet opp. Men den kanskje viktigste forandringen som har skjedd på 5 år er oppsplitting (eventuelt sammenslåing) av arter.

På bakgrunn av ny kunnskap om det genetiske arvematerialet og nøyte studier av pardannelse og hybridisering i populasjonene, blir defineringen av hva som er en egen art forandret. Denne oppdaterte versjonen av Gyldendals store fugleguide har med alle oppdateringer på dette. Et annet viktig område er den oppdaterte informasjonen om populasjonenes størrelse i Norge.

Den største fysiske forskjellen med den nye boka er at permen er nå skiftet til «hardback». På den måten er den blitt mer motstandsdyktig mot vær og vind. Hvis du i tillegg setter kontaktpapir på denne, kommer du til å ha boken i årevis. Pocketutgaven brakk oftere enn det som kan sies å være tilfeldig. Det skjedde som regel på siden for lappugle, uten at man så noe mer til denne flotte ugla av den grunn! En liten feil likevel. Likevel har det sneket seg inn en liten tastefeil fra forlaget. På side 217 står det Nordnattravn over arten som er avtegnet. Det skal være Nubianattravn. Teksten på venstre side av oppslaget er korrekt, så det er ikke store feilen.

Blant felthåndbøker er dette den beste fugleboken i Norge for tiden. God tur ut for å bestemme fugler, hilsen Audun Skrindo.

GYLDENDALS STORE FUGLEGUIDE

EUROPAS OG MIDDELHAVSOMRÅDETS FUGLER I FELT

Lars Svensson • Peter J. Grant
Killian Mullarney • Dan Zetterström

Redaktør for den norske utgaven: Viggo Ree

Gyldendals store fugleguide i ny versjon

Rustadfeltet får kunstgressbane

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Oslo Kunstgressanlegg AS og Oslo kommune har inngått en samarbeidsavtale om utbygging av 25 kunstgressbaner i Oslo. Rustad kunstgressbane inngår som en del av dette samarbeidsprosjektet. Kunstgressbanen på Rustad vil bestå av gressfibre og polyetylen med kvartssand og gummi-granulat med en samlet kunstgressflate på 68 x 106 kvm.

Anleggsarbeidet er nå i full gang helt syd i Østensjøområdet miljøpark. I et forsøk på å opprettholde de biologiske kvaliteter i denne delen av miljøparken vil det som en del av prosjektet bli iverksatt avbøtende tiltak. I det vesentligste innebærer dette åpning av Langerudbekken som for flere tiår siden ble lagt i rør ved fotballbanen "Mercantilfeltet".

Hvor stammer gjessene fra?

Noen betraktninger om innførte arter

Tekst og foto: Paul Fekjær

Fremmede pattedyr og fugler i Norge er kommet til landet på flere ulike vis, men felles for alle er at de er fremmede elementer i vår fauna. Konsekvensene av slike introduksjoner kan innebære en trussel mot den stedegne fauna.

Fasan og kanadagås ble innført ut fra rene nyttebetraktninger, de skulle tjene som jaktbart vilt. Effektene av disse introduksjonene er ikke godt nok klarlagt. Mink, ilder og kanin har forvillet seg fra fangenskap.

Kanadagås hører opprinnelig hjemme i Nord-Amerika, men ble innført til England i 1678. Hele den nåværende nordiske bestanden stammer fra denne utsettingen. I Norge ble det første hekkefunn gjort i 1900 og den første utsettingen ble gjort i 1936. Siden 1960-årene er kanadagås satt ut mange steder, blant annet i Aust-Agder.

Fuglearter som er innført og har etablert seg som hekkefugler i Norge (inkl. Svalbard)	
Norsk navn	Kanadagås
Vitenskapelig navn	<i>Branta canadensis</i>
Opprinnelse	Nord-Amerika
Innkomet år/periode	1936
Norsk navn	Fasan
Vitenskapelig navn	<i>Phasianus colchicus</i>
Opprinnelse	Asia
Innkomet år/periode	1975
Norsk navn	Snøgås
Vitenskapelig navn	<i>Anser caerulescens</i>
Opprinnelse	Nord-Asia/Nord Amerika

Hvitkinngås er i motsetning til kanadagås ikke en fremmed art for verdensdelen og landet, siden denne gåsearten har sin naturlige utbredelse blant annet på Svalbard. Imidlertid finnes det ingen naturlig etablerte bestander av hekkende hvitkinngås på fastlandet. I Oslofjord-området har det derimot etablert seg en bestand av innført hvitkinngås.

Verdensbestanden av hvitkinngås er fordelt i tre hoved-områder; østkysten av Grønland, Svalbard og nord i den europeiske delen av Russland. Grønlandsfuglene overvintrer i Irland og Skottland (nordlige og vestlige deler), mens svalbardgjessene tilbringer den kalde årstiden hovedsakelig i Solway-området i Sørvest-Skottland og Nordvest-England. De russiske hvitkinngjessene hekker på Novaja Semlja og Vaygachøya - i senere år (reetablering på 1980- og 1990-tallet) også på Kolguevøya og enkelte lokaliteter i kystområdene fra den østlige delen av Kolahalvøya i vest til fastlandet innenfor Vaygachøya i øst (Yugorhalvøya). I tillegg ble arten påvist hekkende på Franz Josef Land i 1994. På høsten trekker de russiske fuglene via Kvitsjøen, Finskebukta og Sør-Sverige til vinterlokalitetene, som hovedsakelig befinner seg på den nederlandske nordsjøkysten. Under vårtrekket er hovedrasteplassene på Gotland og i Estland. Den russiske bestanden har vært i vekst de siste 50 årene. Fra et bunnivå på rundt 10.000 individer på begynnelsen av 1950-tallet talte denne bestanden om lag 250.000 fugler i 1997. Tidlig på 1970-tallet innførte Edvin K. Thorson 40 hvitkinngås-kyllinger fra Eriksberg gård i Blekinge i Sverige

Edvin Kjell Thorson og hans datter Sissel Thorson
Falch fotografert på møtet 19. mars 2003

til Ekeberg-parken i Oslo. Disse fuglene stammet fra den russiske bestanden. På Ekeberg fikk fuglene fly fritt omkring, og det hekket årlig 1-3 par på små øyer i dammer i parkanlegget.

I 1979 begynte et par å hekke på Kaninøya ved Malmøya, Oslo i Bunnefjorden - den innerste delen av Oslofjorden. Hannen bar svensk ring, og stammet fra Skansen. Dette paret hekket siste gang i 1987. I 1986 var det ytterligere to par på Skjærholmene i Nesodden. Senere økte antall par på denne lokaliteten - med fire i 1987, ni i 1988 og 13 i 1989. I 1990 hekket det 15 par på Skjærholmene og den nærliggende Bleikøykalven, og i 1992 var det 28 par på disse holmene. Året etter var det 36 par fordelt på fem holmer, og 1993 var første gang arten hekket vest for Bunnefjorden (Steilene, Nesodden). I 1998 ble hekking også konstatert i Bærum (Ytre Vassholmen). Det tok imidlertid hele åtte år før denne lille bestanden hadde fordoblet seg i forhold til 1993-sesongen. Undersøkelsene sommeren 2001 viste at antall par i den innerste delen av Oslofjorden hadde kommet opp i 73.

19. mars 2003 holdt Sissel Thorson Falch foredrag om «Familien Edvin Thorsons liv med dyrene på Jomfrubråten fra 1918 til i dag» på et møte i Bekkelaget Lokalhistoriske forening. I en samtale med Edvin Kjell Thorson (85) i pausen om fugl fortalte han følgende på spørsmål om utsetting av fugl i Østensjøvannet: I 1970-71 kjøpte han fugler hos Thorleif Berg i Skåne/Blekinge. Berg drev med oppdrett og Edvin hadde også tidligere kjøpt dyr fra hans gods. Med seg hjem tok Edvin 80 kanadagjess, 40 grågjess, 40 hvitkinngjess og 40 snøgjess. Disse satte han ut på sin egen eiendom om høsten. Derfra dro de alle sammen til Østensjøvannet. Han mente at dette er den stammen som fortsatt lever ved vannet og i Oslo inklusive indre Oslofjord.

NINA Introduserte arter. Med fokus på problemarter for Norge.

NOF v/Viggo Ree. Artikkel om Hvitkinngås i Sør-Norge. Statens forurensningstilsyn: Miljøstatus i Norge

Når det gjelder grågås, henvises det til artikkelen om "Grågås Anser anser ved Østensjøvannet, Oslo 1993-1998" se annet sted i bladet.

Ny idrettshall på Manglerud

Av: Amund Kveim

Foto: Leif-Dan Birkemoe

I slutten av mai var arbeidet med den nye hallen på Manglerud kommet godt i gang.

Det har i flere år vært ført drøftelser for å finne frem til en egnet plassering for en ny idrettshall i Manglerudområdet. Vi er godt kjent med at idretten mener å ha en betydelig underdekning når det gjelder idrettsanlegg i vår del av Oslo, og det har vært en utfordring å finne frem til løsninger som ikke kommer i konflikt med naturvern hensyn. Østensjøvannets Venner har i denne prosessen fastholdt at enhver utbygging i naturområdene ikke må tillates, og flere alternative plasseringsforslag har derfor måttet skrinlegges

etter anmodning fra oss. Samtidig har det vært viktig for oss å være en aktiv og konstruktiv bidragsyter i arbeidet for om mulig å sikre våre lokale idrettslag egnede anlegg i deres eget nærområde.

Forslaget om å plassere hallen som en overbygging av kunstgressbanen fremsto derfor for oss som et akseptabelt alternativ. Den vil da bli liggende i området mellom Ishallen og Manglerud Videregående skole, og den mest dominerende fasaden (16 meters høyde) vil bli vendt mot skolehagen i sør. Dette innebærer at ingen naturområder blir berørt og videre at de skjemmende lysmastene kan fjernes. På denne måten bør Tallbergåsen fremdeles kunne bibeholde sitt preg som en grønn åsrygg, også sett fra øst.

I foreningens høringsuttalelse poengterte vi også klart at hensynet til de omkringliggende naturområdene krever at det tas særskilte hensyn i byggeperioden spesielt hva gjelder forurensning. Videre er det forutsatt at fasadene i stor utstrekning skal skjermes ved at det etableres en vegetasjonsvegg.

Hallen vil få en grunnflate på 97,6 X 71 meter og få et svakt buet tak. Vi gratulerer Manglerud Star og "Stiftelsen Manglerud Kunstgressanlegg" med at byggearbeidet nå er igangsatt.

Østensjørusken 2004

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Ruskenelever fra klasse 4 a og b på Bøler skole har tatt oppstilling bak det de har plukket opp. Ikke dårlig på et par timer!

I år trodde vi det var lite søppel rundt Østensjøvannet. Men der tok vi feil. Når elever fra åtte skoler fredag 4. juni finkjemmet terrenget er det utrolig hva som ble samlet sammen på relativt kort tid. Alt fra pengeskap til sjokoladepapir. Hvilken skole som får vandreprisen som beste ruskens skole i år gjenstår å se. Bøler og Nøkle vann gjorde i alle fall en stor innsats i den sydlige delen av vannet.

Daniel, Martine og Karoline fra Bøler skole har fått brus og boller for flott innsats. Se bare på plastsekkene!

Grågås (*Anser anser*) ved Østensjøvannet, Oslo 1993 – 1998

Av: Paul Shimmings

Innledning

I perioden september 1993 – slutten av 1998 har forfatteren registrert gås i Oslo-området, primært ved Østensjøvannet. Her presenteres en kort oppsummering av resultatene fra grågås-tellingene. Under feltarbeidet har bl.a. følgende blitt notert antall individer, andel ungfugler i flokken, kullstørrelser, og antall halsringmerket individer.

Grågjess ved Østensjøvannet Foto:Leif-Dan Birkemoe

Antall grågås

Enkelte grågjess (1 - 2 individer) overvintrer i Oslo og kan til enkelte tider finnes ved Østensjøvannet. De første individer kommer tilbake fra overvintringsområdene rundt midten av mars-måned. Mesteparten av Oslo-bestanden hekker på enkelte øyer i Oslofjorden. I 1999 ble det estimert 60 par i Oslo og Akershus (Bergan 2000). En relativt stor flokk av ikke-hekkende gjess oppholder seg ved Østensjøvannet. Etter hekking og myting begynner fuglene som har hekket i Oslofjorden å streife rundt i fylket, og en stor andel av disse befinner seg ved Østensjøvannet. Gjessene forlater området i oktober.

Antall grågås notert ved Østensjøvannet er vist i figur 1. Normalt er den høyeste telling rundt 500 individer (figur 1), noe som tilsvarer bestandstall for Oslo-bestanden estimert i Andersen (1994). Den høyeste telling ved Østensjøvannet noensinne var av 1040 individer 6. oktober 1993. Det ble ikke observert noen nye halsringer da den høyeste tellingen ble gjort slik at man vet ikke hvor disse individer kom fra, men antallet var mye større enn selve Oslo-bestanden.

Andel ungfugler

Svært få grågjess forsøker å hekke ved Østensjøvannet. Når gåsa begynner å samle seg i større flokker ved Østensjøvannet på seinsommer/høsten har man mulighet til å beregne hekkesuksess for en stor del av Oslo-bestanden. Ungfugler kan skilles fra voksne i felt ut i fra draktkarakterer. Figur 2 viser andel ungfugler i flokker ved Østensjøvannet. 1996 kan regnes som et dårlig år siden det var svært få unger i flokkene.

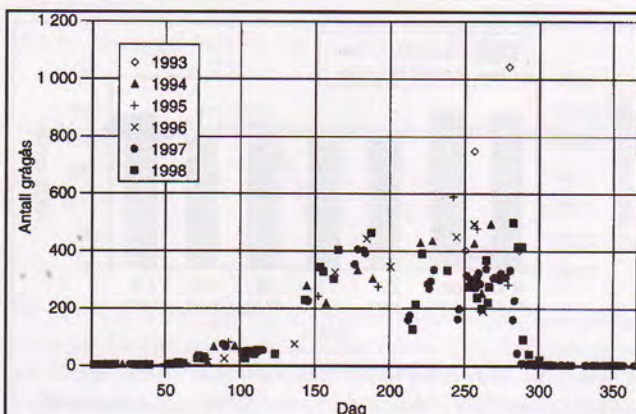
Antall grågåsfamilier og kullstørrelse

Antall familier varierte fra år til år i perioden. Få unger klekket ved selve Østensjøvannet. De fleste hekkende par i bestanden hekket i Oslofjorden. Antall unger i hver familie ble registrert. Kullstørrelser varierer fra 1 – 7 unger per familie. Høyeste antall familier notert hvert år var 25 i 1994, 22 i 1995, 11 i 1996, 21 i 1997 og 14 i 1998 (Figurene 3a - e).

Halsringer

Siden 1990 har grågjess blitt merket med halsringer i Oslo-området (Follestad 1994). Tabell 1 viser hvilke individer som er blitt registrert ved Østensjøvannet og opprinnelse til disse (ringmerkingsdata fra Arne Follestad, Leif Nilsson og Chara Cañas). Det ble sett færre individer med halsringer de seinere år. Dette skyldes ikke nødvendigvis dødelighet. En god del grågjess har mistet halsringen. Dette er bekreftet ved avlesninger av fotringer hos fugler som tidligere hadde halsring (både ved selve Østensjøvannet samt andre lokaliteter i Oslo & Akershus).

Av de 38 forskjellige halsringer notert i perioden 1993 – 98 var det 29 individer som ble merket i Oslo & Akershus, 1 individ fra Smøla, Møre og Romsdal, 2 individer fra Vega, Nordland, 2 individer fra Skåne, Sverige, 1 individ fra Vejle, Danmark og 3 individer fra Spania (Tabell 1).

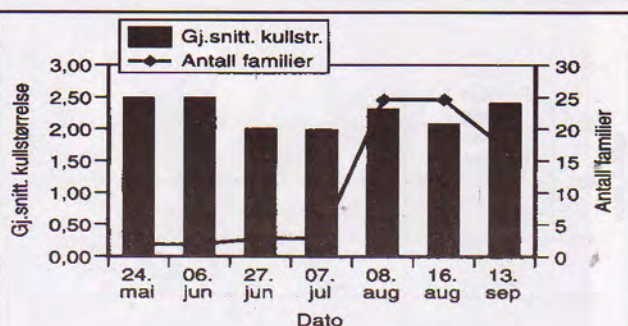
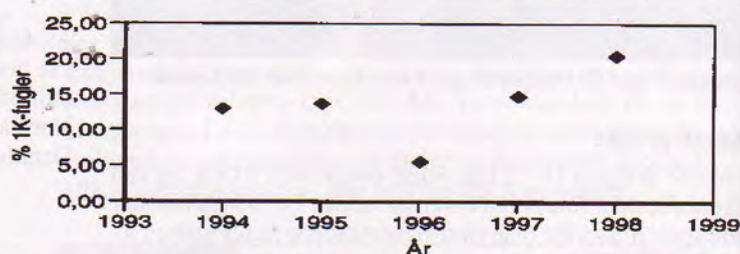

Figur 1. Antall grågås ved Østensjøvannet 1993–98. (dag 100 10/4, 200 19/7, 300 27/10)

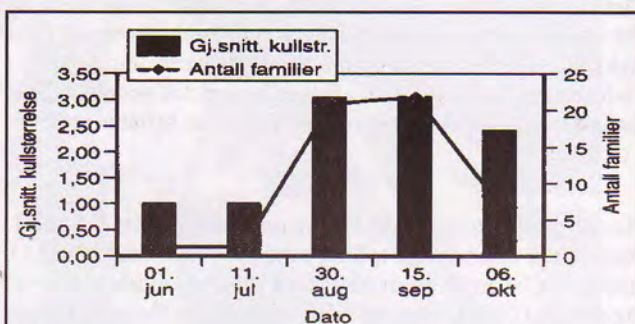
Tabell 1. Halsringmerkede grågjess observert ved Østensjøvannet 1993–98.
(X = halsring avlest, U = fotring avlest, etter at fuglen har mistet halsringen).

Ring	År merket	Sted merket	Alder	1993	1994	1995	1996	1997	1998
B4A	1996	Vega	ad.?					X	
BTC	1991	Oslo	ad.	X	X	X	X	X	X
BTE	1991	Oslo	ad.	X	X	X	U	U	
BTS	1991	Oslo	ad.	X		X			
BTT	1991	Oslo	ad.	X	X				
BTU	1991	Oslo	1K.	X	X		X		
BTZ	1991	Oslo	1K.	X	X	X			
BUE	1991	Bærum	ad.?	X	X	X	X		
BUH	1991	Bærum	ad.?				X	X	
BUN	1993	Vega	1K.?			X			
BUR	1991	Oslo	ad.	X	X	X			
BUS	1992	Bærum	ad.		X	X	X	X	X
BUT	1994	Bærum	ad.		X				
BUU	1994	Bærum	1K.		X				
C10	1989	Spania	ad.	X					
C90	1991	Spania	ad.	X					
C91	1991	Spania	ad.	X					
GST	1992	Smøla	1K.?	X					
HBU	1993	Sverige	1K.?		X				
HZU	1996	Sverige	1K.?						X
TDE	1994	Danmark	1K.?			X			
VTH	1990	Oslo	ad.	X	X				
VTZ	1990	Oslo	ad.	X	X	X		U	
VUE	1991	Oslo	ad.	X			X		
VUH	1991	Oslo	ad.		X		X		
VUR	1991	Oslo	ad.	X	X	X			
VUS	1991	Oslo	ad.	X	X	X	X		
VUT	1991	Bærum	ad.	X	X				
VUU	1991	Oslo	ad.?	X	X	X	X	X	X
VUX	1991	Oslo	ad.?	X					
VUZ	1991	Oslo	1K.	X	X	X			
VXX	1990	Oslo	ad.	X					
VXZ	1990	Oslo	1K.		X				
VZC	1990	Oslo	ad.	X	X	X		X	
VZE	1990	Oslo	ad.	X	X	X		X	X
VZH	1990	Oslo	ad.	X		X		X	X
VZX	1990	Oslo	ad.	X					
VZZ	1990	Oslo	1K.	X					

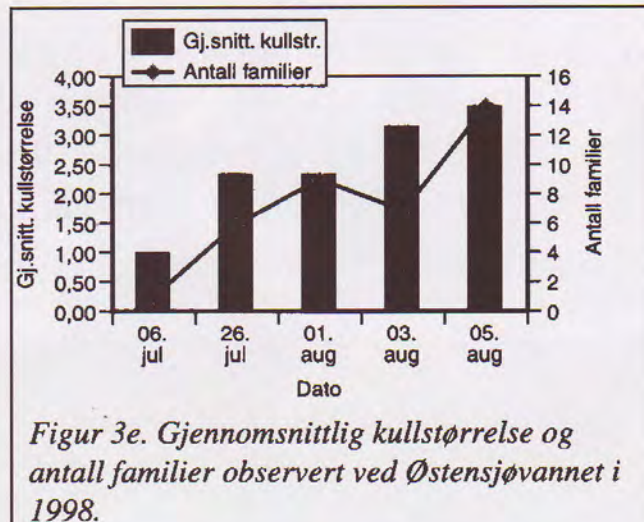
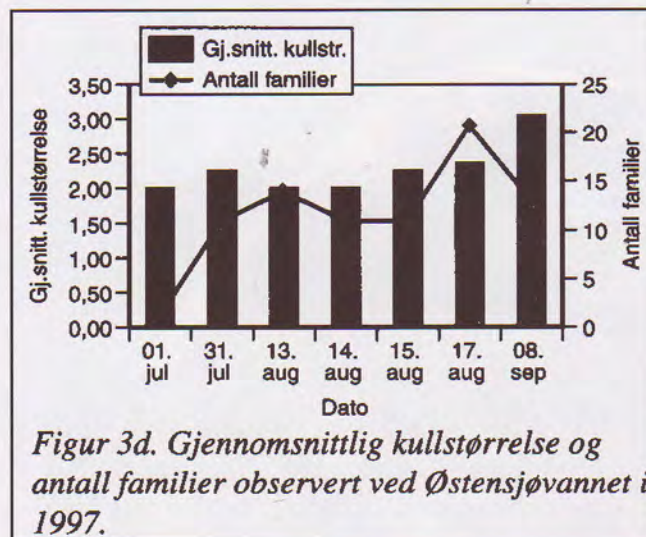
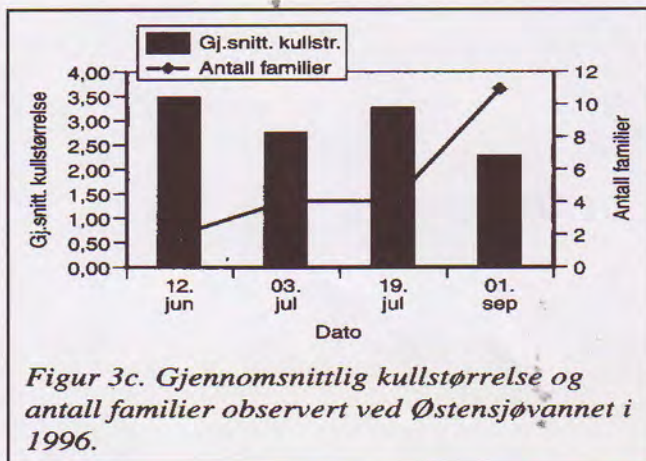
Figur 2. Prosentandel ung-fugler i grågås flokker ved Østensjøvannet på høsten i årene 1993–98.

Figur 3a. Gjennomsnittlig kullstørrelse og antall familier observert ved Østensjøvannet i 1994.

Figur 3b. Gjennomsnittlig kullstørrelse og antall familier observert ved Østensjøvannet i 1995.

Litteratur

Andersen, G.S. 1994. LRSK-rapport for Oslo og Akershus 1993. Toppdykker'n 17: 103-116.

Bergan, M. 2000. Sjøfuglene i indre Oslofjord. Toppdykker'n 23: 154-162.

Follestad, A. 1994. Inspill til en forvaltningsplan for gjess i Norge. NINA Utredning 65: 1-78.

"Lurengrim eller kaffeposen som ble vekk"

Dette er en operette som ble skrevet av Knut Erik Tranøy i 1941 og oppført i mars samme år av lokale krefter på Godlia velhus. Siden ble manuskriptet "spredt for alle vinder", kun fragmenter har eksistert hos enkeltpersoner. Imidlertid har Frode Jacobsen lagt ned et imponerende arbeid i å samle disse fragmentene igjen, slik at vi i dag kan glede oss over et så godt som komplett manuskript. Ikke bare er manuskriptet brakt fram i lyset igjen, også selve historikken bak

skapelsen av denne operetten har Frode Jacobsen fått fram. Denne våren fikk vi endelig oppleve en fremføring av operetten. Musikk/drama ved Manglerud vgs hadde laget en flott forestilling som mange av oss hadde gleden av å overvære. For elevene representerte også jobbingen med operetten at de fikk et innblikk i forhold på Godlia under 2. verdenskrig.

Kilde: Østensjø historielag

Østensjørusken 2003

Vandreprisen for Rusken-aksjonen rundt Østensjøvannet våren 2003 gikk til Høyenhall skole. Prisen ble utdelt ved en markering på skolen fredag 12. desember. Det var elevrepresentanter fra Østensjø skole, fjorårets vinner, som overleverte vandreprisen til Thomas og Victoria. Vandreprisen er et innrammet bilde av en stokkand og et diplom som skolen

får beholde. Finn Gulbrandsen i Østensjøvannets Venner roste elevene for innsatsen og skolens rektor Dag Eriksen sa seg ubetinget enig. Han la ikke skjul på at det skaper stort engasjement blant elvene å rydde i et lokalt naturområde som Østensjøvannet.

Østensjøvannet trekker til seg dyreliv og mennesker som trives ved vannet, men det er også et yndet sted for naturfotografene. Vi har utfordret noen av dem til å finne frem noen perler fra vannet.

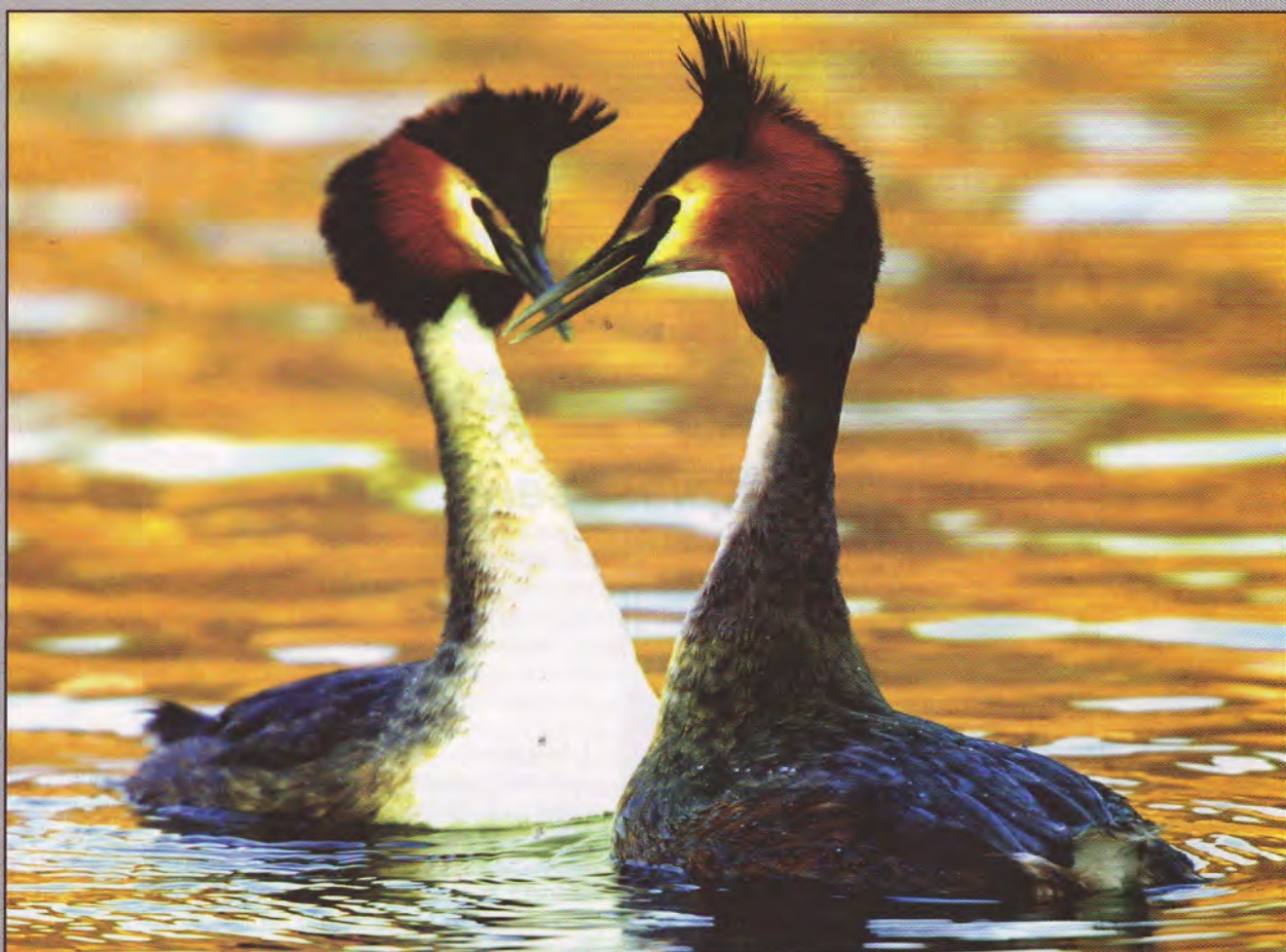
Å få hettemåka sylskarp der den kommer oss i møte er ikke så lett. Ketil Knudsen har greid det perfekt i dette bildet.

Sothønekamp har Torbjørn Martinsen kalt dette bildet der vårens rivalisering er tatt på kornet.

Igjen har Ketil Knudsen truffet tidspunktet når en av våre etterhvert faste innbyggere, knoppsvanen, viser seg fra sin flotteste side.

Vi må også ha med toppdykkeren som er blitt et varemerke for vannet. Carsten Arnholm har fanget denne fine stemningen.

Undervisningsopplegg på nettet

Til bruk ved Østensjøvannet

Av: Finn A. Guldbrandsen, i nettredaksjonen

På ØVVs hjemmesider er det nå lagt ut undervisningsopplegg til bruk ved Østensjøvannet. Oslo og Omland Friluftsråd, Østensjøvannets Venner og Oslo kommune/Vann- og avløpsetaten står bak prosjektet.

Undervisningsopplegget, inkludert registreringsskjemaer, kan lastes ned fra nettet ferdig til bruk. Alt nødvendig materiell nevnes i opplegget.

Skjemaene er lagt ut med tillatelse fra Fylkesmannen i Telemark, undervisningsavdelinga. Elevark til "Vår bekk, Norges vassdrag" og Skoletjenesten ved De Naturhistoriske museer.

For 7. klasse er det laget et vannhefte for en utedag ved Østensjøvannet med oppgaver i tråd med gjeldende læreplanverk (L-97).

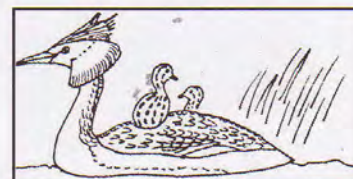
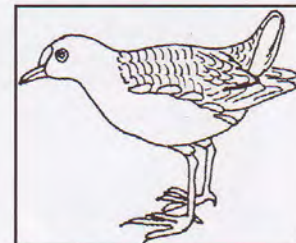
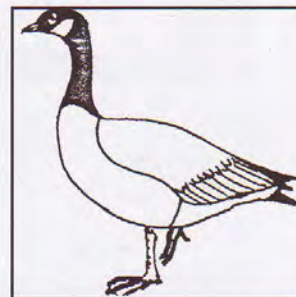
For 7. klasse oppfordrer vi også til å ta en tur til Nøkle vann og benytte tilsvarende opplegg som finnes på hjemmesidene til Oslo og Omland Friluftsråd. I undervisningsøyemed er det meget interessant å få anskueliggjort forskjellen på to så ulike typer vann.

For 4. klasse er det laget undervisningsopplegg for flere biotoper i Østensjøområdet miljøpark (rundt og ved vannet). Oppgavene er også her i tråd med læreplanverket (L 97)

Du finner også forslag til et prosjekt som er egnet til å gjennomføres i 3. eller 4. klasse. Her kan det være nyttig å supplere med sanger etc. fra Blekkulf. Disse finner du også på våre hjemmesider.

For 1.- 4. klasse har vi lagt ut strektegninger til fargelegging av toppdykker, kanadagås, sothøne, sivhøne og hettemåke.

www.ostensjovannet.no/undervising

Disse tegningene kan også benyttes av barnehagene.

Skolene bør i aller høyeste grad benytte seg av vårt bestemmelsesark for fugl. Ved hjelp av dette kan elevene finne ut hvilke vannfugler man har ved Østensjøvannet.

Det praktiske er at dette kan du laste ned og bruke i undervisningen. Det er selvsagt mulig å benytte oppgavene til læring selv om man ikke er skoleelev.

Huset på parkeringsplassen

Toaletthuset slik det så ut noen uker før brannen

Foto: Leif-Dan Birkemoe

I begynnelsen av desember 2003 ble toaletthuset på parkeringsplassen montert på basis av prefabrikkerte elementer. Husets inventar var robust og tilstrekkelig påkostet slik at det skulle være lett å holde rent. Friluftsetaten har stått for vedlikeholdet. Inntil det fatale skjedde – huset ble sterkt skadet i en brann natt til 20. mai. Bryn brannstasjon rykket ut, men huset var ødelagt før brannmannskapene nådde frem. Innvendig er det totalskadet, men utvendig ser det ikke så ille ut selv om flammene har satt sine tydelige spor i tak og vegger. Trolig ble brannen påsatt.

Stokkmaur (*Camponotus sp.*).

Av: Tone Birkemoe, forsker ved Nasjonalt folkehelseinstitutt

Stokkmauren er vår største maur og de store dronningene på oppimot 2 cm kan få noen og enhver til å sperre øynene opp. De fleste maurene vi ser er imidlertid arbeidere og disse er betydelig mindre (5-14 mm). Alle arbeidere har et svart hode, rødbunt brystparti og en svart bakkropp med kranser av oppstående hår.

Røde skogsmaur, som kan ligne på stokkmauren, har røde kinn og mangler de oppstående, hårene på bakkroppen. Stokkmaur lager reir i trær, stubber, røtter og jord. Mauren spiser ikke treverket, men huler det ut for å lage rom til dronning, egg og larver. Reirene er ikke lett å oppdage. Hakkespetter er flinkere enn oss og ser vi spor etter hakkehull langt nede på et tre kan det tyde på at her holder nettopp stokkmauren til.

Finner vi et reir er det som regel flere reir omkring. Har stokkmauren først fått etablert seg i et område utvider den med nye reir som fungerer som oppalings- og klekkeanstalter for arbeidere og "flygemaure", dvs. hanner og hunner med vinger.

Ved Østensjøvannet er stokkmaur blant annet funnet ved Oppsalskrenten, Kirkeskauen og Langerud. Den finnes helt sikkert også andre steder.

Stokkmauren kjennes bl.a. igjen på sitt svarte hode.
Foto: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Stokkmauren er Norges største maur. Mauren på bildet er en arbeider. Foto: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Byduer og NOF

Kommentar fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF) om Fuglehjelpen og byduene ved Audun Brekke Skrindo

I Sothøna nummer 26 redegjør Fuglehjelpen, ved Pelle Wickstrøm for resultater av innsatsen med duetårn. Duetårnene skal ha medført at 20 000 av Oslos duer skal ha blitt til ca. 8000 duer.

NOF Oslo & Akershus ønsker å kommentere hvor stor innvirkning disse tårnene kan ha på byduepopulasjonen i Oslo. For det første er det ikke sikkert at byduepopulasjonen er blitt så mye forandret ved Østensjøvannet. Det er riktignok sparsomt med eksakt tallmateriale i rapportene som fremkommer i Sothøna, men etter å ha snakket med noen av de som har utført tellinger ved Østensjøvannet i tidligere tider er det vanskelig å se en så klar trend som beskrives i Sothøna nr. 26. Det krever nok en betydelig innsats for å hente frem eksakt tallmateriale, men de tallene som foreligger i de aller seineste år (1995-2003) er det ikke noe som kan bekrefte eller avkrefte en så kraftig nedgang i bestanden. Det hadde vært interessant å se bakgrunns materialet for dette.

Noen talleksempel fra rapportene i Sothøna:

nr.12, maks antall 200 (17.9.), ellers til stede hele året 1995
nr.17, vanlig hele året, maks 240 3.12.1997.

nr.19, 75 om våren og 182 på høsten 1998

nr.20, vanlig i 1999, maksimalt 200

nr.22, for 2000 svingte bestanden voldsomt, fra 0 til 200

Disse tallene (fra de faste tellingene), sammen med tallmateriale fra andre fuglekikkere, peker i samme retning av at det er for stor variasjon til at det er lett å fastslå noen populasjonsstørrelse i det hele tatt.

Grunnen til at Fugle-hjelpen ikke fjernet noen egg i tårnet ved Østensjøvannet i 2003 kan også være at arten ikke hekker i området. Det kunne vært interessant å høre hvor store mengder egg gjennom de siste 15 årene som er fjernet fra duetårnet. Disse tallene burde samkjøres med antall fugler som er meldt tilstede under de generelle fugletellingene.

Byduebestanden i Oslo er stor og hekkemulighetene mange. Det står mange potensielle hekkfugler klar til å ta over, selv om man fjerner noen egg i et tårn på Østensjøvannet.

Det er grunn til å anta at Oslo har stor intern forflytning av bydue, der andre par kommer til og tar plassen til de parene som måtte ha mistet egg. Det kan derfor hende at det er også andre og kanskje langt viktigere faktorer som desimerer byduebestanden. Det er også sannsynlig at mange faktorer virker sammen i et komplekst system som det tar lenger tid å finne ut av.

Totalrapport fugler 2002

I 2002 ble det sett 135 arter ved Østensjøvannet.

Ny art for vannet::Turteldue

Av Audun Skrindo

Uvanlige gjester som bør nevnes er dvergfalk, lercefalk, dvergdykker, horndykker, tundragås og dvergmåke. Vandrefalk ble sett jevnlig. En observasjon avjaktfalk (ikke godkjent av LRSK ennå) er også sjelden kost. En kattugle lagret mus i to av kassene til Audun Skrindo, samt at en spurveugle hadde lagret en dompap i en annen kasse tyder kanskje på at uglene har muligheter til å komme tilbake til området og livberge seg. Vi følge ekstra nøye med kassene fremover. En stor takk til alle som har sendt inn observasjoner.

Detaljer fra turer, spesielle dager osv kan sees på nettsidene www.ostensjovannet.no/biologi/fugl/.

Lista med fugler, når de ankom, når de dro og kommentarer til forekomsten i 2002

Dvergdykker 18.08.2002 21.09.2002 To besøk av enkelt-fugler, der den siste var 1K

Se mer om disse på nett:

home.no.net/agu/kanadagaas_o_ostensjovannet_060202.htm

Toppdykker 06.04.2002 02.11.2002 12-15 par hekket. Inntrykket var at det var en god hekkesesong

Hvitkinngås 01.01.2002 30.12.2002 Tilstede hele året.

En liten gruppe på 2-4 fugler overvintret fra året før. Store flokker på høsten.

Horndykker 29.04.2002 18.08.2002

Gravand 19.04.2002 21.05.2002 Vårgjest i april-mai

Vannet fikk besøk av enkeltindivider både vår og høst i år.

Brunnakke 10.05.2002 01.11.2002 Fast høstgjest ved vannet, særlig for små grupper av hunner

Storskarv 06.05.2002 19.10.2002 Langvarige besøk av storskarv. Som regel små grupper på 2-7 fugler.

Snadderand 24.06.2002 01.11.2002 Sjelden høstgjest med som regel 1 fugl, men i år var det til og med et par ved én anledning.

Gråhegre 18.04.2002 02.11.2002 1-2 fugler sett jevnlig i den isfrie delen av året

Krikkand 20.03.2002 07.11.2002 Årvisst gjest tilstede i den isfrie delen av året.

Knoppsvane 08.02.2002 21.09.2002 Hekket for andre året på rad, etter et lengre opphold som hekkefugl

Stokkand 02.01.2002 30.12.2002 Hekkefugl som er tilstede i store antall hele året. Hybridand som kan se ut som kombinasjon av stokkand og tamender. Sett kun én dag.

Sangsvane 09.03.2002 21.04.2002 Gjestet vannet i flere perioder både vår og høst

Stjertand 01.01.2002 30.12.2002 Den etterhvert årvisse overvintrende hunnen lever i beste velgående. Selv om en hann var innom i løpet av året flytter hun ikke avgårde.

Sangsvane 09.03.2002 21.04.2002 Kun innom på sein-vinteren og tidlig vårtrekk dette året

Skjeand 19.04.2002 13.10.2002 Relativt sjelden gjest både vår og høst.

Kortnebbgås 12.05.2002 26.05.2002. Årlig fåtallig gjest, som regel sammen med grågjess. Kun i mai i år.

Toppand 14.01.2002 02.11.2002 Sparsom hekkefugl tilstede hele året i varierende antall.

Tundragås 11.05.2002 14.05.2002 Svært sjelden gjest som ikke er sett siden 1994. De som var tilstede 12. mai kan sees på nettsidene til Østensjøvannets venner

Bergand 20.10.2002 03.11.2002 Svært sjelden høstgjest. Observert kun to ganger (okt-nov) i år.

Grågås 01.01.2002 30.12.2002 Hekkefugl som er tilstede hele året. Hybridiserte også i år med kanadagås. Maksantallet er fra 4. juni. 492

Kvinand 14.01.2002 19.11.2002

Tilstede hele året, men ikke rapportert hekkende i år.

Snøgås 20.04.2002 07.09.2002 Årvisst gjest. En trio var innom i en lengre periode tidlig på høsten

Laksand 03.04.2002 29.04.2002 Trekkgjest på våren i små grupper

Kanadagås 02.01.2002 01.12.2002 Fast hekkefugl, tilstede hele året. 3-5. februar var et individ som antas å være underarten *B. c. parvipes* tilstede.

Hønsenhauk 30.01.2002 25.11.2002 Årviss fugl.

I år er den sett mest på våren.

Spurvehauk 13.01.2002 19.11.2002 Vanligste rovfugl, sett jevnlig gjennom året.

Musvåk 31.03.2002 08.05.2002 To enkeltindivider observert i mars og mai.

Fiskeørn 26.08.2002 26.08.2002 En observasjon i august

Tårnfalk 21.05.2002 01.09.2002 To observasjoner, mai og september

Dvergfalk 19.05.2002 18.07.2002 To observasjoner, midten av hhv mai og juli.

Lerkefalk 23.06.2002 23.06.2002 Sjelden gjest, registrert med kun én observasjon i år

Jaktfalk 24.03.2002 24.03.2002 Svært sjelden gjest. Er ikke kjent med om denne er godkjent av LRSK når rapporten ble skrevet.

Vandrefalk 05.01.2002 19.11.2002 Det kan virke som Østensjøvannet også i år var jaktplass for vandrefalker som er jevnlig observert i Oslogryta eller har tilhold i Østmarka. Sett jevnlig gjennom året frem til tidlig høst.

Sivhøne 29.03.2002 01.12.2002 Hekkefugl, med en bestand i år på kanskje oppimot 10 par.

Sothøne 01.01.2002 30.12.2002 Hekkefugl, som i år hekket med oppimot 25 par. På høsten samlet det seg de sedvanlige flokkene som antagelig inneholder fugler fra omegn.

Trane 30.04.2002 30.04.2002 Sett passerende over vannet i relativt stor høyde

Vipe 09.03.2002 21.05.2002 Vårgjest. Som regel i små grupper eller enkeltindivider, men i år var det altså 30 på jorden samtidig.

Dvergsnipe 09.08.2002 09.08.2002 En enkelt observasjon

Temmincksnipe 20.05.2002 20.05.2002
En enkelt observasjon

Enkeltebekkasin 08.04.2002 05.12.2002 Fast tilstede nesten hele året

Rugde 02.04.2002 02.04.2002 En enkelt observasjon.

Storspove 29.03.2002 11.08.2002 Vårgjest i grupper på 1-3 individer.

Sotsnipe 10.06.2002 10.06.2002 Svært sjelden gjest. Antagelig tilstede bare én dag i år.

Gluttsnipe 30.04.2002 10.05.2002 Årviss, men ikke vanlig.

Skogsnipe 02.04.2002 15.09.2002 Blant de vanligste vaderne ved vannet i år. Nesten alltid enkeltindivider på trekk.

Grønnstilk 10.05.2002 12.05.2002 Årviss, men ikke vanlig.

Strandsnipe 29.04.2002 17.08.2002 Kanskje den vanligste vaderarten, som på trekk kan ha større grupper.

Svømmesnipe 01.08.2002 08.08.2002 Svært sjelden høstgjest, rapportert inn bare to ganger.

Dvergmåke 15.05.2002 06.08.2002 Sjelden gjest. Uvanlig at det var to individer i lang tid, med foreldregenerasjon representert.

Hettemåke 13.01.2002 07.11.2002 Fast hekkefugl som sees gjennom hele året. Hekkepopulasjonen var i år på ca. 300

Fiskemåke 05.01.2002 19.11.2002 Fast gjest gjennom hele året.

Sildemåke 14.01.2002 19.11.2002 Fast gjest gjennom hele året

Gråmåke 02.01.2002 22.12.2002 Fast gjest gjennom hele året

Svarthak 08.03.2002 29.09.2002 Sporadisk gjest

Makrellterne 11.05.2002 16.08.2002 Sporadisk gjest

Bydue 02.01.2002 30.12.2002 Tilstede i varierende mengder gjennom hele året

Skogdue 07.05.2002 07.05.2002 Sjelden gjest

Ringdue 26.02.2002 06.10.2002 Hekker i området. Toppnoteringen på 136 individer er kanskje en av de høyeste som er målt

Turteldue 10.06.2002 10.06.2002 Ny art for vannet! Dessverre fikk ikke mange gleden av å se denne sjeldne gjesten.

Gjøk 21.05.2002 21.05.2002 Passerte på vårtrekk

Spurveugle 11.03.2002 17.03.2002 Ingen har rapportert sang i området, men kanskje er spurveugle en underrapportert fugl for området, siden både matlager og direkte observasjon ble gjort. Kan tyde på ett individ i aktivitet i området i vinter.

Hornugle 03.12.2002 03.12.2002 Også denne ugla er kanskje underrapportert. Sees sjelden, men jevnlig.

Tårnseiler 10.05.2002 08.09.2002 Stor bestand også i år av denne markante fuglen som bruker vannet som foringsplass

Grønnspekk 28.02.2002 01.12.2002 Fast hekkefugl ved vannet. Høres oftest ved Bogerudmyra

Svartspekk 14.03.2002 15.09.2002 Hekket antagelig ikke, men fast gjest ved vannet

Flaggspekk 05.01.2002 17.11.2002 Fast hekkefugl ved vannet

Dvergspett 24.03.2002 16.11.2002 Jevnlig, men sjelden observert. Hekker antagelig ved vannet

Sanglerke 07.03.2002 21.05.2002 Trakk tidlig videre fra området i år. Antagelig ingen hekkforsøk. Sandsvale 15.05.2002 16.08.2002 Sporadisk vårgjest

Låvesvale 26.04.2002 08.09.2002 Hekket ved vannet. Uvanlig stor spredning i antall fugler. Det bør gjøres en større innsats for å kartlegge populasjonen.

Taksvale 28.04.2002 11.09.2002 Hekket ved vannet.

Trepiplerke 29.04.2002 11.09.2002
Også i år jevnlig rapportert i sesongen. Lite undersøkt mhp hekking i området. Kanskje er maksantallet på 10 individer rekord?

Heipiplerke 02.04.2002 24.10.2002. Fast gjest

Gulerle 29.04.2002 08.09.2002 Godt år for denne arten. Stor variasjon i antall individer, som kan skyldes mye forflytninger i området.

Vintererle 30.03.2002 21.09.2002 Fast hekkefugl

Linerle 01.04.2002 25.09.2002 Fast hekkefugl

Fossefall 27.01.2002 31.12.2002 Fast hekkefugl

Gjerdsmett 03.01.2002 22.12.2002 Fast hekkefugl, men ganske få individer dette året

Jernspurv 08.04.2002 29.09.2002 Fast hekkefugl. Også i år bare ett par. Maksantallet er fra høsttrekket

Rødstrupe 02.01.2002 31.12.2002 Fast hekkefugl

Rødstjert 21.05.2002 21.05.2002 Én enkeltobservasjon

Buskskvett 28.04.2002 08.09.2002 Fast gjest

Steinskvett 16.05.2002 08.09.2002 Fast gjest

Svarttrost 05.01.2002 30.12.2002 Fast hekkefugl, men som overvintrer i svært lavt antall

Gråtrost 05.01.2002 30.12.2002 Fast hekkefugl, men som overvintrer i svært lavt antall

Måltrost 08.04.2002 13.10.2002 Trekkgjest, men Tallberget kunne ha kanskje vært hekkplass om skogen hadde vært litt større

Rødvingetrost 22.03.2002 13.10.2002 Fast hekkefugl

Sivsanger 14.05.2002 18.07.2002 Sjelden gjest. En hann sang i en lengre periode ved Bogerudmyra. Lite informasjon tilgjengelig om hvorvidt det var et hekkforsøk.

Myrsanger 08.05.2002 10.07.2002 Uvanlig høyt (og gledelig) antall med 3 syngende hanner.

Rørsanger 06.05.2002 16.08.2002
Jevnt god hekkebestand også i år

Gulsanger 20.05.2002 16.06.2002 Tilstede også i år med en syngende hann

Møller 05.05.2002 10.07.2002 fast hekkefugl i et lite antall

Tornsanger 14.05.2002 06.08.2002 Fast hekkefugl

Hagesanger 07.05.2002 18.07.2002 Fast hekkefugl i et lite antall

Munk 30.04.2002 17.08.2002 Fast hekkefugl i et lite antall

Bøksanger 05.05.2002 24.06.2002 En art som ser ut til å være på fremmarsj. Hele 5 syngende hanner må regnes som et godt år.

Gransanger 08.04.2002 29.09.2002 Liten populasjon, men fast innslag ved vannet

Løvsanger 28.04.2002 21.09.2002 Fast hekkefugl

Fuglekonge 07.02.2002 06.10.2002 Fast innslag ved vannet. Ingen hekkefunn rapportert

Gråfluesnapper 15.05.2002 20.05.2002 Lite kjent om hekkstatus for denne faste gjesten. Uvanlig få rapporteringer i år

Svarthvit fluesnapper 05.05.2002 18.07.2002 Fast hekkefugl

Granmeis 18.07.2002 18.07.2002 Sjelden gjest, som kanskje er noe underrapportert i år. Bruker området som foringsplass.

Toppmeis 01.11.2002 01.11.2002 Sjelden gjest

Svartmeis 07.02.2002 29.04.2002 Sjelden gjest. Også i år kun rapportert på våren.

Blåmeis 02.01.2002 30.12.2002 Fast hekkefugl

Kjøttmeis 02.01.2002 30.12.2002 Fast hekkefugl

Spettmeis 02.01.2002 30.12.2002 Fast hekkefugl

Trekryper 02.01.2002 16.09.2002 Fast hekkefugl

Tornskate 10.05.2002 11.08.2002 Gledelig med både rapportering av denne sjeldne gjesten på både vår og seinsommer.

Nøtteskrike 19.01.2002 29.09.2002 Fast innslag ved vannet. Kanskje noe få individer i år.

Skjære 02.01.2002 30.12.2002 Fast hekkefugl

Nøttekråke 09.03.2002 16.11.2002 Fast innslag, som også i år benyttet området mest som foringsplass på høsten

Kaie 02.01.2002 22.12.2002 Fast gjest gjennom hele året

Kråke 02.01.2002 30.12.2002 Fast innslag ved vannet.

Ravn 01.05.2002 08.08.2002 Sjelden gjest. 4 individer samtidig midtsommers er oppsiktsvekkende

Stær 09.03.2002 13.10.2002 Fast hekkefugl

Gråspurv 05.01.2002 17.11.2002 Fast hekkefugl

Pilfink 05.01.2002 22.12.2002 Fast hekkefugl

Bokfink 19.01.2002 21.09.2002 Fast hekkefugl.

Bjørkefink 03.01.2002 13.10.2002 Trekkfugl på vår og høst også i år

Grønnfink 02.01.2002 30.12.2002 Fast hekkefugl.

Stillits 02.01.2002 01.12.2002 Fast hekkefugl.

Grønnsisik 19.01.2002 19.11.2002 Fast hekkefugl

Tornirisk 08.09.2002 29.09.2002 Høstgjest i området

Bergirisk 06.01.2002 29.09.2002 Sjelden gjest som i år både var registrert på vinteren og høsten

Gråsisik 02.01.2002 19.11.2002 Observeres jevnlig tidlig og seint i året, og bruker det nok mest til foringsplass

Polarsisik 20.01.2002 20.01.2002 Sjelden, og kanskje noe underrapportert (?)

Grankorsnebb 24.06.2002 12.12.2002 Et godt år for denne arten, med jevnlig observasjoner gjennom året

Dompap 03.01.2002 22.12.2002 Fasthekkefugl

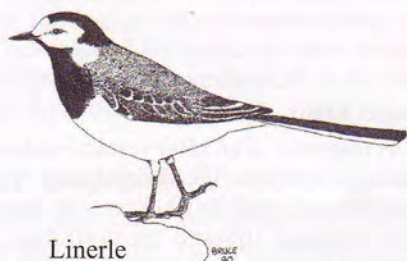
Kjernebiter 29.09.2002 29.09.2002 En fast gjest seint på nittitallet, men i år var det kun én observasjon

Lappspurv 24.03.2002 24.03.2002 Sjelden trekkgjest

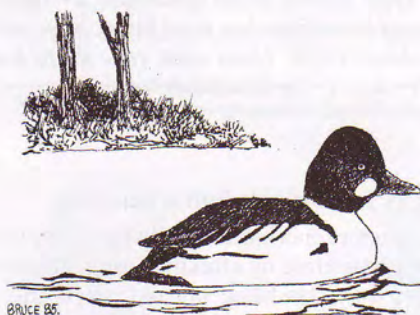
Snøspurv 24.03.2002 24.03.2002 Sjelden trekkgjest

Gulspurv 05.01.2002 30.12.2002 Området er vinteroppholdssted for en del individer i år, men hekkestatus innenfor området er lite kartlagt.

Sivspurv 09.03.2002 16.11.2002 Godt år for denne faste hekkefuglen

Linerle

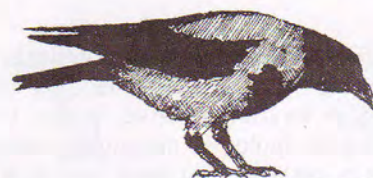

Kvinand

Skjære

Tegnet av Bruce

Kråke

Gammel kulturmark, tiltak og muligheter

Bearbeiding og foto: Leif-Dan Birkemoe

På skjøtselseminaret til Østensjøvannets Venner i mai 2003 holdt Tor Øystein Olsen fra Maridalens Venner et foredrag om - Gammel kulturmark, tiltak og muligheter - med eksempler på tiltak i bl.a. Maridalen. Med denne bakgrunn ble mye av tankegangen fra Maridalen anvendt på Østensjøområdet miljøpark, spesielt ved en befaring rundt Abildsø gård. Denne artikkelen bygger på informasjon fra seminaret i tillegg til Maridalens Venners Årsskrift 2002 med tema "Verdifull kulturmark" forfattet av Stein Flatby, fylkesmannens miljøvernavdeling og Tor Øystein Olsen.

Slåtteenga Sjøli finner vi på vestsiden av Østensjøvannet. Jordstykket ble trolig først brukt som åker, deretter som slåtteeng i kombinasjon med beite. Siste utnyttelse var havnehage. Østensjøvannets Venner har tatt ansvaret for slått siden 1990. Uten slått ville dette kulturbetingete området ha grodd igjen og forsvunnet som biotop for en rekke plante- og insektsarter.

Forvaltning av jordbrukets kulturlandskap

Som følge av de store endringene i driftsformene i landbruket og krav til rasjonalisering og effektivisering, har forvaltning av jordbrukets kulturlandskap fått økt betydning. Kulturlandskapet knyttet til det gamle jordbruket er i dag hardt presset, både gjennom omdisponering av arealene, større tekniske inngrep, endringer i driftsformer og ikke minst gjengroing. Det biologiske mangfoldet i jordbrukslandskapet er som følge av dette sterkt truet.

Viktige biologiske og kulturhistoriske verdier er i ferd med å gå tapt. Om lag 50 prosent av truede og sjeldne arter (rødlistearter) er knyttet til ulike former for gammel kulturmark. Vern av biologisk mangfold forutsetter derfor ikke bare vern av såkalt uberørt natur, men også av vern av kulturmarker - kulturbetinget natur. En oversikt over verdifulle kulturlandskap er derfor nødvendig for å utvikle en forvaltning av kulturlandskapet, der biologisk mangfold, kulturminner og opplevelsesverdier sikres. For Østensjøområdet miljøpark er dette en klar målsetting.

Kulturbetinget natur

I Norge har vi opprettet over 1500 verneområder. Mange av disse representerer urørt eller lite påvirket natur. Vernemotivet er natur i naturtilstand, med lang kontinuitet, der en ønsker å opprettholde naturlig tilstand og utvikling. De fleste verneområdene er imidlertid noe påvirket av tidligere høsting av naturen - kulturbetinget natur. Her har bl.a. rydding og høsting av trær og busker, langvarig slått og husdyrbeite lang tradisjon – og er derfor en viktig økologisk faktor. I en god del verneområder er formålet med vernet knyttet til denne tradisjonelle bruken. I slike områder er det nødvendig med spesielle skjøtselstiltak for å ta vare på verneverdiene, og vernemotivet er dermed en gitt kulturtilstand, for eksempel en hevdet slåtteeng.

I vårt område kan vi spesielt nevne slåtteenga Sjøli på vestsiden av Østensjøvannet som Østensjøvannets Venner har tatt ansvar for å slå siden 1990. Uten slått ville dette kulturbetingete området ha grodd igjen og forsvunnet som biotop for en rekke plante- og insektsarter. Og som et rikt opplevelses- og rekreasjonsområde.

Forvaltningsplan - skjøtselsplan

Det er derfor sterkt ønskelig at forvaltningen av alle verneområdene følger en godkjent forvaltningsplan. Den kan bestå av bl.a. skjøtselsplan (særlig for ulike kulturmarkstyper), bruksplan (for eier, allmennhet), plan for oppsyn og plan for overvåking og forskning. Skjøtselsplanene må ha en klar målsetting med restaureringstiltakene og det årlige vedlikeholdet, for å ta vare på de verdiene som var bakgrunnen for vernet. For Østensjøområdet miljøpark, vedtatt opprettet i juni 2002, er arbeidet kommet godt i gang med å utarbeide en forvaltningsplan. De som deltar med utarbeidelsen av denne planen er representanter for Miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Friluftsetaten, Vann- og avløpsetaten, Byantikvaren, eierne av gårdene Østensjø og Abildsø og Østensjøvannets Venner.

Kulturmarkstyper

Store deler av landskapet ble tidligere utnyttet i jordbruksproduksjonen. Enda finner det sted jordbruksproduksjon på Østensjø og Abildsø gård, selv om områdene er sterkt redusert sammenlignet med det opprinnelige areal. Avhengig av de naturgitte forutsenningene og ulike skjøtselstyper, oppsto en rekke forskjellige kulturmarkstyper. I Oslo og Akershus kan man dele inn kulturmarkstypene etter de viktigste bruksmåtene som formet dem, og etter forskjellig naturgrunnlag: *fulldyrking, slått og beite*.

I tillegg har vi kulturmarkstypene lauveng og høstingsskog og seterdrift. Vi kan også snakke om åkerholmer, randsoner og bekke- og elvekanter (flommarksenger, strandenger), selv om disse er varianter av hovedtypene. Vi har også slåttmyrer. Langt på vei finner vi alle disse kulturmarkstyper innen Østensjøområdet miljøpark.

Dyrket mark ("jorde") er de arealene som ble fulldyrket med pløying, drenering, gjødsling, planting og såing. *Slåttemark* (slåtteeng, natureng eller bare "eng") er de områdene som ikke egnet seg til fulldyrking, men ble kun ryddet og slått, og hadde for godt jordsmonn til å bli brukt bare til beite. *Beitemark* (naturbeite eller bare "beite") kunne være skogsområder der dyra gikk fritt i en mer lysåpen skog enn i dag (beiteskog), eller inngjerdede ryddede områder nær gårdstunet (hagemark), som ble beitet av de dyra som bonden hadde bruk for daglig, f.eks. hestehavnehage. Betegnelsen "gammel kulturmark" blir brukt om ikke dyrkede områder, men som er sterkt preget av jordbruksdrift, for eksempel ulike typer slåtte- og beitemark.

Seminaturlig beitemark

Vegetasjonen på gammel kulturmark blir kalt seminaturlig, dvs. vegetasjonen har en artssammensetning som er fremkommet gjennom høsting og annen bruk av naturlig vegetasjon (hogst, rydding, slått, brenning, beiting m.m.) og som består av viltvoksende arter, ikke innplantede eller innsådde. Etter hvert som førtilgangen økte, gikk den dårligste beitemarka ut av bruk, og den minst egnede slåttemarka ble omgjort til beitemark. Beitemarka grodde igjen og ble skogsmark, der gran i dag oftest er det dominerende treslag. Gradvis ble nesten all slåttemark omgjort til beite.

I aktive jordbruksområder er i dag også den beste slåttemarka ute av drift (unntatt i de sauerike områdene der dyra får beite fritt i utmarka), alt vinterfôr blir dyrket på fulldyrkede og gjødslede kulturenger, og til og med om sommeren beiter dyra på fulldyrkede enger, kulturbeiter.

Gjengroing

Resultatet er at all gammel kulturmark gror igjen, og de områdene som ikke ble tilplantet med gran, er erstattet av tett løvskog. På Østlandet er også den dårligst dyrkede marken under gjengroing, eller er plantet til med gran. Resultatet er tap av arter, vegetasjonstyper, kulturhistorie og opplevelser.

Det bør understrekes at det kan være svært vanskelig å skille mellom de ulike kulturmarkstypene og tidligere bruk. Det er ofte glidende overganger mellom de ulike typene. Gamle kulturenger kan bli permanente og ligne over tid på seminaturlig eng (natureng), men de vil mangle de eksklusive kulturmarksartene knyttet til natureng og naturbeiter. De har tidligere vært pløyd, drenert, gjødslet og sådd, men har siden blitt utelatt fra åkerrotasjon for en lengre periode.

Rundt Østensjøvannet har vi de fleste av de nevnte kulturmarkstyper representert, men det er ikke alltid lett å skille de fra hverandre for et uøvet øye. Det er derfor viktig at forvaltningsplanen klarlegger disse forhold, tar de riktige hensyn og fastsetter hvilke skjøtselstiltak som er nødvendig for den enkelte kulturmarkstype.

Slåttemark og beitemark

Slåttemark og beitemark i hevd er blant de mest sjeldne og artsrike naturtypene vi har i Norge, og som vi har en internasjonal forpliktelse til å ta vare på. I tillegg er de viktige kulturhistorisk og landskapsmessig. Slåttemark og beitemark i bruk har lik artssammensetning, men har viktige forskjeller: Alt over slåttekniiven i slåttemarka blir slått etter midten av juli, og eventuelt høstbeitet, mens beitemarka blir beitet hele vekstsesongen, og dyra beiter selektivt, og favoriserer dermed arter som ikke blir beitet, som stikkende og giftige arter. Denne problemstilling er aktuell for valg av skjøtsel.

Skal hestene beite i den samme enga eller det vi kaller de sydvendte tørrbakkene på Abildsø hele sommerhalvåret, eller skal de beite en kortere periode for så å ta resten under slåtten senere på sommeren? Ekspertisen har nå kommet til at feltet kun skal slås i midten av juli, og at det kan tillates noe beiting i etterkant til høsten. Tørrbakkene har for øvrig de mest sjeldne plantene i miljøparken, bortsett fra Bogerudmyra.

Restaurering av gammelt forfallent styvingstre

Rydde fram gammelt styvingstre

Restaurere gammelt styvingstre

Ferdigrestaurert styvingstre

Hvordan lauve

Fra "Träd i odlingslandskapet", Jordbruksverket i Sverige

Lauveng og høstingsskog

Samling av lauv til fôr har tidligere vært relativt vanlig i Oslo og Akershus, og er antakeligvis den eldste driftsformen for samling av vinterfôr, da slått krevde jern til ljà, lauv kunne brytes av. I de beste jordbruksområdene opphørte nok bruken av lauv noe før århundreskiftet, iallfall som årvisst tilleggssfôr. På små bruk og i utkantområdene, har derimot lauv blitt sett på som et verdifullt tilleggssfôr til tett opp mot vår tid. Lauvet ble en del steder sett på som en nødvendig del av fôret, i første rekke til sau og hest.

Lauvinga foregikk rett etter slått, i slutten av august eller begynnelsen av september, mens lauvet ennå var friskt og grønt. Lauvhøsting foregikk både i inn- og utmark. Lauvet ble buntet sammen til "lauvkjerver", og ofte kjørt inn for tørking samme dag. Enkelte steder ble kjervene tørket ute, på hesjer, ved gjerder eller langs vegger. Det var viktig å unngå nattdugg under tørkinga, da dette forringet fôret.

Lauvinga ble utført på forskjellig vis. Mye lauv ble nok samlet i utmark, og ved tilfeldig opprydding i inn- og hagemark, såkalt stubbelauving. Årsaken til at vi fortsatt ser spor etter lauving, var bruken av bestemte trær som ble høstet med noen års mellomrom. En valgte ut trær som ble "gana" eller "styvet", dvs. en skar toppen av treet omtrent i mannshøyde og lot det skyte nye skudd. Dette ga økt lauvproduksjon, og de nye kvistene kunne høstes etter noen år, gjerne hvert femte, avhengig av treet utvikling. Trærne fikk etter hvert en karakteristisk form, og ble såkalte "kaller". De var mange steder et viktig trekk i landskapsbildet, jfr. Nikolai Astrups kjente landskapsmaleri, "Vårnatt og seljekall". Styvete trær stod enten i innmarka, eller man hadde egne lauvenger, der

"Askekallen" står i randsonen mot dyrket mark rett under kraftledningene ca.150 m syd for transformatorstasjonen på Manglerud. Den er gammel, men står fortsatt støtt.

"Vårnatt og seljekall" av Nikolai Astrup.

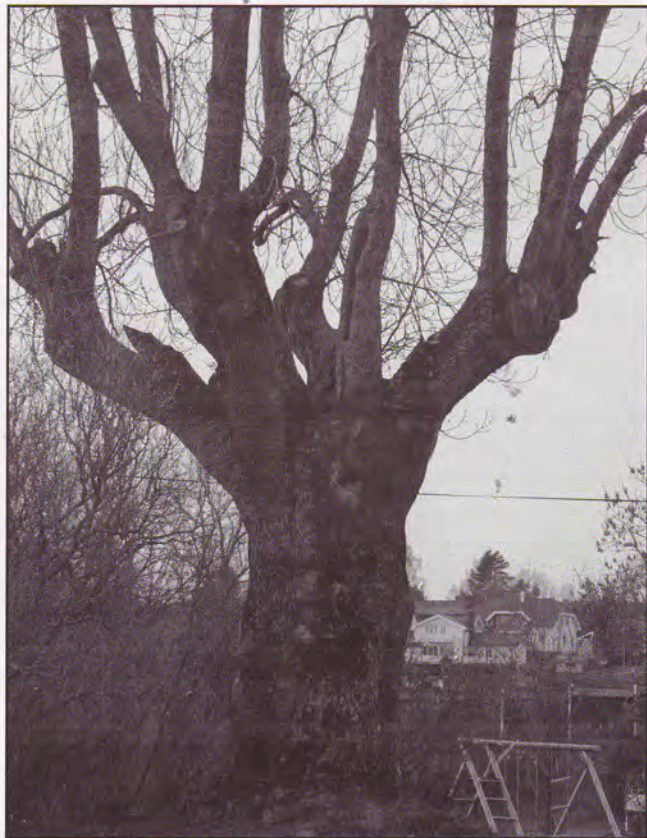
man høstet i to etasjer; slåtteenga ble slått og/eller beitet og "kallene" ga lauv. Hver gang "kallene" ble lauved, ble dessuten eng tilført "gjødsl" (styvingsgjødsl), da lauving førte til at røtter ble skadet, råtnende røtter tilførte eng såkalt ryddegjødslseffekt. Hevdet lauveng er en akutt truet kulturmarkstype.

Det var helst ask, osp, selje, alm og bjørk som ble styvet, men det er og nevnt bruk av lauv fra de fleste andre løvtrær som rogn, lind, hassel, lønn og eik. Lauv fra ask, alm og osp ble regnet som det beste fôret. Bjørkelauvet ble helst gitt til sauene, mens hesten gjerne fikk et kjerv ospelauf til nattfôr.

Ask- og almelauf ble en del steder rispet med hendene. Noe askelauf ble om høsten raket sammen på bakken - rakelauv – og brukt med en gang. Lauvtrærne var kilde til nok et hjelpefôr – skav. Flere steder ble det brukt årvisst, ikke bare som nødfôr i dårlige tider. Det ble sagt at kuene melket mer når de fikk skav, og smøret fikk en kraftigere gul farge.

Bruken av lauv har tatt slutt, men styvete trær er fortsatt et karakteristisk trekk i kulturlandskapet enkelte steder i Oslo og Akershus. I dag finner vi "askekaller" ved tun, og i alleer og trekker, men fortsatt kan en komme over gamle, styvete trær i gjengrodd havnehager og i utmark.

Styvete "kaller" i hevd blir svært gamle, opptil mange hundre år, og mye eldre enn de naturlige løvtrærne, med naturlig vekstpunkt. Dette kommer av at de vokser i bredden, i stedet for i høyden. Forvokste gamle styvingstrær vil imidlertid snart falle om og dø, da rotsystemet ikke vil tåle vekten av de nye "trærne" i det gamle styvingspunktet. En gammel hevdet "kall" er både et levende kulturminne og en naturtype i seg selv.

På tunet til Abildsø gård finner vi distriktets største "askekall". Den har en omkrets på hele 5,08 meter. Det viser at den har vært utnyttet til lauvving gjennom en lang periode. Alderen på asken er av treeksperter på NLH anslått til mellom 500 og 600 år.

"Askekaller" i Østensjøområdet

I vårt område har vi fremdeles noen "askekaller" fra den tiden de gjorde nytte som husdyrfôr. Det er særlig rundt Abildsø gård vi finner de. En står ved randsonen mot dyrket mark rett under kraftledningene ca. 150 m syd for transformatorstasjonen på Manglerud. Den er gammel, men står fortsatt støtt. Randsoner ble ofte utnyttet til slått, beite eller lauvsamling. Området er ikke lenger i bruk, men er en viktig restbiotop for den gamle engfloraen, som er avhengig av lys og solvarme. Den gamle barken er en rik biotop for insekter.

På tunet til Abildsø gård finner vi distriktets største "askekall". Den har en omkrets på hele 5,08 meter. Det viser at den har vært utnyttet til lauvving gjennom en lang periode. Alderen på asken er av treeksperter på NLH anslått til mellom 500 og 600 år. Den ble derfor antagelig plantet på 1400-1500-tallet, da gården var i kirkens eie. Asken er fortsatt i vekst, men Tor Øystein Olsen som har erfaring med skjøtsel av "askekaller" i Maridalen, mener at det er tid for skjøtsel også for dette individet dersom man ønsker at treets livskraft skal beholdes.

Gjennom årene må vi tro at den har gitt verdifullt fôr til dyrene på gården. I årene før 2. verdenskrig ble det bygget en oppholdsterrasse mellom skuddene rett over den tykke stammen. Her kunne gårdens eiere drikke sin ettermiddagskaffe. I front av hovedhuset finner vi også et par gamle styvingstrær som tydelig bærer preg av tidligere tiders lauvving. De venter sårt på litt skjøtsel.

På Østensjø gård er det særlig ett styvingstre som er lett å finne. Det står rett sør for drengestua på Søndre. Alm var også regnet som godt fôr. I og rundt Almedalen ved Østensjø

På Søndre Østensjø finner vi dette gamle styvede treet tett inntil drengestua fra tidlig 1800-tall.

gård har det stått flere gamle almetrær som oppnådde høy alder. De har veltet og gått i oppløsning. Man kan ikke se bort fra at også noen av disse har vært styvete trær den gang de var friske.

I området ved husmannsplassene Kroken og Grønli, ca. 150 meter øst for Skøyenåsen T-banestasjon, finner vi også en praktfull "askekall". Treet er livskraftig med høye skudd ut fra en solid stamme. Alderen er anslått til et par hundre år og har nok gitt godt med tilleggsskudd til de få dyrene de har hatt på husmannsplassene. Treet fikk i fjor kjærkommen pleie av fagfolk. Mellom de lange grenene opp fra stammen ble det festet støttekabler for å stabilisere treet. Det er viktig å bevare slike kulturminner. Vi har ikke mange igjen som kan fortelle om tidligere tiders ressursknapphet

I området ved husmannsplassene Kroken og Grønli, ca. 150 meter øst for Skøyenåsen T-banestasjon, finner vi også en praktfull "askekall". Treet er livskraftig med høye skudd ut fra en solid stamme.

Mitt Østensjøvann

Forfatteren av "Karnappmannen" – hvem er han?

Det mystiske skikkelsen på Abildsø gård som viste seg en høstnatt i siste halvdel av 1600-tallet og som i ettertid har gått igjen på gården, har fått sin historie i artikkelserien "Karnappmannen" – del 7 følger i dette nummer av Sothøna.

Mens Karnappmannen og andre viderverdigheter har fått mye av sin hemmelighet avdekket gjennom historiske skildringer av skiftende eiere på Abildsø, har lesere av Sothøna sikkert undret seg litt over hvem som er forfatteren bak artikkelserien. Sothøna har derfor stilt han noen spørsmål og dermed utfordret forfatteren til å si litt om seg selv og hvilket forhold han har til Østensjøvannet og områdene rundt.

'Karnappmann'-forfatteren i 5 års alderen med blikktromme, 1960. Foto: Ellen Edvardsen

Forfatter bak artikkelserien «Karnappmannen og andre viderverdigheter fra vår nære historie» – Erik Henning Edvardsen er født i Østre Aker i Oslo i 1955, og vokste opp i Bølerveien 7d hvor familien bodde i femten år fra 1958 til 1973. Lek og oppdagelsesferder var ofte lagt til Østensjø gårds kornåker, som blant vennekretsen gjerne ble omtalt som Haakons jorde, og 'kirkeskauen' mellom kornåkeren, Bøler kirke og Protonveien.

Edvardsen er folklorist, utdannet ved Universitetet i Oslo, og daglig leder av Ibsen-museet i Oslo. Han har skrevet en rekke bøker, antologier og artikler om folkloristiske og litterære emner. Av bøker har han skrevet:

Mannen som stoppet hurtigruta (sm. m. Richard Bergh 1990), *Gammelt nytt i våre tidligste ukeblader* (1997), *Ibsen-museet* (suvenirbok 1998), *Henrik Ibsen om seg selv* (2001), *Asbjørnsens kvinnehistorier* (2001), *Åndelige sanger og ballader om bruderov og svik* (sm. m. Thure Lund 2002) og *Ibsens Christiania* (2003). Edvardsen deltar dessuten i ekspertpanelet for Henrik Ibsens skrifter, som arbeider med en ny vitenskapelig kommentarutgave av Ibsens samlede verker. Han er også ansvarlig redaktør for nyhetsavisen www.ibsen.net ved Senter for Ibsenstudier, Universitetet i Oslo.

Hva er dine aller tidligste minner fra Østensjø?

-At vi fant en grevling i skogholtet nær Jøranstien, som det ble påstått at Haakon Smith hadde kjørt over med traktoren. Den var blodig og fæl, men vi bar den med oss som et seierstrofé og pirket ut innmaten med pinner og tollekniver. Jeg husker fremdeles lukta, men nysgjerrigheten og fascinasjonen tok fullstendig overhånd. Senere la vi skrotten i en murtue. Den forsvant vel ikke like raskt som døde huggorm, men snart var det ikke mer igjen av den godbiten heller. Dette kan vel ha vært flere år før jeg begynte på skolen, ja, muligens på den tid jeg marsjerte rundt på Bøler og spilte på blikktromme.

Og hva med selve vannet?

-Det tok nok litt lenger tid før vi begynte å utforske det heldigvis. Vi plumpa gjerne uti og sank til knærne i gjørme når vi forsøkte å plukke dunkjevler (*Typha latifolia*), som vi feilaktig kalte 'bambus' og solgte til mødrene våre for fem kroner stykket. Ellers hadde vi sjelden tid til å vente til isen ble trygg før vi prøvde skøytene. Vi balanserte gjerne på noen planker et par meter ut fra land, for isen var tykkere når en kom utpå vannet. En gang brakk likevel isen og et par kamerater falt uti. Selv om ingen av oss kunne svømme lyktes det å trekke dem opp igjen. Om våren gikk vi på jakt etter vannrotter med staur og stakk ned i alle hull vi så i bakken. Almedalen var også spennende. Vi lekte at det var en jungel med ville, farlige dyr. Og så var det en kamerat av meg som klatret opp i en svært gammel eik. Han hoppet ned og skrek at han var blitt bitt av en huggorm der oppe og samlet steiner for å hevne seg. Da vi ville se på såret påsto han det var et andereir han hadde tatt i, og at han hadde sett en fugl fly bort da han begynte å kaste. Ikke vet jeg om ender bygger reir i trærne, men eksotisk var det.

Husker du andre dyre- eller naturopplevelser knyttet til Østensjøvannet?

-Ikke før kanadagjessene (*Branta canadensis*) ble lokalisert. Men de kunne i hvert fall være ganske ampre og forfølge oss dersom de så at vi hadde mer smuler igjen i posen, som vi hadde tenkt å dele med endene. Ellers var det helst reir med egg eller fugleunger, huggorm, maur, rådyr, skogmus, harer og ekorn som opptok oss, men det var farlig å bli oppdaget, alltid var det en eller annen som fikk lyst til å 'ta kverken' på dyrene, og det var ikke lett å forhindre. Spesielt husker jeg en 17. mai da vi fikk høre at fire fugleunger vi hadde studert siden de kom ut av egget, og ingen skulle få røre, hadde blitt trampet flate av noen småunger, som etterpå fikk bank som fortjent. Bare rådyr og harer var av sin hurtighet spart, selv om vi satte opp feller og laget fallgraver for dem også. Likevel dreide det seg oftest om å bygge hytter i trærne eller henge opp slengtau, og så opptok nok menneskerasen oss mest –

En ilter kanadagås ved Østensjø vannet, 1967.

Foto: Erik H. Edvardsen

for noen var venner og andre fiender som gjaldt å passe seg for. Like etter at vi hadde begynt på skolen fikk forresten Wenche Myhre en kjempehit med «La meg være ung», og det ble straks kjent at hun bodde på Abildsø. Da var det en delegasjon av gutter som la i vei fra Bøler for å få autografen hennes. Ferden skulle altså gå helt til andre siden av Østensjøvannet. Selv om det virket ukjent og spennende av slo jeg stolt å være med. For meg var det kun The Beatles som gjaldt, og dessuten kom kameratene slukøret tilbake og fortalte at de bare hadde truffet moren til Wenche. Stjernen selv var ikke hjemme.

The Beatles. Tegnet av Jean Solé.

Ellers var det ikke så ofte vi våget oss helt ned til vannet. Det lå liksom utenfor vårt territorium, og da kunne vi treffe på gjengene fra Oppsal og Lambertseter eller større gutter fra Manglerud og Abildsø. Men etter vinteren 1967 var det noen av oss som hadde fått fatt i et oransje bulldosertak i glassfiber. Da laget vi i stand en kjempelang løype med doseringskanter helt oppe fra krysset mellom Protonveien og Kringkollen, ned gjennom Kirkeskauen, tvers over jorden, videre med et hopp fra brøytekannten midt ut i Østensjøveien, som først stoppet på motsatte forhøyning med gårdstunet på Østensjø i sikte.

Var det ikke farlig?

-Enkelte falt av oppe i issklia i skauen og kunne slå seg stygt mot trær og steiner. Lenger nede ved Østensjøveien sto det gjerne en vakt og signaliserte dersom vi var på vei og det kom biler. Da gjaldt det å få skrubbet med beinet for dem som satt på venstre side og snudd brettet slik at det bar i retning Eterveien isteden, men det var tross alt mye mindre trafikk den gangen. Det verste var egentlig om vi i farten glemte å knipe igjen leppene, for ellers iste det infernalsk i tennene når sklituren var slutt. Omkring 1970 ble det bygd rekkehus på dette jorden, hvor blant andre Reiulf Steen flyttet inn. Jeg har enda ikke blitt fortrolig med denne bebyggelsen. Det er kanskje fordi vi flyttet fra Bøler allerede i 1973, men jeg overraskes fremdeles litt hver gang jeg kjører forbi og ser at kornåkeren er borte.

Hvordan var det å vokse opp i området?

-Det var fritt og forholdsvis trygt. Midt på 1960-tallet var det riktignok i nyhetene snakk om en bombemann som hang opp håndgranater som ble utløst av en snor han festet over stier og i portåpninger. Men denne personen var aldri i nærheten av vårt territorium. En del større rampegutter, som skjøt etter oss med luftgevær var vel en mer reel trussel, og enkelte sinte naboer som vi elsket å terge.

De rekkehusene hvor vi bodde ble oppført omtrent da jeg ble født, og det ble kjørt jord fra et sted langs Østensjøveien, like opp for Brynseng stasjon, for å anlegge og så plener. Særlig var det noen eldre kvinner som neppe hadde fått med seg mer av Arne Paasche Aasens berømte dikt «Du ska ikke trø i graset» enn selve tittelen. Verst var Lovisa Olsen på motsatte hjørne av der vi bodde. Mannen Einar tok en egen variant av Molbohistorien om Jochum som skulle ut på åkeren for å jage vekk fugler, men som hadde så store føtter at han ble båret rundt av åtte menn for ikke å trække ned kornet. Det ble satt opp ståltrådgjerder for at små barneføtter ikke skulle skritte over, men den som labbet omkring i sko av størrelse 45 og trampet ned gresstråene for å se om det grodde var Einar Olsen. Dessverre for ham hadde min far satt opp en ståltråd foran blomsterbedene også, og den som snublet og stupte på hodet i rododendronen var Einar Olsen.

Like utenfor inngangsdøra gledet ekteparet Olsen seg over at det ble anlagt en flott tre meter høy gresskledd skråning. Så var det en dag Lovisa sto og kjeftet på oss for å ha sklidd på det duggvåte gresset der, at det kom galopperende fire hester. De hadde slitt seg på Østensjø gård. Det gikk i vilt trav opp skråningen, men like over toppen var det nå satt opp et solid gjerde for å holde oss slyngler unna den grønne herligheten, så hestene snudde og kom byksende nedover den samme veien som de var kommet opp. På tilbakturen ble hullene i bakken minst 20 centimeter dype og jubelen ville ingen enda ta. Men Lovisa satte seg rett ned på trammen og gråt. Like etter kom Haakon Smith og noen hjelpere og fikk fanget hestene. De ble kåret til dagens helter og fulgt i triumfmarsj helt hjem til Østensjø gård av en gjeng smågutter med hundre spørsmål om hester og gårdsdrift. Jeg er forresten nokså sikker på at Sothøna-fotograf Jørn Omre også tok del i denne seansen.

Så Jørn var altså en av lekekameratene dine på Bøler?

-Ja, han var nabo og en god venn av meg, men vi var jo ganske mange jevnaldrende. Den indre krets besto vel av ti kamerater født i 1954-55, pluss noen litt yngre. Det var godt å være flere for alle fremmede representerte potensielle trusler for den som ferdes alene. Egentlig var det som sagt nokså fredelig, og vi visste jo godt hvem vi burde gå langt utenom.

Juletreffest på Østmarksetra i januar 1967. Fra venstre: Kjell Hagen, Jon Sandbekk, Bent Arne Paulsen, Svein og Bjørn Grydeland, Jørn Omre og Jon Engholm.

Foto: Erik H. Edvardsen

Det høres ut som om dere var ganske voldsomme når dere brukte området til lek. Fantes det ingen tanker om at denne idyllen var verneverdig og spesiell? -Nei, det var jo til og med bilrace på isen i nordre ende av vannet i min barndom på 1960-tallet. Det ble i hvert fall arrangert en to-tre vintre som vi var der med fedrene våre og så på. Noen bevissthet

om vern hadde vi knapt. Noen år senere kom det riktignok opp skilter om at det ikke var lov til å plukke blomster, og dessuten leste vi advarsler mot visse giftige planter. Jeg skal vel ikke fortelle hvordan jeg fikk fylt herbariet?

- Nei, det er nok best du tier om det.

-Det var visst bare et par rare eksemplarer som jeg heller ikke fant navnet på. Nå er det jo heldigvis slutt på at skoleelevene får i lekse å samle blomster og planter. Carl von Linné er definitivt på retur.

Hvordan er ditt forhold til Østensjøvannet i dag?

-Først og fremst preget av nostalgi og tanker om beatmusikk, akustiske gitarer på en fjellknatt nær Valborgs vei og blomstrete hippie-skjorter på 60-tallet. Ja, og så terrengløp for Bøler IF. Jeg hadde kjøpt piggsko hos Amundsen på Oppsal, men så var det ikke lov å bruke dem og jeg fikk ikke starte, så jeg la skoene på hylla og sluttet med idrett.

I 1990 meldte jeg meg inn i Østensjøvannets Venner mest fordi fetteren min, Øyvind Mæland, som fremdeles har barndomshjemmet sitt like bak Østensjø skole, var med og startet foreningen. I 1992 flyttet jeg med kone og datter til Lambertseter og i de årene tok vi ofte turen ned til Østensjøvannet. Jeg synes det er fint at min datter Monika også har fått et nært forhold til stedet. Siden 1996 har vi bodd på Nordstrand, og da har vi kommet litt mer på avstand, selv om jeg stadig kjører bil forbi vannet og kaster lengselsfulle blikk i alle retninger. Merkelig at en aldri treffer barn-
domsvenner i området i dag, men vi har kanskje alle forandret oss til det ugjenkjennelige på disse 30-40 årene?

Eggpunktering ved Østensjøvannet

Av: Anders Gimse, Friluftsetaten

Kanadagås med unger. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Kanadagåsa er i Norge en introdusert art. I Oslo er det derfor ikke ønskelig å bevare arten som en del av faunaen. Tiltak for å redusere bestanden er dermed nødvendig. Siden 1989 har Oslo kommune systematisk regulert bestanden av kanadagås. Det er dels punktert egg og dels avlivet voksne

individer. Det meste av tiltakene har vært utført i områdene rundt Østensjøvannet, og her ble det i perioden 1989-2000 bl.a. punktert 1474 egg.

Det er ingen tvil om at tiltakene har vært vellykket i forhold til målet om å redusere bestanden av kanadagås så mye som mulig. Fra en bestandstopp på ca. 56 hekkende par i 1994 ble det bare registrert 14 hekkende par i 2000.

De siste tre årene er det ikke gjennomført bestands-reducerende tiltak ved Østensjøvannet. Dette skyldes hovedsakelig uenighet vedr. tolkning av skadefellingsforskriften i forhold til eggpunktering som tiltak.

I arbeidet med forvaltningsplan for gjess i Oslo og Akershus tok man igjen opp spørsmålet om eggpunktering som tiltak for å redusere bestanden av bl.a. kanadagås. I den forbindelse bekreftet Direktoratet for naturforvaltning, i brev 13.05.2003, at punktering av egg kan aksepteres som tiltak for å regulere bestanden av kanadagås og grågås i Oslo. Dermed vil det i år bli gjennomført eggpunktering ved Østensjøvannet.

Gjenåpning av Alna ved Hølaløkka

Oslo Elveforum har gjort et stort arbeid med å følge opp tiltak med åpning av bekker og elver i Oslo. Den største åpningen til nå i Oslo vil finne sted ved Hølaløkka i begynnelsen av juni. Da vil Alna komme frem i dagen til glede for de som til daglig har sin vandring her, men også for Oslos befolkning. Hølaløkka ligger ved krysset Grodrudveien/Stanseveien, ikke mange minutters gange fra Grorud jernbanestasjon.

Under en befaring på Hølaløkka 20. april ser vi her Terje Nordeide, som er "vann i by"-ansvarlig i Vann- og avløpsetaten (VAV), forklare hvilke arbeider som nå utføres. Tor Holtan-Hartwig, leder i Oslo Elveforum (til venstre), ser dette som et stort gjennombrudd for elve- og bekkeåpning i Oslo. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Mer enn 200 km elve- og bekkestrekninger av de opprinnelige 330 km er lagt i rør i Oslos byggesone.

Arbeidet med å gjenreise de ti gjenlevende Oslo-vassdragene bygger på tre hovedpilarer

- Et omfattende sanerings- og renseprogram fra Vann- og avløpsetatens side gjennom de siste 25 år
- Et fortsatt sterkt politisk engasjement fra byrådets og bystyrets side
- Et aktivt frivillig engasjement

"Gjenåpning av Oslo-vassdragene der det er mulig" er Oslo bystyres bærekraftige mål som nå virkeliggjøres på Hølaløkka.

Oslo Elveforum uttrykker det slik:

En rehabilitert "blå-grønn struktur" i Oslo-området vil gjenspeile i befolkningen et mer bevisst forhold til byens opprinnelige geografi/topografi og til dens kulturhistorie. "Logikken i landskapet" – vassdragene – vil med andre ord stå klarere fram som Oslo-identitet for borgere av hovedstaden i elve- og bekkelandet Norge.

Gjenåpning og rehabilitering av vassdragene kombinert med anlegg av rensedamper eller våtmarker har en rekke perspektiver

- Økologisk perspektiv, fordi vann i et grønt miljø bidrar til å bevare og utvikle det biologiske mangfold som livet på jorda er avhengig av.

Alna vil her komme ut av fjellet og danne en foss før den renner videre i et åpent parkområde.

Våtmarker og grønne korridorer langs vassdrag utvikler mangfoldet på en helt annen måte enn "grønne øyer" i landskapet.

- Estetisk/trivselsmessig perspektiv, fordi folk flest setter stor pris på å kunne oppleve vannspeil og vannbevegelser i sitt nærmiljø.
- Helse- og rekreasjonsperspektiv, fordi mange gjerne vil trimme i et blågrønt friluftsmiljø – dersom det fins i nærheten.
- Luftrensende/meteorologisk perspektiv, fordi elve- og bekkestrømmene bidrar til drenering av luftstrømmer – vel og merke dersom luftpassasjene holdes åpne i en tilstrekkelig dimensjonert bredde.
- Økonomisk perspektiv fordi selvrensing av vann i lys og luft bidrar til å redusere utgiftene til vannrensing, gjøre det lettere å registrere skadelige utslipp, og fordi jo mer overflatevann som ledes ut i vassdragene desto bedre utnyttes renskapasiteten i avløpssystemet.
- Flomdempende perspektiv, fordi vannarealet som mottar og bremser opp flomvann ved stor nedbør eller sterk snøsmelting blir betydelig større.

Oslo Elveforum arbeider sammen med etatene med å lage en "blå liste" som viser byens lukkede og åpne elver og bekker og som også peker ut mulige steder for gjenåpning av elve- og bekkestrekninger.

Nye rør i Smedbergveien

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Krysset Enebakkveien/Smedbergveien var periodisk en trafikal flaskehals.

På oppdrag for Vann- og avløpsetaten skiftet Mesta fra januar til mai såkalte AF-rør, dvs. overvann- og spillvannrør, i Smedbergveien. Utskiftningen fant sted fra krysset Abildsøveien/Smedbergveien og helt ned mot fotballbanene på Abildsøfeltet. Halve krysset Enebakkveien/Smedbergveien var i perioder stengt slik at det tidvis ble opphopning av trafikken. Arbeidene var derfor følgbare for så vel gjennomgangstrafikken som for de som bodde i området. Smedbergbekken som renner under Enebakkveien går her over fra en støpt kulvert til et stålrør og nettopp i denne overgangen rant det ut mye vann

Lekkasjen ble tettet, men rehabiliteringsarbeidet ble naturlig nok derfor noe forsinket.

Rørene har en dimensjon på 1000 mm og de enkelte seksjoner ble fuget sammen og lagt på pukk et par meter under veidekket. Flere store anleggsmaskiner var i arbeid samtidig og ga lite rom for annen virksomhet. I en periode måtte Smedbergveien av sikkerhetsgrunner stenges for gjennomgangstrafikk. Det ble ved vårt besøk forsikret om at Smedbergbekken overhodet ikke skulle røres!

Unntaket var nok problemene under Enebakkveien.

Rør med en diameter på 1000 mm ble manøvrert ned i grøften med stor presisjon

Fra Østmarkseteren til Bøler gård

En vandring langs Bølerbekkens nordre del

På tunet til Ulstrup gård ble det orientert om gårdens historie. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Bølerbekken har sin spede begynnelse i noen myrdrag øst for Trasop, selv om Skøyenputten regnes som bekkens kilde. Det er nederst i Beverlia, der den får tilsig fra Ulstrupvann og dernest fra Bølerkulpen, at den virkelig blir en bekk av noe størrelse. Bølerkulpen, eller Holteputten, er gjenfylt og er det som i dag er idrettsanlegget på Haraløkka.

En tur langs Bølerbekkens forskjellige tilsig på én kveld lar seg vanskelig gjøre. Med utgangspunkt på parkeringsplassen nedenfor Østmarkseteren 27. mai, ga turleder Amund Kveim en kortversjon av Østmarkseteras historie fra 1926 med okkupasjonen under krigen og frem til dagens restaurantdrift. Bjerke, en gang husmannsplass under Ulstrup gård, med kafédrift frem til 1967 var første stopp før vi startet vandringen langs bekken fra Ulstrupvann. Bekken går for det meste åpen helt ned til Beverlia borettslag der den forsvinner ned i en kulvert ved garasjene. Og dermed forsvinner også bekkens miljømessige kvaliteter under jorda. Beverlia var også en husmannsplass under Ulstrup gård. På den andre siden av Sarabråtveien dukker bekken stedvis opp igjen rett nord for familien Lunds nedlagte møbel- og snekkerverksted for så å forsvinne for godt under Ringveien.

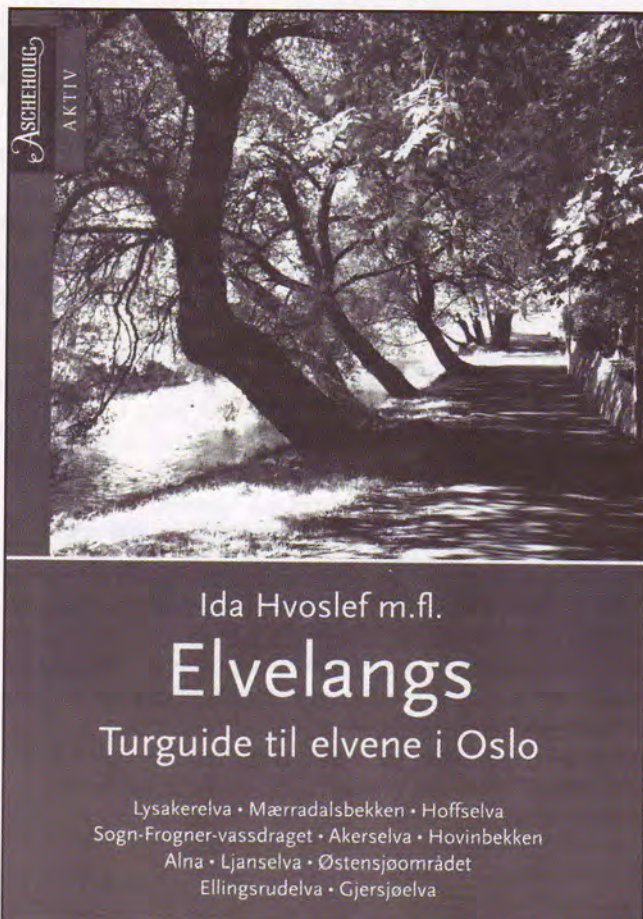
Vandringen gjorde en avstikker til Ulstrup gård før vi fulgte Bølerbekkens trasé langs Ringveien. På dette stykket går bekken i rør selv om det her ligger til rette for et flott elvelandskap. Husmannsplassen Myrvoll, i sin tid under Østenjå gård, som ligger på høyden rett før dalsenkningen som skjuler bekken fra Haraløkka, ble også besøkt. Turen ble avsluttet på tunet på Bøler gård.

Elvelangs

Ny bok: Ida Hvoslef m.fl. *Turguide til elvene i Oslo*

Aschehoug - Aktiv

Anmeldt av Finn A. Gulbrandsen

En hendig turbok om Lysakerelva, Mærradalsbekken, Hoffselva, Sogn-Frogner-vassdraget, Akerselva, Hovinbekken, Alna, Ljanselva, Østensjøområdet, Ellingsrudelva og Gjersjøelva.

"VELKOMMEN TIL BYENS BLÅGRØNNE LAND-SKAP!"

Slik åpner denne spennende turguiden som fører oss ELVELANGS til steder som mange av oss kanskje har glemt, eller slettes ikke har visst om.

Vi siterer fra innledningen:

Visste du at Oslo har hele ni åpne elver og mangfoldige bekker som fyller dem med vann før de renner ut i fjorden - sett eller usett? Denne boka forteller mer om de ni elvene og deres ferd fra marka til bygryta og fjorden. Østensjøvannet og Ellingsrudelva er også med. I vår travle hverdag er det få

som vet at Frognerelva som går gjennom Frognerparken, starter i Sognsvann - og at Besserudtjern i Holmenkollens unnarenn, er en del av starten på Makrellbekken - senere Hoffselva som renner ut ved Sjølyst. Hvem kjenner til at mange av idrettsanleggene som Bislet (Bisletbekken), Valle Hovin og Jordal amfi (begge Hovinbekken) er bygget der det tidligere lå teglverk som produserte murstein av leira langs byelvene? Det blågrønne landskapet i byens bekkedaler skjuler mange spennende og overraskende hemmeligheter. Bare minutter borte renner nærmeste elv eller bekk, en levende blå streng mellom grønne bredder (om den ikke er lagt i rør, da). Den vil kalle på din nysgjerrighet og naturglede og din trang til røre på deg i det fri uten å måtte reise langt. "Elva" (les Akerselva) og "Marka" har byborgerne i mange år hatt et sterkt positivt forhold til. Derimot er det få som vet at Oslo opprinnelig hadde 330 km bekker og elver fordelt ut over hele byen. Av disse er drøyt 100 km fremdeles åpne. De åpne strekningene omfatter heldigvis de største og mest vannrike elvene så som Lysakerelva, Akerselva, Alna og Ljanselva. Flere strekninger er de siste årene blitt åpnet eller skal åpnes, men enda er det mange som fremdeles ligger i rør.

Oslo bystyre har vedtatt at lukkede bekker og elver skal gjenåpnes, der det er mulig, som et ledd i en mer bærekraftig miljøpolitikk. Byråd og etater følger denne linjen. Vann- og avløpsetaten arbeider effektivt med rent drikkevann, med ledningsnett og rensing og med å ta vare på regn- og smeltevann fra harde flater, og Friluftsetaten følger opp med å forbedre turveinettet og grøntbeltene langs elver og bekker. Oslo Elveforum og de frivillige kreftene i arbeidsgrupper og venneforeninger langs alle vassdrag har de samme målene: Bry deg om bekker og elver i byen vår! Bli med å bevare byens blågrønne årenett. Bruk bekk og elv som mål for turer og opplevelser og som kilder for turer og opplevelser og som kilder til kunnskap om miljø og økologi.

Ha en god tur elvelangs!

Slik innleder denne turguiden som er en god følgesvenn i et så hendig format at den passer i jakkelommen. Boka er lettlest. Du finner besøkpunkter beskrevet samt nummerert på tydelige kart. Bor du ved Østensjøvannet, kan du jo starte med en tur rundt vannet.

Deretter bør Ljanselva og Alnaelven stå for tur. Turguiden skildrer også rik historie langs elver og vann. Sot-høneredaksjonen anbefaler den på det varmeste.

Hanne Blesvik

Rykte om ny fugl ved vannet - Grønlandsmåke

Ryktet sa at det var kommet GRØNLANDSMÅKE til Østensjøvannet. Den må jeg se tenkte jeg. Gikk inn på hjemmesidene til ØVV. Der var det et bilde. Motet dalte betraktelig, den var jo så lik alle de andre måkene som er i første vinterdrakt. En som har "problemer" med å se forskjell på svartbak og sildemåke vil ikke finne den, tenkte jeg. Men friskt mot, en glad amatør gir seg ikke så lett. Så frem med kikkert og fuglebok og ned til

vannet. Da jeg kom ned dit sirklet mange måker i luften. Typisk, nå er de ute på formiddagstur. Men som sagt, man må ikke gi opp med en gang. Så jeg satte meg på en benk og tok frem kikkerten (hadde for sikkerhetens skyld konsultert fugleboka en gang til), og der sto den på isen. Og det beste av alt, den var ikke så vanskelig å finne.

Fra Bryn til Kværner

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Gruppen fylte godt opp på Bryn jernbanestasjon

I småregn vandret langt over 100 ØVV-medlemmer søndag 25. april fra Bryn til Kværner med Alna-entusiast Karsten Sølve Nilsen som turleder. Bryn stasjon kunne ikke forlates uten litt passasjerstatistikk og annen historie fra Hovedbanens første tid etter åpningen i 1854 – altså for 150 år siden. Den gang hadde damplokomotivet en strevsom tårn med å komme opp de bratte bakkene fra byen.

Damask og tekstiltapet

I en stille krok av Veidirektoratets nye bygning fortalte Karsten om bergenseren Joh. Petersen og hans spinnerivirksomhet med damask og tekstiltapet, om demningen og elva som forsvinner under spinneribygningen og danner Brynsfossen, om garveriet til Hal'n på motsatt side av elva, livet i Murgården som Gunnar Reiby har fortalt om i sin bok "Livet i og omkring Murgården" "Bellevue på Bryn i 1920-30 årene" (kan lånes på Deichman, Oppsal) og mye mer fra områdene rundt Alnaelva.

Lenger nede fikk vi vite at Alna nå har en vannføring på ca. 1000 l pr. sekund, men kunne når flommen var på det sterkeste nå opp i 20.000 l pr. sekund.

"Alnanaturen"

Gratisheftet "Alnanaturen – En veiviser til dyr, fugler og vegetasjon" som Friluftsetaten har gitt ut ble sterkt anbefalt. Turveien går ikke nede ved elva, men er anlagt høyt oppe i dalsiden i forkant av blokkene. Fra veien kan man derfor få fin oversikt over elvas vei gjennom de flate partiene før den når frem til Nygårdsfossen.

Vi forserte gangbroen over jernbanelinjen og ble forklart at gården Nygård (revet) lå der blokkene på kollen ved Arnljot Gellines vei nå ligger. Blokkene var opprinnelig bygget som boliger for arbeidere ved Kværner i samarbeid med Obos.

Teglverkene

På nordsiden av jernbanelinjen lå i sin tid Nygård Teglverk. Herfra var det skinner for trallene og wire for vaggene som ble trukket oppover langs Alna for å hente leire. Karsten overrasket med å dra opp av sekken en vrakstein fra produksjonen og en rusten wire-bit. Slikt kan man finne nede ved elva, forsikret han, og la til at også en strandet vagge kan øynes ved elvebredden.

Om teglverkindustrien er det mye å fortelle, sa Karsten, og nevnte Bislett, Valle Hovin og Jordal som eksempler på at disse stedene var store områder som i etterkant ble lagt ut til idrettsplasser. Brynssenteret, som legger beslag på en stort område, var området til Høyenhall Teglverk og der Alnasentret nå dominerer lå Alna Teglverk. Hvorfor er teglsteinene røde, ville Karsten ha svar på. Og hvorfor er noen teglstein gule? Svaret kom raskt, rødt indikerer jerninnhold og gult svovel. En blanding av leire, gir en annen fargevariant. Mange mursteinshus fra Vålerenga til Lambertseter er bygget med murstein fra verkene langs Alna. På slutten av 60-årene opphørte bruken av murstein, andre byggematerialer ble anvendt. I dag kommer teglsteinen fra Brattsberg i Telemark eller som import fra utlandet.

Svartdalen

Nede i Svartdalen går elva i gjel og danner skillet mellom grunnfjell og kalkstein. Elva har gravd seg ned i den bløtere kalksteinen, mens grunnfjellet reiser seg opp mot Høyenhall og Manglerud-plattået. Ekebergforkastningen kaller geologene dette skillet. Alna kan nå følges på turveier i 65 prosent av strekningen.

Turveien krysser Alna nede i Svartdalen

Elvens kilder er Alunsjøen og Breisjøen som om ikke alt for lenge skal åpnes for publikum. I dag er det høyt gjerde som hindrer atkomsten. Som eksempel på bekkeåpning ble Hølaløkka på Grorud trukket frem – der har Alna ligget i rør siden 1970. Her blir det bekkeåpning i juni. Det "blå-grønne" programmet til Oslo kommune gjør stadige fremskritt. Og når bekker åpnes kommer turveiene.

Kværner Brug

Siste stopp var Svartdalsparken med omtale av opprinnelsen til industribedriften Kværner.

I 1853 kjøpte Oluf Onsum Kværner-gårdene, og etablerte samme år Kværner Brug ved Alna. Kværner Brug leverte bygningsartikler, paraplystativer, spyttbakker, kullbokser og mye, mye mer. Karsten siterte fra en annonse i Morgenbladet fra 1867.

I 1999 ble Kværner Brug nedlagt. Nå skal OBOS bygge i Kværnerdalen. Navnet Kværner kommer opprinnelig fra kornkværner som stod her ved Alna under Vålen gård (Vålerenga).

Kværner er et Alna-produkt, konkluderte Karsten til slutt og la til at nettopp her forsvinner Alna i kulvert for å renne ut ved Kongshavn. Håpet og planen er at den skal bringes opp i dagen og tilbake til sin opprinnelige trasé med utløp ved vannspeilet i Middelalderparken.

Karsten har tatt plass i turbinhjulet som er et industriminne, reist for de tusener av ansatte som gjennom sin innsats skapte Kværner Brug.

Påskeøya

Tekst og foto: Hanne Blesvik

Søndagstur på Østensjøvannet er flott. En fin søndag i mars når mamma Alice og jeg gikk en tur på vannet benyttet vi anledningen til å ta en liten rast på Påskeøya. Vi satte oss ned på pålene, vendte nesen mot solen og nøt en fin stund på vår kunstige nye øy i Østensjøvannet.

Forebygging av erosjon

Felte bjerketrær ved Lilleskogen.

Foto: Leif-Dan Birkemoe

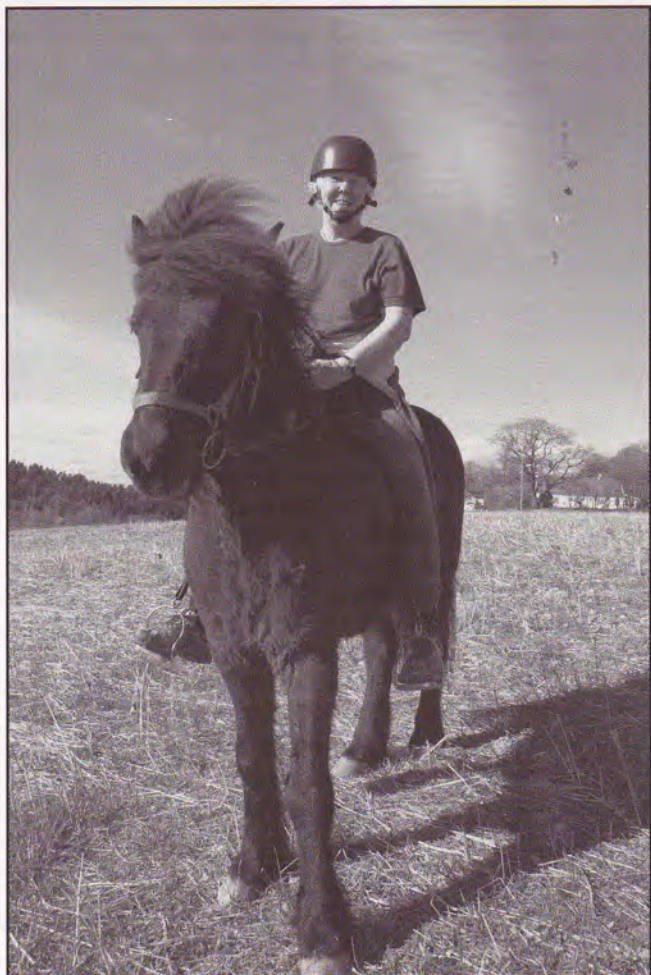
Friluftsetaten har hogd fire store bjørker innenfor naturreservatet etter tillatelse fra Fylkesmannen i Oslo & Akershus. Dette ble gjort for å forebygge erosjon på breddene, et stort problem det har vært brukt store resurser på å restaurere de siste årene.

Trærne hang på skrå ut over vannet og jorda hadde begynt å sprekke på grunn av trærnes tyngde. Dersom vi lot trærne falle ville de dra med seg store deler av bredden og skape ny erosjon. To av trærne er lagt igjen langs bredden, som livsmiljø for insektsarter avhengig av død ved.

Islandshestene ved Østensjøvannet

Av: Britt Grimnes

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Britt trives på hesteryggen

Det er mange som har lurt på hvorfor det går noen hester ute i kaldt vintervær på Kvernjordet (krysset Østensjøveien/Eterveien red.anmrk.) ved Østensjøvannet. Mange har spurt om de ikke fryser. Dette er islandshester som utvikler en tett vinterpels og som trives utmerket om vinteren i snø og kulde. På Island, som har flere hester enn innbyggere, går de fleste hestene ute hele året. De ligger svært gjerne i snøen slik som våre hester gjør hver dag. Hesten er omlag 20 ganger mindre følsom for kulde enn et menneske.

De samme spørsmål fikk jeg da hestene sto på Østensjø gård i mange år. Der hadde de en stor stall å gå inn i, men til naboenes forbauselse valgte de å være ute i all slags vær.

Høy og lunkent vann

På Kvernjordet har de nå vinterstid stor plass å vandre på og mye krattskog å gnage på. I tillegg får de mye velduftende høy og lunkent vann flere ganger om dagen. Jo kaldere det blir desto mer høy får de, så de kan utvikle varme og beskyttelse mot kulda. Våkner jeg ved 6-tiden en morgen og ser gradestokken viser minus 15 grader, da er det på med varmedressen, fyller varmtvann i 10 literskanna, ned til garasjen og hente høy og rett over veien til tre kneggene glade

hester som kommer med flagrende maner rett ut av skogen. Da blir jeg varm i sjelen. Så er det rett tilbake under dyna med meg, mens hestene gomler i seg høy et par timer til neste foring.

«Å få være i et naturlig miljø, innebærer for eksempel at bevegelsesapparatet utvikles på en måte som gjør hesten sterk og hardfør. Det finnes knapt noen risiko for kroniske luftveisproblemer når hesten får gå ute i friluft. Og behovet for en naturlig atferd tilgodeses bedre enn i noen annen oppstallingsform,» sier den svenske veterinæren Per Michanek.

Når vi har ridd hestene på tur og de er svette, ruller de seg i snøen for å avkjøle seg. Det innerste hårlaget i pelsen tørker fort. Hestene stiller seg gjerne der det er litt vind for å tørke pelsen sin. Pelsen deres virker som en «termostat», de har muskler i huden som spiler ut hårene for å skape isolerende luftrom imellom for beskyttelse mot kulde. Omtrent slik som fuglene gjør med sine fjær. Derfor pakker vi aldri hestene inn i dekkener som vil ødelegge hudmuskulaturen deres og dessuten gjøre at de fryser på de deler av kroppen som ikke er tildekket. Vi mennesker skal ikke tukle med det som naturen så klokt har skapt.

Fra Kvernjordet til Ormelunden

Når vårbloymen setter inn veksler vi mellom å ha hestene på Kvernjordet og på den skogkledde kollen Ormelunden på motsatt side av veikrysset Etterveien/Østensjøveien. Siden Kvernjordet blir for myrete å være på i vårløsningen og i regnværperioder. På den måten unngår hestebeina å få mugg av å vasse i gjørme. Det er dessuten morsommere for meg å ha dem på kollen for da kan jeg se dem hjemmefra her jeg bor nå i Østensjø borettslag. Før jeg flyttet hit for tre år siden, holdt jeg hester i min villahage på Oppsal fra 1987. Med garasjestall rett utenfor kjøkkenvinduet, hadde jeg god anledning til å studere hvor lite de brukte stallen når de kunne gå som de ville. Stallen ble brukt mye om sommeren av Sota, den hesten som var allergisk mot insektbitt. Slike hester trenger beskyttelse av insektsdekket om sommeren.

Sota lever dessverre ikke lenger, men hennes to avkom Unndis (8) som er rød med hvitt bles og helrøde Birk (5) som begge er født i villahagen på Oppsal er med oss. Unndis har stått på Kvernjordet i vinter, mens Birk har vært til innridning på en stall ved Halden. Han kommer tilbake før sommeren når Unndis antagelig blir lånt bort for å lage føll. I tillegg har vi en mørk brun hest Eivindur (13) fra oktober til 1. juli. Vakre Fjølvi (12) som er rød med masse lys man kom til oss i påsken i fjor. Eivindur og Fjølvi er to vallaker (kasterte hingster) som er svært barnevennlige og blir brukt en del til barneridning ved ulike arrangementer. Foruten meg selv og Fjølvis eier, har vi faste ryttere som rir og stiller hestene faste dager i uka, forer dem og fjerner møkk. Flere av forrytterne er foreldre som selv tar ansvar for sine barns ridning og omgang med hestene.

Å ha hestene på Kvernjordet i vinter har vi trivdes godt med og de har holdt seg sunne og friske og glade. Vi synes det er

Britt er ofte på tur med hestene. Her har hun et fast tak i Eivindur til venstre og Fjølvi til høyre. På Unndis har rytter Stephanie tatt plass.

hyggelig å slå av en prat med mennesker vi møter når vi er på ridetur. Og om vi er på jordet så kom bortom for en prat eller forsyn dere av møkkahaugene. Fin gjødsel uten havrekorn til hagebruk, veldig bra for bl.a. bringebærbusker.

Hestene og fuglene

«Nå gleder vi oss til våren og rideturer rundt Østensjøvannet. Det er fantastisk å oppleve alle fuglene som kommer tilbake og bygger reder. Vi skal passe på å strigle av vinterpelsen til hestene i nærheten av redebyggerne så de får masse mykt hår å fore redene sine med. Når vi lar striglebørstene ligge

ute på jordet, kommer fuglene og henter hår fra dem. Vi må bare ri forsiktig forbi kanadagjessenes hekkeplasser. De kan bli veldig aggressive hvis vi kommer for nær. En gang satte en kanadagås seg oppå hesten bak en ung jente og bet henne i ryggen, og en annen gang fløy en kanadagås med retning mot øynene til en mannlig rytter som ikke kom seg unna, men måtte slå den i bakken. Den ble ikke skadet heldigvis, men hesten ble veldig skremt og holdt på å kaste av rytteren. Det er en god del år siden dette hendte, så kanadagjessene har antagelig lært å se på oss som mindre faretruende.

Vi føler oss privilegerte som har både vannet og marka så nær. Naturopplevelsene får en ny dimensjon når man sitter til hest. Hesten hører og oppfatter mer enn oss. Den trækker ikke på et fuglerede som ligger på bakken f.eks, og den stopper opp når den værer andre dyr i nærheten.

Gaupe ved Kvernjordet?

Kan det være en gaupe i skogen ved Kvernjordet? En observasjon fra en forbi passerende i høst sa hun hadde sett en kjempestor katt med spisse ører. Og i de siste ukene har Eivindur av og til oppført seg merkelig med å bare stå borte ved skogen og nistire. Han stresser med å løpe frem og tilbake og blir svett. Katter er han vant til, de kan klatre opp på hodet hans uten at han reagerer, så det må være en ny ukjent lukt for ham. Reven har hestene hatt som daglig eller nattlig gjest over jordet og de gjør aldri noe vesen av ham.

Så, hva kan det være??

Trasophallen

Mange har hørt sirener og smell fra byggingen av Trasophallen. Ja, sprengningen kan høres helt ned til Østensjøvannet. Det var i slutten av mars at det første smellet fant sted. Det meldes at representanter fra bl.a. O.I.F., skolene på Trasop og Godlia og Bydel Østensjø var til stede ved byggestart. I mars 2005 skal hallen etter planen være klar for innvielse. Hallen vil gi plass til en rekke idretter slik som ballidretter, innendørshockey, dans, kampsport, styrke/vekttrening m.m. Prislappen oppgis til 80 millioner kroner.

Bøler Senter

BundeBygg AS bygger 113 leiligheter i nybygg og rehabiliterer samt oppfører tilbygg til Bøler senter i totalentreprise for byggherren Bøler Senter AS. Tilbygg og rehabilitering av eksisterende kjøpesenter utgjør ca. 6.500 kvm. Boligmassen 9 000 kvm. Nybygg og tilbygg oppføres i plassenstøpt betong. Fasade med tegl og platekledning. Det er beregnet ferdigstillelse 3. kvartal 2005. Kontraktssum oppgis til 148 mill. kr.

Varsel om reguleringsarbeid på Konglerudtoppen

Oslo kommune kunngjør i henhold til Plan- og bygningslovens §27-1 om oppstart av reguleringsarbeidet for Gnr. 161 Bnr. 6 i Oslo. Adressen er Langerudhaugen 1. Hensikten med reguleringen er å endre nåværende regulering fra boligformål til område for allmenntilgjengelig formål, kirke.

På tomte står Abildsø kapell, innviet i april 1961, slik at omreguleringen neppe er annet enn en formell sak. Det er Oslo Misjonsskirke Betlehem som skal bygge nytt på Konglerudtoppen.

Ny kirke på Bøler

Endelig ny kirke på Bøler, kan vi lese i Nordstrands Blad. Dagens kirke ble satt opp i 1959 som midlertidig kirke. Nå 45 år etter er det klart for planlegging av en ny kirke. Håpet er å starte byggingen i 2005 og at den nye kirken kan stå klar i 2006. Den nøyaktige plasseringen blir neppe avklart før arkitektkonkurransen er avgjort. Fra kirketomta og kirkeskauen er det praktfull utsikt mot Østensjøvannet og rett inntil dagens kirke renner Bølerbekken. Det er å håpe at hensynet til natur- og kulturlandskapet blir ivaretatt på en god måte ved bygging av ny kirke.

"De københavnske søer skal have et nyt og renere liv".

"De københavnske søer skal have et nyt og renere liv".

Dette var overskriften i en artikkel i Berlingske tidende 11.02.2004.

Vannløpene i nordlige deler av København, med Utterslev mose som rosinen, er Københavns parallell til Østensjøvannet.

Også der er det store forurensninger fra bebyggelsen, både pågående, men ikke minst fra tidligere tider. Årlig slippes det ut omkring 130.000 kubikkmeter kloakkvann i kanalene. Det gjør ikke saken enklere at det er fire kommuner involvert i saken. Men likevel har de nå klart å skjære gjennom, for det er laget en restaureringsplan som vil koste 260 millioner danske kroner (det må bli ca. 300 millioner norske). Finansieringen er ikke på plass enda, men bare det at man lager en slik plan viser at man har ambisjonene i orden.

FNs biomangfolddag 18. mai 2004

Tekst og foto: Leif-Dan Birkemoe

Miljøvernminister Børge Brende demonstrerer sammen med en representant for Ski kommune hvordan arten kjempebjønnekjeks kan fjernes. Det er viktig å bruke hansker ved berøring for å unngå hudkontakt med den etsende giften.

Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SA-BIMA) markerte FNs biomangfolddag 18. mai med et arrangement ved Sagatun, Bråtetjern i Ski kommune. Et av innslagene var en introduksjon om kjempebjønnekjeks, en problemart som Ski kommune tar alvorlig.

Kjempebjønnekjeks, *Heracleum mantegazzianum*, kommer opprinnelig fra Kaukasus. På 1800-tallet ble den innført til Europa som park- og hageplante. De siste 30 – 50 årene har den i økende grad spredd seg til vei- og jernbanekanter, bekkefar og en del andre biotoper. Ikke bare truer den naturlig vegetasjon ved sin svært dominerende vekst, men den er også en helserisiko for folk som kommer i kontakt med den. Planten inneholder en etsende gift som bare ved hudkontakt har ført til sykehusinnleggelse for barn som har lekt med den.

I Oslo-området er det nå registrert minst 200 bestander med til sammen anslagsvis 15 – 20 000 blomstrende stengler hvert år.

Kjempebjønnekjeks er foreløpig av en eller annen grunn ikke observert i nærheten av Østensjøvannet. Det er et lykketreff - for hvis den etablerer seg i området, vil den antakelig ha ideelle forhold, forteller Jan Wesenberg, leder i Norsk Botanisk Forening. Derimot har vi ved Østensjøvannet en av de tre andre arter i bjønnekjekslekten, sibirbjønnekjeks (*Heracleum sibiricum*) som er helt harmløs i sammenlikning, legger Jan til. Den er relativt vanlig i uryddig, høyvokst grasmark, men danner aldri slike reinbestander som kjempebjønnekjeks.

Sibirbjønnekjeks er også antakelig opprinnelig innført, men tidligere enn kjempebjønnekjeks.

Den inneholder noen av de samme stoffene som kjempebjønnekjeks som gir overømfintlighet for lys når safta gnis på huden.

Rydding på Abildsø gård

Pensjonistgruppa har i løpet av våren hatt flere oppgaver, fra å skifte informasjonsplakater på tavlene rundt vannet, bidra med å fjerne hestemøkk på tørrbakkene rundt stallbygningen på Abildsø gård til å rydde det gamle leiruttaksfeltet nord for gården for ospekratt. Alt etter tillatelse fra Fylkesmannen, Byantikvaren, Friluftsetaten og i samarbeid med eierne på gården. Her er Roger Hagen i gang med motorsagen.

Oljesøl ved Bogerudmyra

I månedsskiftet februar/mars løp det inn melding om oljelukt ved Bogerudmyra. Først den 9. mars ble kilden til forurensingen funnet av Vann- og avløpsetaten (VAV) - en entreprenør i Paal Bergs vei hadde ukontrollert utslipp fra en tank. Oljen gikk i overvannsledningen og kom inn i systemet med overføringsvann fra Nøkle vann til Østensjøvannet. Det oljeblandete vannet rant derfor ut nord for Rustadfeltet, dvs. rett syd for Bogerudmyra.

VAV monterte en lense foran utløpet og fanget opp oljesølet. Innenfor lensen ble det lagt et tykt lag med bark. I kanalene på østsiden av Bogerudmyra var det tydelig oljefilm og lukt av olje. VAV strødde bark på feltet i et forsøk på å suge opp oljen. Etter disse tiltakene kom oljesølet under kontroll og skadene ser ut til å være begrenset.

Lense og bark var middel til å hindre ytterligere forurensning av Bogerudmyra og Østensjøvannet.

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Oslo bys kultur- og kunstnerpris til Catharina Chen

Vi gratulerer Østensjø-fiolinisten Catharina Chen med Oslo bys kultur- og kunstnerpris som ble utdelt i Rådhuset 22. april av ordfører Per Ditlev-Simonsen. Hun er en av Norges mest kjente unge fiolinister, i en alder av 18 år. Allerede som femåring begynte hun å spille.

Hun har spilt med flere profesjonelle orkestre både i Norge og utlandet. Catharina vant talentkonkurransen "Kjempe-sjansen" i NRK TV i 2003 og har ellers mottatt en rekke utmerkelser. Ordføreren uttalte at vi legger ikke skjul på at vi er stolte over å huse en slik begavelse her i hovedstaden. Og vi kan legge til, i Østensjø.

Catharina Chen (til høyre) med lillesøster Sara Chen, som også har nådd langt med sitt spill, lar noen fiolintoner lyde over Østensjøvannet.

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Annik og Lukas

På tørrbakkene sydøst for Abildsø gård har tre hester hatt tilhold i vinter og nå på våren. Det er to-tre jenter som har ansvaret for hestene som får meget godt stell. Riktig foring og mange turer i tillegg til et fritt uteliv på gården ser ut til å gi trivsel for både hest og eier.

Her er Annik sammen med Lukas.

Foto: Paul Fekjær

Horndykker på bestilling

Fugletitterturen 28. april begynte denne gangen nord i Østensjøvannet. Og som ofte før, under ledelse av fugleeksperten Audun Skrindo. Turen startet med en overraskende observasjon av to horndykkere. To vakre ender i brun drakt med gul lue på hodet. Ikke helt vanlig å se på bestilling – så dette var en fulltreffer!

Av Leif-Dan Birkemoe

Turleder Audun Skrindo gransker vannet godt assistert av datter Ingrid (1) Foto: Leif-Dan Birkemoe

To horndykkere kom som bestilt og var på rett sted til rett tid for 58 fuglekikkere Foto: Paul Fekjær

Småfuglene

Lett regn la nok en demper på artsvariasjonen for småfugler på turen, måtte Audun innrømme. Men antall fugl avtok neppe. Bakken opp til Manglerud ble småfuglenes etappe. Bokfinken med sin "fru-fru-fru, Borkrevink" og hannens forsiktige kontaktlåt, rødvingetrostens "en-to-tre-fire"-sang, rødstrupens "som å slippe ut en haug med klinkekuler" og ringduens "to-to-to-to" i spillflukt, er eksempler på Auduns pedagogiske beskrivelse av fuglesang. Ved flyttblokken på høyden dukket en flaggspett opp og kjøttmeisens "trelituli" kunne tydelig høres. Blåmeisen lot seg også se i buskene.

Hvor mange svaner vil hekke ved vannet i år?

Nede ved vannet var knoppsvanene i virksomhet. Noen bruste med fjædrakten – et uttrykk for sinne – og andre tok seg en flytur tett over vannflaten. Opptil 11 individer er på det meste observert nå i vår. På turen talte vi syv individer. Det er neppe plass til mer enn to hekkende par ved vannet, mente Audun. Men, vi får se hva resultatet blir. Svanene er trolig avkom fra tidligere hekkinger.

Taksvalen fra Afrika

Ute på vannet kunne kvinand og kvikkand iakttas i tillegg til de mest karakteristiske arter, men størst oppmerksomhet fikk nok en enslig taksvalen som kretset høyt over oss. Taksvalen overvintrer i Afrika så den har tilbakelagt en betydelig distanse. Og tidlig ute er den også, sa Audun, som noterte at dette var første observasjon ved Østensjøvannet i år. Art nr. 84 hittil i år kunne føres inn i boka. Litt lenger mot syd ble sildemåke, foruten en koloni hettemåker observert. Hele kolonien av hettemåker på østsiden fløy plutselig opp. Kanskje var det en rovfugl på vei? Å, nei ikke denne gangen. Hettemåkene roet seg etter hvert, trolig helst med å fange insekter i lufta.

Et sleivspark

Hei, der er det en rosenborgterne utbryter Hanne og Paul. Flere ville gjerne se denne arten, men da kikkertene ble rettet mot en rund svart og hvit gjenstand forsto nok de fleste at den stammet fra Abildsø Idrettslag. Audun kom med en trøstende replikk til de som hadde latt seg forlede, det er jo en art som heter rosenterne.

Med avslutningen av FNs ferskvannsåar ved Sagdammen i Ljanselva

Avslutningen av FNs ferskvannsåar fant sted 18. november 2003 ved Sagdammen i Ljanselva i regi av Oslo Elveforum med bistand av Miljøprosjekt Ljanselva, Mortensrud og Hauketo skoler.

Det ble fisket, laget vasshjul, lett etter bunndyr, målt vanngjennomstrømning og rapportert fra uteskoleundervisning. Med vannbøtter viste man den enorme ulikheten i daglig

vannforbruk i Norge og en rekke utviklingsland. Somalia har et vannforbruk på fem liter, Sri Lanka 19 liter, Pakistan 55 liter, mens Norge har 252 liter pr. person.

Olje- og energistatsråd Einar Steensnæs og ledelsen i Norges Vassdrags- og energidirektorat sto for den formelle avslutningen – og takket Oslo Elveforum for aktiv medvirkning til markering av ferskvannsåret.

Flere dyr på Abildsø gård

Ny attraksjon i Miljøparken

Av Finn A. Gulbrandsen

Området åpnes for å få rekonstruert det gamle kulturlandskapet. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Allerede i år settes det i gang tiltak på Abildsø gård ved å utvide beiteområdet for hestene, samt at geiter etter all sannsynlighet blir satt på beite. I denne sammenhengen knyttes beiteområdet på gården sammen med området vest for trafostasjonen i Plogveien. Dette blir en ny attraksjon i Miljøparken med beitende geiter. Samtidig prøver man å rehabilitere overgangen mellom enga og åkrene øst for trafostasjonen. I slike overganger finner man ofte interessante plantearter.

I tråd med råd fra ornitologer og botanikere åpnes landskapet nord for gården. I forrige århundre ble det slutt på leiruttak og beite i dette området. Kulturmark som ikke skjottes, gror igjen. Pensjonistgruppa i ØVV åpner området for å få rekonstruert det gamle kulturlandskapet og geiter settes ut på beite.

For å få utnyttet beiteområdet best mulig, vil publikum få en langt bedre og tørrere adkomst på den opparbeidede turstien nord for trafostasjonen enn den klinete stien på sydsiden.

En bieffekt av dette vil være at overgangssonen mellom beitemarka og åkeren overrasker oss med spennende vekster.

Vi håper at beitingen er en realitet når dette leses.

Duetårnet har veltet

Mot slutten av første uke i mai ble det observert at duetårnet mellom parkeringsplassen og Bogerudmyra lå nede. Det viste seg at bærestokken var uinmpregnet og satt i bakken uten steinforing. Slik fundamentering kan ikke holde lenge – i dette tilfellet 10-15 år. Duetårnet er tungt – bra at ingen fikk det over seg. Det er Fuglehjelpen som har satt opp tårnet og tatt seg av vedlikeholdet. Informasjonssjef Anne Aakervik i Friluftsetaten sier imidlertid til Aftenposten Aften 7. juni at de skal ta seg av saken og med det første sette opp igjen duehuset.

Foto: Leif-Dan Birkemoe

Byggevirksomhet

Både på øst- og vestsiden av miljøparken ser det ut til at det denne våren blir byggevirksomhet. Med store bokstaver annonseres det på Smiejordet ved Østensjø gård "Byggestart" og i Enebakkveien er det slått opp annonseseil som forteller om 24 nye boliger med utsikt til Abildsø gård. Foto: Leif-Dan Birkemoe

Totalrapport fugler 2003

Av: Audun Brekke Skrindo

Antall arter som ble sett i 2003 var 137.

Trenden med at det observeres mange arter ved vannet holder seg. Alle som har vært med å rapportere inn arter takkes for den fine innsatsen.

Hvis du er interessert i enkelte perioder og dager i året kan du finne mesteparten av grunnlagsdataene på nettsidene våre. Eksakt adresse for 2003 er www.ostensjovannet.no/biologi/fugl/fugl2003.html.

Noen kommentarer til utvalgte arter (i systematisk rekke-følge):

Horndykker har hatt en økende tendens ved Østensjøvannet, og sees nå bortimot årlig.

Knoppsvanene hekket for 3dje året på rad og kan regnes som en fast hekkefugl.

Sivhauken var innom på trekk i år også. Det er totalt sett 7 rovfugler ved vannet, som må betegnes som svært godt.

I juni mener Håkan Billing at det passerte en kongeterne.

Denne observasjonen ligger fortsatt til behandling i LRSK

(komité for kvalitetssikring av observasjoner av fugl).

Hvis denne godkjennes vil det være et sjeldent besøk for vannet. Kattugla er på plass, men det er ikke påvist hekking for denne arten.

Blant spurvefuglene trekker vi frem svarttrødstjert som er ny art for vannet (nr. 214).

ART	Obs. første g.	Obs.siste g.	Maksant.
Toppdykker	08.04	14.11	50
Horndykker	24.04	05.09	1
Storskarv	10.05	19.10	5
Gråhegre	02.04	05.09	4
Knoppsvane	13.03	09.09	6
Sangsvane	17.02	09.11	14
Kortnebbgås	06.04	24.09	65
Grågås	01.01	26.12	560
Stripegås	21.05	05.10	2
Snøgås	07.03	20.08	3
Kanadagås	01.01	26.12	230
Hvitkinngås	01.01	26.12	318
Brunnakke	17.04	19.10	12
Snadderand	06.05	21.09	5
Krikkand	03.04	05.10	24
Stokkand	15.02	06.12	692
Stjertand	01.01	05.09	2
Skjeand	30.04	24.09	3
Taffeland	24.04	04.05	1
Toppand	19.01	14.11	128
Bergand	29.11	29.11	1
Kvinand	11.03	29.11	120
Siland	06.04	06.04	1
Laksand	10.04	16.11	20
Sivhauk	01.05	02.05	1
Hønschauk	01.01	13.12	1
Spurvehauk	15.03	29.11	2
Musvåk	18.04	09.09	1
Fiskeørn	18.04	30.05	1
Lerkefalk	14.05	14.05	1
Vandrefalk	26.01	01.10	1

ART	Obs. første g.	Obs.siste g.	Maksant.
Sivhøne	03.01	24.10	25
Sothøne	01.01	26.12	150
Trane	17.04	07.04	4
Tjeld	11.06	11.06	1
Svarthvitfluesnapper	01.05	18.05	3
Vipe	11.03	26.06	13
Brushane	23.04	25.04	1
Enkeltbekkasin	15.03	05.10	5
Dobbeltbekkasin	01.05	01.05	1
Småspove	01.05	30.08	11
Storspove	17.04	07.07	82
Gluttsnipe	23.04	23.07	12
Skogsnipe	14.04	10.05	7
Grønnstilk	01.05	16.05	1
Strandsnipe	24.04	21.08	14
Hettemåke	07.03	24.10	1000
Fiskemåke	15.02	07.12	17
Sildemåke	23.03	07.12	16
Gråmåke	03.01	26.12	300
Svartbak	17.04	02.11	1
Makrellterne	07.05	08.08	60
Kongeterne	28.06	28.06	1
Bydue	19.01	07.12	100
Skogdue	29.03	17.04	23
Ringdue	07.03	09.09	50
Gjøk	03.06	03.06	1
Kattugle	15.03	02.12	1
Hornugle	10.07	10.07	1
Tårnseiler	04.05	26.09	350
Grønnspett	26.01	05.05	2
Svartspett	14.03	03.05	1
Flaggspett	19.01	02.11	10
Dvergspett	16.03	10.05	1
Trelerke	05.04	05.04	
Sanglerke	10.03	02.10	80
Sandsvale	01.05	21.08	7
Låvesvale	28.04	05.09	100
Taksvale	30.04	05.09	110
Trepiplerke	01.05	05.09	3
Heipiplerke	24.03	05.10	100
Lappiplerke	30.04	30.04	2
Gulerle	30.04	21.05	70
Vintererle	15.03	04.11	3
Linerle	06.04	10.10	30
Sidensvans	01.01	13.10	108
Fossekall	05.09	05.09	2
Gjerdsmett	19.03	25.12	2
Jernspurv	09.04	02.10	2
Rødstrupe	01.01	25.12	17
Nattergal	23.05	28.05	1
Svarttrødstjert	13.06	13.06	1
Rødstjert	05.05	05.05	1
Buskskvett	02.05	04.09	50
Steinskvett	28.04	05.09	8

ART	Obs. første g.	Obs.siste g.	Maksant.
Ringtrost	24.04	03.05	7
Svarttrost	19.01	07.12	13
Gråtrost	01.01	28.12	300
Måltrost	13.04	09.10	8
Rødvingetrost	19.03	09.10	140
Duetrost	29.03	16.04	1
Sivsanger	17.05	26.06	1
Myrsanger	14.06	24.06	1
Rørsanger	02.05	23.07	9
Gulsanger	17.05	16.06	1
Møller	05.05	23.07	1
Tornsanger	16.05	08.07	4
Hagesanger	07.05	29.06	7
Munk	01.05	05.09	20
Bøksanger	07.05	29.06	6
Gransanger	04.04	02.10	12
Løvsanger	22.04	09.09	47
Fuglekonge	19.01	09.10	10
Gråfluesnapper	16.05	24.05	14
Granmeis	15.02	07.12	20
Toppmeis	20.02	20.02	1
Svartmeis	19.01	09.10	2
Blåmeis	19.01	26.12	60
Kjøttmeis	19.01	26.12	50
Spettmeis	19.01	29.11	13
Trekryper	08.03	14.10	3

ART	Obs. første g.	Obs.siste g.	Maksant.
Tornskate	21.05	27.05	2
Nøtteskrike	02.04	19.10	5
Skjære	03.01	26.12	60
Nøttekråke	23.07	07.12	3
Kaie	02.01	02.11	17
Kornkråke	11.03	11.03	1
Kråke	03.01	07.12	90
Ravn	28.02	19.03	8
Stær	11.03	14.11	1000
Gråspurv	19.01	26.12	29
Pilfink	19.01	26.12	190
Bokfink	15.03	05.10	100
Bjørkefink	31.03	14.11	300
Grønnfink	19.01	07.12	307
Stillits	01.01	12.12	26
Grønnsisik	19.01	29.11	55
Tornirisk	17.03	26.09	6
Bergirisk	16.04	19.04	10
Gråsisik	15.02	29.11	100
Grankorsnebb	07.03	16.04	4
Dompap	19.01	26.12	16
Kjernebiter	03.01	01.11	16
Snøspurv	17.03	19.03	2
Gulspurv	19.01	02.10	24
Sivspurv	16.03	14.11	30
Brunsisik	19.01	14.11	6

Enda en øy

Furustolpene er her nettopp "skrudd" ned. Senere ble de skåret av med motorsag slik at de nå står mer parallelt med vannflaten. Foto: Leif-Dan Birkemoe.

De to øyene som i fjor ble bygget ved Bølerbakkens utløp har klart seg bra gjennom vinteren. Isen brøt ikke ned noe av det som ble bygd opp.

Øyene har vist seg å bli viktige hekkekolonier for hettemåke. Også mye annen vannfugl har funnet seg til rette på øyene.

Litt lenger nord har deler av en øy med hettemåkekoloni gått i oppløsning. For å redde denne øya ble det «skrudd» ned 8 furustolper her før isen gikk. Denne operasjonen som Friluftsetaten utførte med kranbil gikk vesentlig raskere enn den håndkraftmetoden som ble benyttet for den første og ytterste øya. Det ble samtidig tatt ned noen trær som hang på skrå utover vannet for å hindre at disse skader øya når den kommer på plass.

Til høsten, når hettemåkene er ferdig med sin hekking, skal denne delen av øya bygges opp igjen med jord, kokosmatter som vil brytes ned i løpet av noen år, og våtmarksvegetasjon. Etter samme prinsipp som for de to første øyene.

Pattedyr ved Østensjøvannet i 2002-2003

Tekst og foto: Audun Skrindo

Sammenstillingen av hvilke pattedyr som er sett ved Østensjøvannet de siste to årene viser en solid forekomst av arter. En av grunnene til denne omfattende listen er nok at mange naturinteresserte som besøker området er flinke til å melde om observasjoner. På grunn av muligheter for E-post kan observasjonene meldes med én gang og går ikke så lett i glemmeboka. Mange finner også tilfredsstillelse ved at informasjonen ligger tilgjengelig for alle bare noen timer etter at dyret ble sett.

Det er vanskelig å peke på noen grunn til at det skulle være flere pattedyr ved vannet enn tidligere. Det er vel heller sannsynlig at det er færre antall dyr enn tidligere hvis man ser langt tilbake. Antallet arter er kanskje ikke så mye forandret, men færre individer gjør dem vanskeligere å oppdage.

Pattedyr er antagelig like sky (og ofte nattaktive) som de alltid har vært. Bidra gjerne du også!

For nye observatører kan vi oppfordre til rapportering på E-post. Det som sendes til adressen naturtips@ostensjovannet.no legges ut på pattedyrsidene til foreningen (www.ostensjovannet.no).

Etter at de nye nettsidene kom på plass har vi etter beste evne prøvd å oppsummere dyregrupper og arter som er sett ved vannet. God tur, og hold sansene åpne! Artsliste m/kommentar:

Orden insektetere

Flaggermus (inkludert nordflaggermus, dvergflaggermus, skimmelflaggermus, vannflaggermus, storflaggermus). Et godt tidspunkt for å se er rett etter solnedgang i sommerhalvåret. Gå langs den vanlige stien rundt vannet. Følg med mot den lyse kveldshimmelen. OBS: du kan ikke artsbestemme flaggermus i flukt med sikkerhet uten hjelp av detektor (noen ganger heller ikke da) eller svært lang erfaring. Siden flaggermusene krever at du har den i hånda eller detektor for å artsbestemmes, blir det vanskelig å få noe felterfaring med disse artene på egen hånd. Det kan lønne seg å dukke opp på den årlige flaggermusturen for å få hjelp og tips fra erfarne folk.

Noen kommentarer om enkeltarter.

Nordflaggermusa er Norges vanligste flaggermus, og finnes nord til Finnmark. Egentlig en skoglevende art, men i Sør-Norge jakter den gjerne i åpne områder. Den dagsover i hus og andre bygninger, men overvintrer i grotter og gruver. *Skimmelflaggermusa* kan høres uten tekniske hjelpemidler når de flyr omkring høyhus seint på høsten. *Vannflaggermusa* jakter vedvarende lavt over vannet (ofte bare noen cm). *Storflaggermusa* er kanskje den arten som jakter høyest. Den benytter, i motsetning til de andre, i rettlinjet flukt høyt over trærne. Storflaggermusa kan også jakte i dagslys.

Piggsvin.

Denne krabaten kan ikke forveksles med noe annet pattedyr i Norge. Også denne er en vellykket gruppe, med fossiler på nesten 50 millioner år. Med ca 6000 pigger er den et av de få dyrene i Norge som kan hamle opp med en hoggorm. Arten er sterkt knyttet til hager, parker og andre grøntanlegg.

Vanlig spissmus

Spissmusene er en svært vellykket dyregruppe. Det finnes fossiler som er over 50 millioner år. Men med den beskjedne størrelsen blir de sjelden oppdaget.

Arten finnes i hele Norge. De er nærmere beslektet med piggsvin enn mus, og lever av insekter og smådyr. Individene lever maksimalt 2 somre. De smaker tydeligvis vondt, siden så få rovdyr har denne gruppen på menyen. Den går ikke i dvale. Meitemark, edderkopper og annet er favorittmaten. Arten rekker ca. 3 kull i løpet av året. Vi vet lite om

Spissmus

utbredelsen til den vanlige spissmusa ved Østensjøvannet, men den liker seg i høyt fuktig gress.

Orden gnagere

Stor skogmus er en vegetarianer som bli opptil 5 år gammel. Det er vanskelig å skille artene stor og liten skogmus. I Norge er stor skogmus vanlig langs hele kysten nordover til Mørekysten. En skogmus har en ikke fullt så arktisk utbredelse som stor skogmus.

Østensjøvannet utgjør en nordvestre grense for denne arten. Et helt unikt kjennetegn for liten skogmus er den brede gule stripen i brystet på utvokste individer. Begge skogmusene er raske til beins og kan også legge på svøm. Selv om den bærer navnet skogmus er det i områdene omkring dyrket mark vi finner den oftest. Skogmusene er nattaktive dyr med gangsystemer under jorda.

Brunrotte.

Denne arten står lavt i kurs hos mennesker, siden den har ry på seg for å spre sykdom, bo i kloakkrenene våre og invaderer hus. Sommerstid kan den leve ute i naturen som andre ville dyr. I Sibir og Kina finnes det viltlevende bestander ennå, og

det er her arten antagelig kommer fra. Kjenntegn er at halen (som er kortere enn kroppen) er lys under, hårkledte ører, grårødbrun overside og gråhvit underside. Alteter, men det blir mest plantekost. Lever i familieggrupper.

Vånd

Antagelig er vånden den smågnageren som er lettest å få øye på ved Østensjøvannet. Hvis du tålmodig går stille langs bekkene i sørenden av området vil du kunne se vånden sitte ute i det fri og spise, før den kaster seg inn i det underjordiske gangsystemet igjen hvis noen truer.

Selv om det er samme art har vånden delt seg i tre grupper. En liker tørrmark (og har gitt opphavet til navnet jordrotte), én er sterkt tilknyttet vann og en tredje gruppe ser ut til å kombinere de to forrige.

Vånd

Ekorn

Kanskje den mest populære pattedyrarten av de vanlige norske artene er ekornet. Alle kjenner til utseende og det er skrevet mange hyllemeter om dyret. Ved Østensjøvannet kan du møte på ekornet som sagt hvor som helst. Som regel er det tilknyttet barskog. I 2003 fikk ett ekorn unger i en fuglekasse ved vannet. Innenfor parkens grense lever ca. 3-6 par.

ORDEN ROVDYR

Rødrev

Rødreven er tilpasningsdyktig. Selv med det presset av folk, hunder, biler osv klarer den å få frem unger i området. Morgentimene og natten tas til hjelp og på dagtid hviler den. De troskyldige ungene kommer frem en gang i juni. Hvis du er oppe tidlig kan du når som helst hele året treffe på rev i området.

Rev

Mink

Oppdages svært sjelden. Det er sannsynlig streifindivider i Oslos elvesystemer som observeres på vei gjennom området. Orden partåede hovdyr.

Elg

År om annet forviller en elg seg til Østensjøvannet. Det antas at dette skjer i «den grønne gata» i den sørlige delen av parken. Her er det mulig å vandre «feil» og havne nesten på Manglerud. Det var vel nettopp dette som skjedde med elgen som var her i 2002. Den kom seg dessverre ikke tilbake den rette veien og ble seinere avlivet.

Rådyr.

Blant hjortedyrene er det rådyret som har funnet seg best til rette i hager og parker nært menneskelig aktivitet. Mange Osloboere har nesten daglig besøk av dette vakre dyret. Innenfor parkens område kan man møte på rådyr nesten over alt. Det er riktignok sjelden å se dyrene, men vinterstid roper i alle fall sporene at de besøker Abildsø gård, Bakkehavn gård og selvfølgelig områdene i sør og sørøst (les under elg).

Rådyr.

Skogmus.

"Vedr. gjødsel og urin fra grisehold på Opsal gård".

Jeg var på jakt etter gamle dokumenter hos plan- og bygningsetaten da jeg kom over dette brevet, som viser at det har vært forurensninger til Østensjøvannet tidligere også:

"Ved fornyet inspeksjon viste det seg at vår skriftlige anmodning av 8. mars 1955 ikke er etterkommet.

Gjødsel og urin føres fremdeles ut i terrenget. Dette er ulovlig og til stor sjene for beboerne. De sanitære misligheter må fjernes. Nedenfornevnte arbeider må uoppholdelig påbegynnes.

- Det må sørges for at de i det fri liggende gjødsel og urin muldes eller fjernes.
- Det må bygges en tilstrekkelig stor gjødse- lbinge til oppsamling av gjødsel og urin fra samtlige griser og andre husdyr.

Gjødselbingen må oppføres etter de gjeldende forskrifter og bestemmelser. Fornyelse eller forøkelse av grisebestanden må ikke finne sted før ny og godkjent gjødselbinge er oppført.

Oslo, den 3. juli 1958. Oslo Helseråd, avd. for bolighygiene."

Jeg går ut i fra at dette var begynnelsen på slutten av griseholdet på Oppsal gård.

Eirik Wærner

Nytt gjerde ved Abildsø gård

For å gjerde inn det nye beiteområdet på Abildsø gård (se side 57) ble det slått ned gjerdestolper og satt opp varsel om opparbeidelse av ny tursti.

Arton setter ned én av de 700 gjerdestolpene

Kjære turgåer!

I samarbeid med Østensjøvannets Venner og Friluftsetaten er Abildsø gård i gang med å gjerde inn et område rundt gården og trafostasjonen til beiteformål. Friluftsetaten vil sørge for at turveien til Østensjøvannet på oversiden av trafostasjonen blir istandsatt, og skiltet. Deretter ferdigstilles gjerdet. Tiltaket fremmer flere formål, ikke bare bevarer det gamle kulturlandskapet, men også fremmer biologisk mangfold. Vi håper også at dette vil gi økt opplevelseskvalitet for lokalmiljøet ved at arealet blir brukt til beite for hest og sau/geit. Fortsatt god tur!

*Alt fra
hurtigtrykk til design- og
profiltrykksaker*

Nordberg Trykk

- en fargerik medspiller

*Kontakt oss på telefon 22 76 98 10
eller besøk oss i våre lokaler i Ryensvingen 11*

Audun Brekke Skrindo
Solbergliveien
0683 OSLO

75 A

B-blad
Returadresse:
ØVV,
Pb.77 Oppsal
0619 OSLO

Emil Ferdinand von Trepka
(1788 - 1859).
Eier av Abildsø gård 1825 - 1845.

Portrett av Emil Ferdinand von Trepka (1788 - 1859).
Maleri av Johannes Flintoe, udatert.
Olje på lerret, 334x418 mm. OB. nr.: 00412

Gjengitt med tillatelse fra Oslo Bymuseum.

Portrett av Gurine Marie Storm (1796 - 1871)
Gift med Emil Ferdinand von Trepka.
Maleri av Jacob Munch, udatert.
Olje på blikkplate, 249x309 mm. OB. nr.: 00413

Gjengitt med tillatelse fra Oslo Bymuseum.